

Ministerstvo financií SR

**KONVERGENČNÝ PROGRAM
SLOVENSKA
PRE ROKY 2004-2010**

Máj 2004

OBSAH

OBSAH.....	2
ÚVOD.....	4
I. RÁMCE A CIELE HOSPODÁRSKEJ POLITIKY.....	5
I.1. Ciele hospodárskej politiky do roku 2010.....	5
I.2 Fiškálna politika.....	5
I.3. Menová a kurzová politika.....	7
<i>Strednodobé ciele menovej politiky</i>	8
I.4 Štrukturálne politiky.....	8
II. EKONOMICKÉ PROJEKcie A PREDPOKLADY.....	10
II. 1. Aktuálne vývojové trendy.....	10
<i>Menovo-politické aspekty súčasného ekonomického vývoja</i>	11
II.2. Súčasný a očakávaný vývoj vonkajších podmienok.....	12
II.3. Očakávaný vývoj reálnej ekonomiky a trhu práce.....	13
II.4 Cyklická pozícia.....	16
II.5 Očakávania v menovej oblasti.....	18
<i>Inflácia v strednodobom horizonte</i>	18
<i>Úrokové sadzby v strednodobom horizonte</i>	19
<i>Slovenská koruna v strednodobom horizonte a kurzový mechanizmus ERM II</i>	19
II.6 Bilancia vonkajšieho sektora.....	20
II.7. Alternatívne scenáre vývoja ekonomiky a simulácie.....	22
II.8 Zhodnotenie plnenia Maastrichtských kritérií.....	25
III. VÝHLAD VEREJNÝCH FINANCIÍ.....	29
III.1 Strednodobý fiškálny rámec.....	29
III.2. Príjmy verejných financií.....	33
<i>Daňové príjmy</i>	33
<i>Príspevky sociálneho a zdravotného zabezpečenia</i>	33
<i>Nedaňové príjmy</i>	35
<i>Granty a transfery</i>	35
III.3 Výdavky verejných financií.....	35
<i>Bežné výdavky</i>	35
<i>Kapitálové výdavky</i>	37
III.4 Cyklicky upravená bilancia.....	37
III.5 Analýza senzitivity a riziká pre verejné financie.....	39
III.6. Verejný dlh a riziká.....	40
IV. ŠTRUKTURÁLNA POLITIKA A JEJ VPLYV NA VEREJNÉ FINANECIE.....	43
IV.1 Sociálna pomoc a podpora.....	43
<i>Dávka v hmotnej núdzi</i>	43
<i>Podpora rodiny</i>	43
<i>Kompenzácia dôsledkov ťažkého zdravotného postihnutia</i>	44
IV.2 Sociálne poistenie a dôchodkové sporenie.....	44
IV.3 Aktívna politika trhu práce.....	46
IV.4. Školstvo.....	46
IV.5. Zdravotníctvo.....	48
IV.6. Iné významné oblasti.....	50

<i>Pôdohospodárstvo</i>	50
<i>Životné prostredie</i>	50
<i>Infraštruktúra</i>	51
IV.7. Reforma manažmentu verejných financií.....	51
V. DLHODOBÁ UDRŽATEĽNOSŤ VEREJNÝCH FINANCIÍ	53
V.1. Predpoklady	53
V.2. Demografia	53
V.3. Zamestnanosť a ekonomický rast	55
V.4. Analýza výdavkov	56
<i>Výdavky dôchodkového systému</i>	56
<i>Výdavky zdravotných poisťovní</i>	57
<i>Výdavky na školstvo</i>	57
<i>Prídavky na deti a daňový bonus</i>	57
V.5. Výsledky	58
V.6. Simulácie.....	59
V.6. Fiškálna medzera (fiscal gap)	60
VI. POROVNANIE S PEP 2003	61
PRÍLOHY	62

ÚVOD

Prvý máj 2004 je historickým míľnikom pre Slovenskú republiku. Vstup do Európskej únie je základom dosiahnutia vyššej prosperity pre obidve strany. Na jednej strane je to aktívne zapájanie sa do hospodárskych procesov európskej ekonomiky, férová hospodárska súťaž, liberalizácia, ktoré môžu Slovensku pomôcť zvyšovať kvalitu života. Na strane druhej, participáciou na formovaní hospodárskej politiky v rámci únie má Slovensko ambíciu prispievať k vyššej efektívnosti pri dosahovaní ambiciózných cieľov stanovených v lisabonskej stratégii.

Vstup do EÚ znamená automaticky členstvo v Hospodárskej a menovej únii (HMÚ), z ktorého vyplývajú aj záväzky. Jedným z nich je aj každoročné pripravovanie programov stability pre členské štáty eurozóny a konvergenčného programu pre ostatné štáty EÚ. Prvý slovenský konvergenčný program vychádza z Council Regulation (EC) 1466/97 a rešpektuje aj odporúčania ECOFIN Council z 10. júla 2001, ktoré špecifikujú obsah a formát týchto programov. Okrem konvergenčného programu sa každoročne posiela aj Cardiffská správa, ktorá hodnotí pokrok v oblasti štrukturálnych reforiem na trhu produktov a služieb, ako aj na kapitálovom trhu.

Cieľom konvergenčného programu (KP) je priniesť jasný pohľad na stredno- až dlhodobé zámery hospodárskej politiky na Slovensku a poskytnúť hodnoverný obraz o tom, ako pokročiť tak v reálnej, ako aj v nominálnej konvergencii. KP obsahuje jasne definované ciele vlády v horizonte do roku 2010 a zároveň aj silný záväzok ako tieto méty dosiahnuť. Detailnejší rozbor politik je prezentovaný do roku 2007.

Základom pre prípravu KP boli tieto dokumenty:

- Programové vyhlásenie vlády
- Predvstupový ekonomický program za rok 2003
- Cardiffská správa za rok 2003
- Stratégia prijatia eura v Slovenskej republike
- Zákon o štátnom rozpočte na rok 2004
- Návrh východísk rozpočtu verejnej správy na roky 2005 až 2007

Posledné prognózy v tomto dokumente boli vyhotovené 31. marca 2004.

Prvá časť KP vymedzuje hlavné ciele hospodárskej politiky do roku 2010, na ktorú nadväzuje časť obsahujúca ekonomické prognózy a predpoklady. Dôraz je kladený aj na rozbor plnenia Maastrichtských kritérií. Tretia až piata časť sa zaoberajú najmä verejnými financiami: strednodobým vývojom, dopadom štrukturálnych reforiem na verejné financie a s dlhodobou udržateľnosťou. Šiesta časť porovnáva prognózy s Predvstupovým ekonomickým programom 2003. Príloha obsahuje indikatívne prognózy do roku 2010 a ďalšie tabuľky a grafy.

Vzhľadom na to, že SR prvýkrát pripravila konvergenčný program, rozsah materiálu je širší ako obvykle. Je to spôsobené aj tým, že relatívne veľký priestor je venovaný monetárnym otázkam a bohatej agendy štrukturálnych reforiem, nakoľko zámerom SR bolo komplexne prezentovať ciele hospodárskej politiky. Predpokladá sa, že aktualizácie budú menšieho rozsahu.

I. RÁMCE A CIELE HOSPODÁRSKEJ POLITIKY

I.1. Ciele hospodárskej politiky do roku 2010

Hlavným cieľom hospodárskej politiky je dosiahnuť vysoký a dlhodobo udržateľný rast ekonomiky a tým aj rýchlejší rast životnej úrovne na Slovensku. Táto jednoduchá formulácia skrýva v sebe množstvo politík a nutnosť ich efektívnej koordinácie. Ide predovšetkým o:

- *Fiškálnu politiku* - ktorá je založená na troch princípoch: **transparentnosť, zodpovednosť a efektivita**. Hlavnými cieľmi fiškálnej politiky sú: **znižiť deficit verejných financií do roku 2006 na úroveň 3% z HDP** (bez nákladov na zavedenie druhého piliera penzijného systému) a **do roku 2010 dosiahnuť dlhodobú udržateľnosť verejných financií**. Dlhodobý cieľ vyžaduje striktné chápanie Paktu stability a rastu, čo v realite bude znamenať, že koncom tohto desaťročia by SR mala mať bilanciu verejných financií približne vyrovnanú alebo v miernom prebytku.
- *Menovú a kurzovú politiku* - kľúčovým zámerom je **cenová stabilita**, ktorá pri malej a otvorenej ekonomike vyžaduje aj relatívnu stabilitu výmenného kurzu. Práve veľkosť a otvorenosť ekonomiky sú hlavnými motivujúcimi faktormi, prečo má SR zámer **vstúpiť do eurozóny v období 2008 až 2009**. Tvorcovia hospodárskej politiky sú presvedčení, že tento krok urýchli aj reálnu konvergenciu Slovenska.
- *Politiky na trhu práce, produktov a služieb a na finančných trhoch* - v oblasti zamestnanosti je hlavným cieľom **znižiť štrukturálnu mieru nezamestnanosti do roku 2010 pod úroveň 10%** (podľa výberového zisťovania pracovných síl)). Na trhu produktov a služieb je kľúčovým zámerom **zvyšovanie produktivity** pomocou vhodnej investičnej klímy, vyššej intenzity konkurencie, liberalizácie, podpory podnikania a efektívnej regulácie. Na finančných trhoch je prvoradým zámerom dosiahnutie zdravej konkurencie a vytvorenie efektívneho regulačného rámca. Slovensko sa hlási k **lisabonskej stratégii** a hospodárska politika bude zameraná na čím výraznejšie priblíženie k vytýčeným cieľom.

Vyššie uvedené ciele predstavujú silný záväzok vlády a sú v súlade s identifikovanými výzvami v dokumente „Key structural challenges in the acceding countries¹“

I.2 Fiškálna politika

Vysoký deficit verejných financií bol sprievodným javom transformácie väčšiny ekonomík v strednej a východnej Európe. Ani viac ako desať rokov vo viacerých krajinách nestačilo na to, aby prebehli všetky dôležité štrukturálne reformy na strane výdavkov. Slovenská vláda si v roku 2002 stanovila ambiciózny cieľ: výrazne znížiť schodok verejných financií **na úroveň 3% z HDP v roku 2006** (bez vplyvu zavedenia druhého piliera dôchodkovej reformy²). Tento cieľ je o to náročnejší, že konsolidácia prebieha súčasne **so znižovaním daňového a odvodového zaťaženia**. Príkladom je schválenie fundamentálnej daňovej reformy a systému sociálneho poistenia. Jedinou cestou ako vyššie uvedený cieľ dosiahnuť sú hlboké

¹ Economic Policy Committee (júl 2003)

² Vzhľadom na to, že zavedenie druhého piliera len konvertuje časť implicitného dlhu na explicitný a neznamená zvyšovanie dopytu, Slovensko bude žiadať zohľadnenie tejto skutočnosti pri posúdení plnenia Maastrichtských kritérií.

štrukturálne reformy na strane výdavkov, ktoré výrazným spôsobom **znižia mieru prerozdelenia v ekonomike**.

Fiškálna politika do roku 2010 bude založená na troch princípoch:

- **Transparentnosť** – Slovensko považuje v oblasti verejných financií transparentnosť za veľmi dôležitú. Znamená to **včasné, presné a úplné informácie**. Plný prechod na metodiku ESA 95 je v tejto oblasti kľúčový tak pre účely korektného vyčíslenia fiškálnej pozície, ako aj pre potreby medzinárodných porovnaní. Verejné financie musia byť priehľadné, ľahko monitorovateľné a čitateľné aj pre širšiu verejnosť.

- **Efektívnosť** - Tento pilier odzrkadľuje zásadu čo najefektívnejšieho výberu príjmov, ako aj snahu o maximalizáciu hodnoty za vynakladané verejné peniaze. Zvyšovanie kvality verejných služieb je kľúčovým cieľom. Tieto ciele by mala výrazne podporiť reforma riadenia verejných financií, v rámci ktorej by malo zohrávať významnú úlohu **rozpočtovanie orientované na výsledky** s dobre definovanými a merateľnými cieľmi. Okrem toho je dôležitý aj prechod na zostavovanie **trojročného rozpočtu** ako i uvedenie do prevádzky **Štátnej pokladnice** a **Agentúry pre riadenie dlhu a likvidity**.

- **Zodpovednosť** - Iba udržateľná pozícia verejných financií zabezpečí v dlhodobom horizonte stabilný a vysoký hospodársky rast. Zodpovednosť znamená nepresúvanie fiškálneho bremena na ďalšie generácie. Relatívne zlá východisková pozícia Slovenska spôsobuje, že hlavné ciele boli rozdelené do dvoch etáp. V prvej fáze – do roku 2006 – je prvoradým cieľom zníženie deficitu verejných financií na 3% z HDP, pričom hlavným nástrojom by mali byť štrukturálne reformy. Ide predovšetkým o oblasti, kde výdavky sú citlivé na starnutie populácie (dôchodkové zabezpečenie, zdravotníctvo, školstvo, sociálna starostlivosť). Tým, že Slovensko uskutočňuje tieto reformy oveľa skôr (vzhľadom na mieru starnutia) ako niektoré členské krajiny, vytvára si dobrú pozíciu pre stabilné splnenie Maastrichtských kritérií, ako aj Paktu stability a rastu v budúcnosti. Je potrebné zdôrazniť, že ďalšia potrebná konsolidácia verejných financií **by nemala ísť na úkor verejných investícií**, nakoľko Slovensko si uvedomuje dôležitosť verejných investícií vzhľadom na poddimenzovanosť niektorých oblastí (infraštruktúra, životné prostredie, atď.).

Cieľom do roku 2010 je dosiahnuť dlhodobú udržateľnosť verejných financií. Inak povedané, bezpečné dodržiavanie Paktu stability a rastu aj v dlhodobom horizonte, kedy efekty starnutia populácie budú kulminovať. Tento prístup implicitne predpokladá, že najneskôr v roku 2010 by verejné financie na Slovensku mali hospodáriť približne vyrovnané alebo s miernym prebytkom. Znamená to, že SR sa v tomto zmysle hlási k striktnej interpretácii Paktu stability a rastu.

Zodpovednosť skrýva v sebe aj snahu o spravodlivosť nielen medzi generáciami, ale aj **v rámci generácie**. Tento cieľ pomáha naplňať nový daňový systém (pomocou obmedzenia progresivity) ako aj adresnejšie rozdelenie verejných výdavkov.

Zodpovednosť v oblasti fiškálnych prognóz znamená aj **konzervatívny prístup** najmä pri projekcii makroekonomického scenára ako aj daňových príjmov.

Vo všeobecnosti je **cieľom fiškálnej politiky podporovať aj výkon menovej politiky** pomocou zvyšovania efektivity automatických stabilizátorov. Samozrejme snaha o konsolidáciu verejných financií je prvoradá a preto priestor pre automatické stabilizátory je v tejto fáze obmedzený. Napriek tomu medzi cieľmi v oblasti hospodárskej politiky treba spomenúť aj opatrenia, ktoré by mali v budúcnosti zvýšiť efektívnosť stabilizátorov. K ich vyššej flexibilitě by mali pomôcť napríklad aj prijaté opatrenia na trhu práce.

I.3. Menová a kurzová politika

V súlade s článkom 108 a 109 Zmluvy o založení Európskeho spoločenstva je nezávislosť Európskej centrálnej banky a národných centrálnych bánk podstatnou náležitosťou fungovania Hospodárskej a menovej únie. Prijatím ústavného zákona sa od 1. júla 2001 zmenilo postavenie Národnej banky Slovenska v Ústave Slovenskej republiky z emisnej banky na **nezávislú centrálnu banku Slovenskej republiky**.

Podľa zákona o NBS je hlavným cieľom Národnej banky Slovenska **udržiavanie cenovej stability**. Udržiavanie cenovej stability tak nahradilo predchádzajúci cieľ – stabilitu meny. Stanovenie tohto cieľa je súčasťou harmonizácie legislatívy Slovenskej republiky s legislatívou EÚ. Okrem toho bola úplnou implementáciou acquis odstránená aj možnosť financovania verejného sektora centrálnou bankou.

Výkon menovej politiky je v praxi orientovaný na dosiahnutie cieľa cenovej stability, pričom **menová politika reaguje na riziko odchylenia sa vývoja inflácie od hodnôt uvedených menovým programom NBS**. Vzhľadom na relatívne vysoký vplyv administratívnych zásahov (regulované ceny, nepriame dane) na mieru inflácie nebola cenová stabilita doteraz explicitne definovaná. Národná banka Slovenska každoročne publikuje menový program, pričom **krátkodobá predikcia inflácie na ďalší rok predstavuje implicitný cieľ menovej politiky**. Súčasťou menových programov je aj strednodobý výhľad na ďalšie tri roky. Súčasne Národná banka Slovenska každoročne, spravidla v máji publikuje aktualizáciu menového programu.

Vzhľadom na to, že Slovensko je malá otvorená ekonomika (podiel dovozu a vývozu tovarov a služieb na HDP predstavuje viac ako 150%) je pri menovopolitickom rozhodovaní zvažovaný aj vývoj nominálneho výmenného kurzu, ktorý má dôležité postavenie v transmisnom mechanizme menovej politiky. Kurzová politika sa uskutočňuje v režime **riadeného floatingu**, pričom NBS spravidla vstupuje na trh len v prípade nadmernej volatility, resp. v prípade, ak dochádza k neopodstatnenému krátkodobému tlaku na výmenný kurz. Národná banka Slovenska však nezasahuje voči vývoju výmenného kurzu, ak je determinovaný ekonomickými fundamentmi.

Medzi ďalšie indikátory relevantné pre rozhodovanie o nastavení menovej politiky patrí reálny efektívny výmenný kurz a jeho vplyv na konkurencieschopnosť ekonomiky a dopyt po dovozoch, domáci dopyt a jeho vplyv na infláciu a dovozy, vývoj verejných financií a ich dopad na ekonomický cyklus, pozícia ekonomiky vo vzťahu k produkčnej medzere.

Hlavným nástrojom Národnej banky Slovenska sú úrokové sadzby. Od 1. februára 2000 NBS stanovuje kľúčové úrokové sadzby pre jednodňové sterilizačné a refinančné operácie s obchodnými bankami a od mája 2000 stanovuje aj limitnú úrokovú sadzbu pre štandardný dvojtýždňový REPO tender. Táto úroková sadzba je ťažiskovým nástrojom menovej politiky. Menovopolitické inštrumentárium sa výrazne priblížilo tomu, ktoré využíva Európska centrálna banka. Postupne sa znižovala sadzba povinných minimálnych rezerv (PMR). Dnes zodpovedá jej výška úrovni v eurozóne (2%). Pred vstupom do eurozóny bude harmonizovaná aj základňa pre výpočet PMR a ich úročenie (v súčasnosti sú PMR úročené 1,5%).

Strednodobé ciele menovej politiky

V súvislosti s procesom integrácie Slovenska do eurozóny NBS v spolupráci s MF SR vypracovala materiál „Stratégia prijatia eura v Slovenskej republike“. Vláda SR a NBS v nej skonštatovali, že vstup do eurozóny bude predstavovať významný impulz pre zdravý rast slovenskej ekonomiky, pričom výhody členstva prevýšia jeho nevýhody. **„Slovenská republika by preto mala zaviesť euro čo najskôr potom, ako udržateľným spôsobom splní Maastrichtské kritériá“**. Súčasne vláda SR a NBS deklarovali záujem o vytvorenie komplexných predpokladov pre zavedenie eura na Slovensku v rokoch 2008 – 2009.

Plnenie Maastrichtských kritérií udržateľným spôsobom si vyžaduje úzku koordináciu menovej a fiškálnej politiky. Prijatím jednoznačnej národnej stratégie a časového rámca prijatia eura spolu s výraznejším poklesom vplyvu administratívnych zásahov na domácu cenovú hladinu **by mali vytvoriť priestor pre stanovenie explicitného strednodobého inflačného cieľa**, korešpondujúceho s úrovňou Maastrichtského kritéria inflácie³. Súčasne bude takto stanovený cieľ podmienený plnením záväzkov v oblasti verejných financií. Explicitné stanovenie inflačného cieľa by malo jednotlivým ekonomickým subjektom poskytnúť transparentnejší a jednoznačnejší rámec pre formulovanie ich dlhodobějších podnikateľských a investičných zámerov, pre rozhodovanie v oblasti úspor a v oblasti mzdovej politiky a mzdových vyjednávaní.

V oblasti kurzového režimu bude riadený floating v strednodobom horizonte nahradený mechanizmom výmenných kurzov ERM II. **Vstup Slovenska do ERM II možno predpokladať v roku 2005 alebo o rok neskôr.**

Po vstupe do ERM II sa okrem inflácie stane cieľom menovej politiky aj výmenný kurz, pričom tento by mal byť naďalej podriadený plneniu hlavného cieľa, ktorým je cenová stabilita. **Členstvo Slovenska v ERM II by malo byť podľa možnosti čo najkratšie**, vzhľadom na to, že v dlhšom časovom horizonte môže dochádzať k vzniku konfliktu medzi cieľom cenovej stability a cieľom výmenného kurzu. Navyše, pevne dané pásmo pre pohyb kurzu môže zvýšiť vonkajšiu zraniteľnosť meny, tým že vytvára potenciálne atraktívny priestor pre prílev špekulatívneho kapitálu.

Aj keď zámerom NBS bude pohyb kurzu v blízkosti centrálnej parity, prebiehajúci proces reálnej konvergenencie, rast produktivity práce a s tým súvisiaca apreciacia rovnovážneho reálneho výmenného kurzu si môže vyžadovať flexibilnejšie využitie tohto kurzového režimu. Členstvo v ERM II, ako aj hodnotenie plnenia kurzového kritéria by z tohto pohľadu malo byť dostatočne pružné a reflektovať proces reálnej konvergenencie.

I.4 Štrukturálne politiky

Trh práce – flexibilný Zákonník práce (prijatý v roku 2003) by spolu s očakávanou vyššou ponukou na trhu práce (aj v nadväznosti na prijaté opatrenia v oblasti sociálnej siete a sociálneho poistenia) mali výrazne uľahčiť splnenie hlavného cieľa - **zníženia štrukturálnej miery nezamestnanosti do roku 2010 pod úroveň 10%**. Tento cieľ implicitne predpokladá významný posun smerom k cieľom stanoveným v lisabonskej stratégii. Za kľúčové však považujeme predpokladané zvýšenie dopytu na trhu práce v dôsledku

³ Kým v súčasnosti NBS pripravuje predikcie inflácie na báze národného CPI, explicitný strednodobý inflačný cieľ by mal byť stanovený na báze harmonizovaného indexu spotrebiteľských cien (HICP)

zlepšenia podnikateľského prostredia. Prvým signálom pozitívneho vývoja sú úspechy pri prilákavaní významných priamych zahraničných investícií.

V roku 2004 nadobudol účinnosť zákon o službách zamestnanosti, ktorým sa vytvoril právny rámec pre poskytovanie takých služieb zamestnanosti úradmi práce, sociálnych vecí a rodiny, ktoré pomôžu nezamestnaným občanom, ktorí chcú pracovať, môžu pracovať a hľadajú zamestnanie, opätovne sa vrátiť na trh práce, či už na podporovaný trh práce, ale najmä na otvorený trh práce. Uvedený systém a opatrenia sledujú nasledujúci cieľ: **poskytnúť rýchlu a účinnú pomoc nezamestnaným občanom pri hľadaní zamestnania a pri príprave pre trh práce, aby v čo najkratšom čase mohli zlepšiť svoju sociálnu situáciu prostredníctvom pracovnej, resp. zárobkovej činnosti.**

V roku 2004 nadobudol svoju účinnosť i legislatívny rámec na zlepšenie systému sprostredkovania zamestnania súkromnou sférou, pre vznik agentúr dočasného zamestnávania a agentúr podporovaného zamestnávania. Na urýchlené naštartovanie uplatňovania aktívnych opatrení na trhu práce MPSVR SR vypracovalo národné projekty, ktoré budú spolufinancované pomocou zdrojov z Európskeho sociálneho fondu (ESF).

- **Trh produktov a kapitálový trh** - Táto oblasť je podrobne popísaná v Cardiffskej správe⁴, ktorú SR predložila Európskej komisii v novembri uplynulého roka. Na trhu produktov a služieb je kľúčovým zámerom **zvyšovanie produktivity** pomocou vhodnej investičnej klímy, vyššej intenzity konkurencie, liberalizácie, podpory podnikania a efektívnej regulácie. Posilnenie postavenia malých a stredných podnikov (SME) je taktiež medzi prioritami hospodárskej politiky. Na finančných trhoch je prvoradým zámerom jeho ďalší rozvoj a rast na základoch zdravej konkurencie a vytvorenia efektívneho regulačného rámca.

Slovensko sa hlási k **lisabonskej stratégii** a hospodárska politika bude zameraná na čím výraznejšie priblíženie k vytýčeným cieľom. Po ukončení všetkých významných štrukturálnych reforiem na konsolidáciu verejných financií bude v centre pozornosti hospodárskej politiky **podpora poznatkovo-založenej ekonomiky**. Výskum a vývoj musí v dlhodobom horizonte zohrávať významnú úlohu pri koncipovaní národohospodárskej stratégie.

- **Životné prostredie** – je taktiež popísané v Cardiffskej správe. Kľúčovým zámerom je trvalo udržateľný rozvoj.

⁴ Cardiffská správa bude aktualizovaná v novembri 2004.

II. EKONOMICKÉ PROJEKcie A PREDPOKLADY

II. 1. Aktuálne vývojové trendy

Štatistické čísla charakterizujúce súčasný ekonomický vývoj na Slovensku svedčia o **pozitívnom smerovaní ekonomiky SR**. Tá pokračuje v rýchlom raste - najrýchlejšom v strednej Európe. Navyše, prebiehajúce štrukturálne reformy sú dobrým predpokladom pre ďalší rýchly a udržateľný rast. Vonkajšia bilancia Slovenska sa razantným spôsobom zlepšuje i napriek slabšej výkonnosti ekonomiky eurozóny. Pozitívne trendy sú významné aj na trhu práce. Zavedenie rovnej dane a celkové zjednodušenie daňového systému (ale aj nadchádzajúci vstup SR do EÚ, lacná a kvalifikovaná pracovná sila, zlepšujúce sa podnikateľské prostredie a dobrá geografická poloha krajiny) pravdepodobne prilákajú na Slovensko ďalšie investície, ktoré môžu v strednodobom horizonte zvýšiť rastový potenciál ekonomiky.

Slovenská ekonomika rástla za rok 2003 tempom 4,2%. **Rast HDP** bol výsledkom vyššej produktivity práce a zamestnanosti. Stimulovaný bol predovšetkým zahraničným dopytom. V nadväznosti na zvýšenie regulovaných cien a nepriamych daní sa domáci dopyt po trojročnom raste znížil. Príčinou bol pokles súkromnej spotreby aj investícií. **Spotreba domácností** sa po dvojiročnom raste znížila o 0,6% a tvorba fixného kapitálu klesala druhý rok po sebe cca o 1%. Slabšia spotreba domácností odrážala nižšiu kúpyschopnosť obyvateľstva spôsobenú zvýšením regulovaných cien a nepriamych daní a súčasne nižším rastom nominálnych miezd oproti roku 2002. Nižší rast nominálnych miezd bol odrazom aj významného poklesu inflácie v roku 2002. Oproti roku 2002 sa zmiernil aj rast **spotreby verejnej správy**, ako efekt procesu konsolidácie verejných financií. Avšak, vykázaný rast spotreby verejnej správy bol dočasne zaťažený nárastom úhrad zdravotných poisťovní za poskytnutú zdravotnú starostlivosť v neštátnych zariadeniach (úhrady pohľadávok za lieky). **Investície** do fixného kapitálu síce poklesli, ale ich negatívny vplyv na rast ekonomiky bol už menej výrazný. Pokles investícií pravdepodobne vyplýva z nárastu nákladových faktorov výroby a slabšieho rastu zisku podnikov. **Zahraničný dopyt** vzrástol mimoriadne silným tempom predovšetkým vďaka zvyšovaniu exportných kapacít v automobilovom priemysle. Je to dôsledok priamych zahraničných investícií v uplynulých rokoch. Dovozy tovarov a služieb vzhľadom na stagnujúci domáci dopyt výrazne zaostal za dynamikou vývozu.

V roku 2003 dosiahla priemerná ročná **miera inflácie** úroveň 8,5% a priemerná jadrová inflácia bola 2,6%. Z rozdielu medzi týmito ukazovateľmi môžeme vidieť, že dopytové inflačné tlaky sú na Slovensku naďalej veľmi obmedzené. K výraznému nárastu cenovej hladiny prispeli dve vlny administratívnych opatrení, januárové uvoľnenie regulovaných cien a augustové zvýšenie spotrebných daní. Na druhej strane apreciácia kurzu koruny pomohla brzdiť importovanú infláciu. V roku 2004 sú spotrebiteľské ceny opäť ovplyvnené pokračujúcim zvyšovaním regulovaných cien a zjednotením sadzieb DPH na 19%. V prvom polroku bude inflácia rásť podobným tempom ako v roku 2003, postupne by sa však jej rast mal spomaľovať.

V roku 2003 pokračovalo zlepšovanie situácie aj na **trhu práce**. Priame zahraničné investície spolu s lepšou domácou klímou na investovanie začali generovať nové pracovné miesta vo väčšom počte. Navyše, v januári 2003 sa realizovali aj zmeny v podmienkach evidencie nezamestnaných ľudí, čo bolo popri tvorbe nových pracovných miest ďalšou príčinou

poklesu priemernej **miery evidovanej nezamestnanosti** zo 17,9% v roku 2002 na 15,2% v roku 2003. Podľa výberového zisťovania pracovných síl zamestnanosť vzrástla o 1,8%, čo je najrýchlejšia dynamika od roku 1996.

Nominálne **mzdy** rástli v roku 2003 pomalšie ako v predchádzajúcich rokoch. Bolo to dané aj tým, že v súkromnom sektore, ktorý sa podieľa na celkovej zamestnanosti približne 70%, sú mzdy vo viacerých prípadoch upravované na základe inflácie v predchádzajúcom roku. A tá v roku 2002 dosiahla iba 3,3%. Pre najbližšie obdobie predpokladáme rýchlejšiu dynamiku priemernej nominálnej mzdy a tiež priaznivejší vývoj reálnej mzdy.

Finančné trhy boli v roku 2003 charakterizované zhodnocovaním **kurzu slovenskej koruny** (voči euru v priemere o 2,8%, voči americkému doláru o 18,9%) a poklesom **úrokových sadzieb** (kľúčové úrokové sadzby klesli v septembri o 0,25 percentuálneho bodu a v decembri o ďalších 0,25 percentuálneho bodu). Koruna pokračuje v posilňovaní aj na začiatku roku 2004, keď sa za prvý štvrtrok medziročne zhodnotila voči euru v priemere o 2,9% a voči americkému doláru o 16,7%. Vzhľadom na slabšiu dynamiku súkromnej spotreby, NBS v marci znížila kľúčové úrokové sadzby o ďalších 50 bazických bodov.

Vonkajšia bilancia Slovenska sa v roku 2003 razantne zlepšila. Vývoz tovarov rástol celý rok mimoriadne silným tempom, a to i napriek minimálnemu ekonomickému rastu krajín eurozóny. Vo vývoze dominuje odvetvie automobilového priemyslu, za ktorým nasledujú stroje a kovy. K zlepšeniu deficitu **obchodnej bilancie** viedlo aj obmedzené tempo rastu dovozu. Pozitívne je, že tempo dovozu investičných tovarov sa v porovnaní s predchádzajúcim rokom výrazne zvýšilo. Na druhej strane, rast dovozu spotrebných tovarov sa spomalil, čo súvisí s poklesom súkromnej spotreby. Vplyvom dobrého výsledku obchodnej bilancie a zlepšením bilancie výnosov a bežných transferov sa deficit **bežného účtu platobnej bilancie** v roku 2003 znížil na úroveň 0,9% HDP (z úrovne 8,0% HDP v roku 2002). Výsledky zahraničného obchodu v prvých dvoch mesiacoch 2004 potvrdzujú trendy založené v roku 2003.

Menovopolitické aspekty súčasného ekonomického vývoja

Výkon menovej politiky je v súčasnosti realizovaný v prostredí relatívne výrazného rozsahu administratívnych zásahov do cenovej hladiny a nízkymi reálnymi úrokovými sadzbami. Kladný úrokový diferenciál zároveň vytvára spolu s priaznivým vývojom vo fiškálnej oblasti tlaky na posilňovanie výmenného kurzu.

Vývoj inflácie je ovplyvnený predovšetkým úpravami regulovaných cien. Prorastovo na ňu pôsobia aj úpravy nepriamych daní, súvisiace s realizáciou daňovej reformy. Úlohou menovej politiky je zamedziť vzniku nadmerných sekundárnych dopadov týchto administratívnych opatrení na vývoj cien. Súčasne musí menová politika zvažovať mieru reštrikcie, ktorú realizácia týchto opatrení predstavuje pre kúpyschopný dopyt. Rast cien z dôvodu úprav regulovaných cien alebo zmien nepriamych daní teda nie je bezprostredne dôvodom pre zmenu nastavenia menovej politiky.

Národná banka Slovenska pri realizácii menovej politiky dôsledne monitoruje aj prílev zahraničného kapitálu. Ten súvisí s prílevom priamych zahraničných investícií (PZI), ale aj s prílevom špekulatívneho kapitálu. Z pohľadu výkonu menovej politiky forma prílevu zahraničného kapitálu zohráva významnú úlohu. Z dôvodu zamedzenia výraznej volatility výmenného kurzu NBS konvertuje devízové privatizačné príjmy vlády SR do domácej meny, čo navyšuje jej devízové rezervy.

Korunový ekvivalent privatizačných príjmov je v závislosti od ich použitia plne sterilizovaný. Privatizačné príjmy tak síce zvyšujú sterilizačnú pozíciu centrálnej banky,

nemajú však vplyv na pohyb výmenného kurzu. PZI smerujúce do súkromného sektora môžu vyvolávať určitý tlak na apreciáciu výmenného kurzu, súčasne však prispievajú k rastu konkurencieschopnosti ekonomiky, rastu potenciálneho produktu, produktivity práce a zrýchleniu procesu reálnej konvergenie. V strednodobom horizonte teda predstavujú impulz aj pre zhodnocovanie rovnovážneho reálneho výmenného kurzu.

Vzhľadom na existujúci úrokový diferenciál a „konvergenčú hru“ NBS dôsledne monitoruje vplyv prílevu špekulatívneho kapitálu na volatilitu výmenného kurzu. V prípade vzniku výraznejších tlakov na zhodnocovanie koruny, ktoré nie je v súlade s fundamentmi ekonomiky, NBS intervenuje na devízovom trhu, prípadne reaguje na prílev špekulatívneho kapitálu zmenou základných úrokových sadziieb (napr. november 2002, keď v dôsledku nadmerných apreciačných tlakov NBS znížila svoje kľúčové úrokové sadzby o 1,5 percentuálneho bodu). Znižovanie úrokových sadziieb s cieľom zamedziť neodôvodnenú dynamiku apreciácie slovenskej koruny je však zvažované vo vzťahu k hlavnému cieľu NBS, ktorým je cenová stabilita. Národná banka Slovenska teda reaguje na vývoj výmenného kurzu zmenou úrokových sadziieb len vtedy, ak nie je ohrozený jej hlavný cieľ.

II.2. Súčasný a očakávaný vývoj vonkajších podmienok

V roku 2003 sa globálna ekonomika vyvíjala v neistote, do akej miery je oživenie rastu hlavných ekonomík udržateľné. Geopolitické riziká narúšali dôveru tak investorov, ako i spotrebiteľov a na finančné trhy priniesli nepokoj a nervozitu. V priebehu roka sa ale vyhliadky na obnovu ekonomík zlepšili a napätá situácia na finančných trhoch povolila. „Soft indikátory“ ako nemecký IFO index podnikateľských očakávaní, americký ISM index alebo aj OECD leading indikátory naznačujú, že oživenie si získava dôveru u investorov i podnikateľských subjektov. Makroekonomické fundamenty, vykazujúce v minulom roku zmiešané výsledky, by mali v priebehu roka 2004 tieto pozitívne očakávania naplniť. Možno tak predpokladať, že v roku 2004 oživenie globálnej ekonomiky bude (i keď nerovnomerne) pokračovať, čo potvrdzujú i posledné odhady Európskej komisie i OECD. **Konvergenčný program v oblasti vonkajšieho prostredia je založený na odhadoch EK a OECD.**

Očakávaný ekonomický rast vo vybraných krajinách (%)			
	2003	2004F	2005F
US	2,8	3,8	3,3
Eurozóna	0,4	1,8	2,3
Nemecko	0,0	1,6	1,8
Francúzsko	0,1	1,7	2,3
Japonsko	2,6	1,7	1,5

Zdroj: European Commission 2003 Autumn forecasts

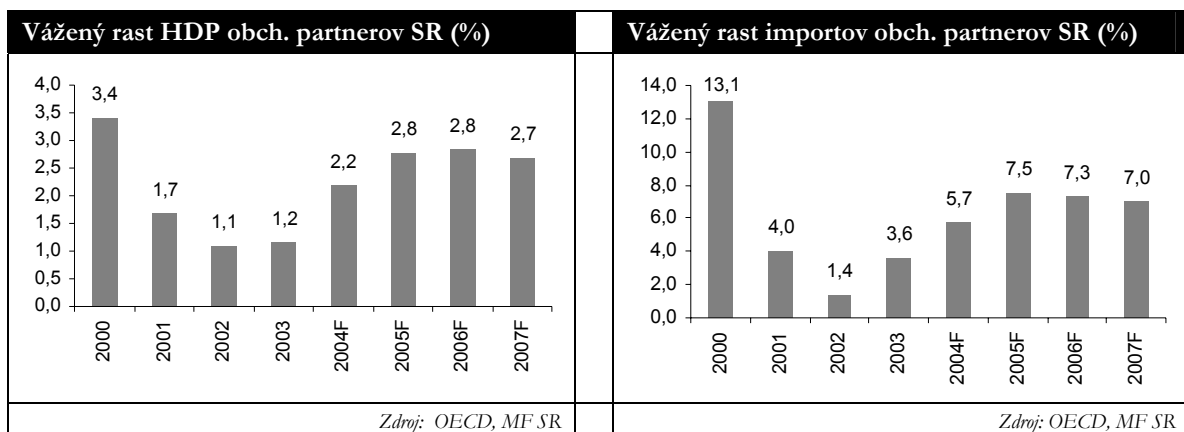
Vývoj **eurozóny** bude ovplyvňovaný vývojom jej dvoch najväčších ekonomík, Nemecka a Francúzska, ktoré by mali po roku stagnácie zaznamenať v roku 2004 medziročný rast 1,6%, resp 1,7%. Na zabezpečenie udržateľného rastu ekonomík eurozóny sú však vo viacerých krajinách potrebné štrukturálne reformy.

Napriek pomerne slabej výkonnosti svetovej ekonomiky si hospodársky rast **pristupujúcich krajín** pravdepodobne zachováva svoju dynamiku aj v roku 2004, i keď v celom regióne pomerne nerovnomerne. Otvorenosť týchto ekonomík naznačuje, že očakávané oživenie v eurozóne môže ich rast ešte urýchliť. Navyše, prebiehajúce reformy vo viacerých krajinách by mali vytvoriť prostredie atraktívne pre investorov a urýchliť tak proces dobiehania.

Očakávaný ekonomický rast najvýznamnejších obchodných partnerov SR (%)					
	2003	2004F	2005F	2006F	2007F
Nemecko (30,3%)/ ¹	0,1	1,5	2,3	2,7	2,5
Česká republika (12,7%)	2,5	2,9	3,2	3,1	3,0
Taliansko (7,4%)	0,5	1,6	2,1	2,0	1,8
Rakúsko (7,3%)	0,8	1,6	2,4	2,3	2,5
USA (6,7%)	2,9	4,2	3,8	3,2	3,0
Maďarsko (4,8%)	2,9	3,3	3,8	4,0	3,8
Poľsko (4,7%)	3,3	3,5	4,5	4,3	3,9
SLOVENSKO	3,9	4,2	4,4	4,9	5,0

¹ V zátvorke podiel na exporte SR v roku 2003
Zdroj: OECD

Oživenie ekonomického rastu sa očakáva u všetkých najvýznamnejších obchodných partnerov Slovenska. Kým v posledných troch rokoch exportom vážený reálny rast HDP⁵ týchto krajín zaznamenal výrazný pokles, v nasledujúcich rokoch by mal akcelerovať z 1,2% v roku 2003 na 2,8% v roku 2005. Zrýchlenie hospodárskeho rastu týchto krajín by malo vytvoriť väčší priestor na strane dopytu, preto možno očakávať rast ich dovozov, a teda exportov zo Slovenska. Do roku 2007 je preto dobrý predpoklad na zvyšovanie hospodárskeho rastu aj v SR.

II.3. Očakávaný vývoj reálnej ekonomiky a trhu práce

Očakávania sú založené na nasledujúcich predpokladoch vonkajšieho a vnútorného prostredia:

- rast zahraničného dopytu v súlade s vyššie uvedenými očakávaniami EK a OECD;
- relatívna stabilita svetových cien;
- mierna apreciácia výmenného kurzu EUR/SKK
- súčasné zámery hospodárskej politiky

Snahou bolo maximálnou mierou previazať odhady vývoja makroekonomických indikátorov s predikciami fiškálnych parametrov. Navyše, projekcia indikátorov bola zostavená tak, aby prezentovala konzervatívno-realistický pohľad na vývoj ekonomiky. Zámerom tohto prístupu je nevytvárať riziká pre vývoj verejných financií, plynúce z makroekonomickej prognózy. Kritériom pre posúdenie boli komparácie získaných

⁵ Ako váhy boli použité podiely jednotlivých krajín na exporte Slovenska. V rokoch 2004-2007 boli použité váhy z roku 2003

výsledkov s projekciami iných prognostických autorít – tak domácich (Výbor pre makroekonomické prognózy – pozri príloha č.2) ako aj zahraničných (EK, OECD, MMF) .

Vývoj reálnej ekonomiky

Očakáva sa, že v prognózovanom horizonte do roku 2007 bude v rámci ekonomického cyklu pokračovať etapa konjunktúry. Potenciálny rast slovenskej ekonomiky sa v nasledujúcich rokoch predpokladá **v blízkosti 4 až 5%**. Zefektívnenie nástrojov trhu práce a výrazné zlepšenie investičnej klímy na Slovensku by mali výdatne podporovať rast štrukturálnej zamestnanosti. Zvyšovať by sa mala aj produktivita práce, a to najmä v nadväznosti na očakávaný vyšší prílev priamych zahraničných ale aj domácich investícií.

V období 2004-2007 by mal byť ekonomický rast ťahaný kombináciou domáceho a zahraničného dopytu. V minulosti rast spotreby domácností, ktorý je dominantným faktorom domáceho dopytu, vykazoval značnú volatilitu, spôsobenú najmä nepravidelnými administratívnymi úpravami cien. Keďže rok 2004 je posledným, kedy sa uskutočňujú významné deregulácie, v nasledujúcom období by sa rast reálnej mzdy mal stabilizovať a mal by už odzrkadľovať iba trhové faktory. Následne by sa mal stabilizovať aj rast spotreby domácností a jej príspevok k rastu HDP.

Napriek tomu, že v roku 2004 sa ešte očakáva mierny reálny pokles, resp. stagnácia hrubej priemernej mzdy, **súkromná spotreba** by sa mala oproti roku 2003 mierne zvýšiť. Dôvodom je najmä pokračujúci rast zamestnanosti, reálne zvýšenie čistej mzdy u mnohých typov rodín z titulu zavedenia jednotnej sadzby dane z príjmu 19% a nového systému podpory rodín, ako i výhodné spotrebné úvery a možnosti nákupu na splátky. Uvedené faktory by mali podnietiť rast spotreby domácností v roku 2004 na úrovni 1,3%. Po roku 2004 sa naviac predpokladá reálny rast priemernej mzdy; jej vývoj by mal by lepšie odrážať rast produktivity práce. Za týchto podmienok môže reálna spotreba domácností v sledovanom horizonte rásť na úrovni okolo 4%. Očakáva sa aj mierne zvýšenie celkového objemu úspor, ktoré boli za posledné obdobie použité na vyrovnávania nižších reálnych príjmov.

Spotreba vlády je viazaná plnením deklarovaných cieľov a opatrení fiškálnej politiky s vyústením do poklesu deficitu verejných financií pod úroveň 3% z HDP v roku 2006. Priamym dôsledkom bude stagnácia spotreby vlády v roku 2004 a v rokoch 2005-2007 len nízky rast, na úrovni od 1% do 1,9%. Projektovaný vývoj spotreby vlády prispeje k stabilite makroekonomického prostredia a nepriamo podporí rovnovážny rast ekonomiky.

Na základe naštartovaných a signalizovaných **investičných aktivít**, najmä zámerov zo strany zahraničných investorov, ale i vlády SR, možno očakávať oživenie rastu tvorby fixného kapitálu. Predchádzajúci dvojročný pokles by mal byť vystriedaný rastom minimálne na úrovni od 3,3% do 7%. Na rast investičných aktivít a dôvery investorov by malo pozitívne vplývať stabilné makroekonomické prostredie s nízkymi úrokovými sadzbami, transparentná hospodárska politika vlády, zlepšovanie legislatívnych podmienok pre podnikanie a následne rast ziskov podnikov a proces celkovej konvergencie SR.

Zahraničný dopyt po tovaroch a službách bude do veľkej miery ovplyvnený prílevom investícií na Slovensko, zvyšovaním existujúcich exportných kapacít a konkurencieschopnosti SR, ako i silou ekonomického rastu v EÚ. V roku 2003, napriek veľmi nízkemu ekonomickému rastu v EÚ, slovenský export zaznamenal vysoký rast najmä vďaka zmene výrobného sortimentu v automobilovom sektore. Avšak ďalšiu jednorazovú zmenu podobného charakteru, spôsobujúcu skok vo vývoji vývozu a potenciálneho produktu, možno očakávať až v roku 2006 a 2007 po spustení dvoch veľkých závodov.

Keďže v súčasnosti ďalšie firmy zvažujú investície v regióne strednej Európy, môže byť veľkosť zahraničného dopytu ešte príjemným prekvapením.

Zvýšenie agregátneho dopytu bude tlačiť na rast dovozov. Pozitívny príspevok čistého zahraničného dopytu k rastu HDP sa v roku 2004 zmierni a v roku 2005 dokonca mierne poklesne. Reálny rast exportu a importu bude v rámci celého obdobia prevyšovať rast spotreby, investícií a i celkového HDP. Exportná výkonnosť sa pravdepodobne zvýši nad 100% (k HDP) v roku 2007 a celková otvorenosť podľa odhadov MF SR vzrastie na 223%.

Vývoj na trhu práce

V období 2004-2007 bude pokračovať **pozitívny trend aj na trhu práce**. Tvorba nových pracovných miest generovaných rastom nových výrobných aktivít, ako i aktívna politika trhu práce zameraná na podporu záujmu o prácu, zvýšia rast zamestnanosti. Následne bude klesať aj úroveň nezamestnanosti. Tento vývoj by mal prispieť nielen k rastu ekonomiky, ale aj k redukcii deficitu verejných financií.

Rast produktivity práce, obmedzenie administratívnych zásahov do cien, rast ziskov podnikov (aj vplyvom zníženia daňového zaťaženia) budú vytvárať predpoklady pre **stabilný reálny rast priemernej mzdy**. Avšak očakáva sa, že rozvážna mzdová politika vo verejnom sektore a stále relatívne vysoká miera nezamestnanosti budú aj naďalej brzdiť výraznejší rast reálnych miezd nad úroveň produktivity práce. Takýto vývoj by mal byť zárukou, že vývoj miezd bude zabezpečovať rast životnej úrovne na udržateľnej báze.

Rast a príslušné faktory (% , ak nie je uvedené inak)						
	ESA kód	2003	2004F	2005F	2006F	2007F
Rast HDP v stálych trh. cenách (7+8+9)	B1g	4,2	4,1	4,3	5,0	4,7
Úroveň HDP v bežných trh. cenách, mld. Sk	B1g	1 195,8	1 291,3	1 383,6	1 495,9	1 602,6
Deflátor HDP (medziročný rast)		4,7	3,7	2,7	3,0	2,3
Zmena CPI (ročný priemer)		8,5	8,1	4,0	2,9	2,5
Rast zamestnanosti*		1,8	0,5	0,6	0,6	0,9
Rast produktivity práce**		3,4	3,5	3,6	4,3	3,7
Zdroje rastu: percentuálne zmeny v stálych cenách						
1. Výdavky na súkromnú spotrebu	P3	-0,6	1,3	3,8	4,1	3,8
2. Výdavky na spotrebu verejnej správy	P3	2,9	-0,1	1,0	1,9	1,5
3. Hrubá tvorba fixného kapitálu	P51	-1,2	3,8	7,0	7,0	3,3
4. Zmena stavu zásob a čisté nadobudnutie cenností ako % z HDP***	P52 + P53	-0,7	1,3	2,5	1,6	1,2
5. Vývoz výrobkov a služieb	P6	22,6	9,7	8,7	13,0	8,4
6. Dovoz výrobkov a služieb	P7	13,8	9,5	10,0	11,6	6,8
Príspevky k rastu HDP						
7. Konečný domáci dopyt (1 + 2 + 3)		0,1	1,6	3,9	4,2	3,0
8. Zmena stavu zásob a čisté nadobudnutie cenností (= 4) ***	P52 + P53	-2,3	2,0	1,4	-0,9	-0,3
9. Saldo zahraničného obchodu s výrobkami a službami	B11	6,4	0,4	-1,0	1,6	1,9

* Podľa výberového zisťovania pracovných síl

** Rast HDP v trhových cenách na zamestnanú osobu v stálych cenách

*** Vráťane štatistickej diskrepancie

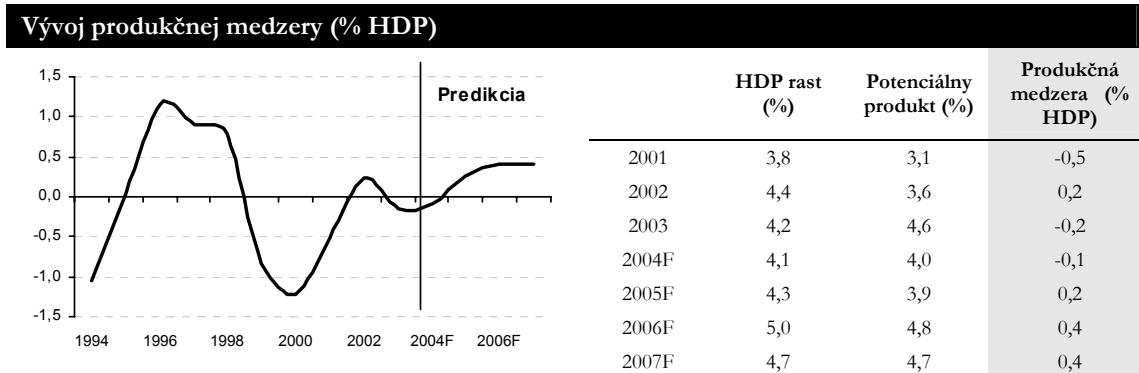
Zdroj: ŠÚ SR, MF SR

II.4 Cyklická pozícia

V roku 2004 sa očakáva, že rast potenciálneho produktu bude miernejší ako rast skutočného HDP, a preto by malo dôjsť k zmierneniu zápornej produkčnej medzery. Celkovo bude ekonomika Slovenska produkovať o 0,1 percenta menej ako jej potencionalny produkt. Pomerne silný rast ekonomiky (4,1%) bude vyvolaný rastom produktivity v exportnom sektore a rastom zamestnanosti. Prehrievanie v roku 2004 nehrozí, keďže administratívne úpravy cien spôsobia, že rast reálnych miezd bude výrazne zaostávať za rastom produktivity práce.

V nasledujúcich rokoch sa predpokladá prílev investícií, ktoré výrazne zvýšia nielen množstvo kapitálu, ale hlavne jeho produktivitu. Očakáva sa, že v tomto smere bude pozitívne pôbiť aj samotný vstup SR do EÚ. Výraznejšie efekty by mali priniesť aj realizované reformy, hlavne v oblasti daňovej, sociálnej a trhu práce. Tieto faktory spolu výrazne zvýšia potencionalny produkt. S nábehom novej výroby u dvoch významných producentov v automobilovom sektore a zvýšenej domácej spotreby sa bude medzera postupne uzatvárať a od roku 2005 by ekonomika mala produkovať mierne nad úrovňou svojho potenciálneho produktu.

V prípade nových členských štátov je výpočet produkčnej medzery len indikatívneho charakteru, nakoľko krátkosť časových radov a mnohé štrukturálne zlomy výrazne sťažujú používanie štandardných postupov. Konštrukcia prezentovaných odhadov vývoja produkčnej medzery pre najbližšie roky je podobná výpočtom OECD⁶. Tie taktiež predpokladajú, že rast produktivity pre roky 2004-2007 bude vyšší ako v priebehu uplynulého obdobia (1998-2002) a že sa vytvorí priestor pre rast HDP bez inflačných tlakov a neprimeraného rastu mzdových nákladov.

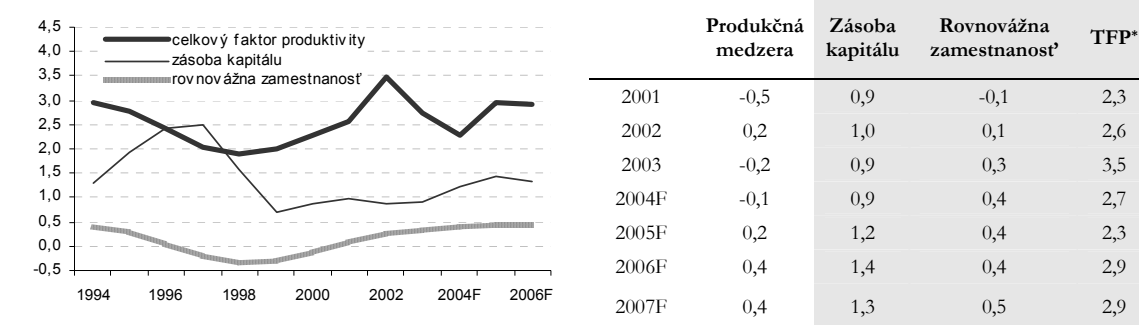
Zdroj: MF SR

Hlavnými faktormi rastu potenciálneho produktu sú rast celkovej produktivity a rast zamestnanosti. Samotný rast zamestnanosti je determinovaný rastom populácie v produkčnom veku a rastom miery participácie. Predpokladá sa, že rast celkovej produktivity výrobných faktorov (TFP) by mal v nasledujúcom období oscilovať okolo úrovne 2,5% ročne. Na rast produktivity budú mať vplyv hlavne zahraničné investície, s nimi spojené technologické dovozy a následne samotná výroba. Očakáva sa, že tieto investície dočasne zvýšia v rokoch 2003 a 2006-2007 rast TFP na priemernú ročnú úroveň okolo 3,0%. Výška vplyvu týchto investícií bola odhadnutá na základe predchádzajúcich skúseností so zahraničnými investíciami podobnej veľkosti.

⁶ Economic Survey 2003

Rast štrukturálnej zamestnanosti na obdobie 2005-2007 je projektovaný na úrovni okolo 1% ročne. Mnohé inštitúcie predikujú rýchlejšiu rast, MF SR však volí konzervatívny prístup kvôli minimalizácii fiškálneho rizika. Napriek očakávaným pozitívnym efektom reforiem – najmä daňovej, sociálnej a trhu práce⁷, nepredpokladáme prekročenie miery participácie nad úroveň 70%.

Príspevky hlavných faktorov na rast potenciálneho HDP (p.b.)

* Celkový faktor produktivity
Zdroj: MF SR

Metóda výpočtu produkčnej medzery

Potenciálny produkt je významný indikátor ponukovej stránky ekonomiky; jeho rast predstavuje dynamiku, ktorá môže byť dosiahnutá bez vyvolania inflačných tlakov a vysokého externého deficitu. V prípade prístupujúcich krajín je mimoriadne ťažké správne zakomponovať vplyv priamych zahraničných investícií na rast produktivity práce.

Posledný vývoj ukazuje, že ponukové šoky sa budú na Slovensku vyskytovať častejšie, a preto nebude vhodné používať štatistické metódy pre určovanie potenciálneho produktu. Tie totiž neumožňujú zohľadnenie vplyvu budúcich jednorazových posunov napr. z titulu spustenia nových významných výrobných (v roku 2006). Napriek tomu potenciálny produkt bol odhadnutý dvoma rôznymi prístupmi. Prvý štatistický prístup má ilustratívny charakter a je založený na metóde Hodrickovho-PreScottovho filtra, ktorá je v praxi veľmi rozšírená. Táto metóda oddeľuje trendovú a cyklickú zložku z pozorovaných dát. Druhý prístup, ktorý preferujeme, je založený na produkčnej funkcii. Táto metóda má výhodu v tom, že umožňuje modelovať ekonomické faktory, ktoré spôsobujú zmeny v potenciálnom produkte.

Produkčná funkcia vo všeobecnosti má viacero konkrétnych foriem. Pre podmienky slovenskej ekonomiky sa osvedčila pre odhad potenciálneho produktu Cobbova-Douglasova, t.j. funkcia v tvare:

$$Y_t = A_t K_t^{1-\alpha} N_t^\alpha$$

kde Y_t je potenciálny produkt, A_t je trendová zložka celkového faktora produktivity, K_t je zásoba kapitálu, N_t je trendová zložka zamestnanosti (špecifikovaná HP filtrovanou zamestnanosťou), a parameter α je elasticita zamestnanosti k celkovému produktu. Produkčná medzera potom predstavuje rozdiel medzi skutočnou a potenciálnou hodnotou HDP v pomere k hodnote potenciálneho produktu.

Pri prognózovaní rastu potenciálneho produktu je potrebné správne odhadnúť vplyv

⁷ Daňová reforma by mala podporiť produkčnú stránku ekonomiky (zakladanie firiem a samozamestnávanie sa), penzijná reforma by mala zvýšiť mieru participácie (predovšetkým cez zvyšovanie veku odchodu do dôchodku) a reforma v oblasti trhu práce by mala zvýšiť záujem o prácu, a tým i zamestnanosť.

očakávaných štrukturálnych zmien na ponukovú stránku ekonomiky. V prípade Slovenska takúto zmenu možno identifikovať po spustení novej výrobnéj linky veľkého automobilového výrobcu VW. Pri výpočtoch sa predpokladá, že tento jednorazový skok posunie produktivitu trvalo na vyššiu úroveň počas celého sledovaného obdobia. Podobný efekt sa očakáva aj po spustení výroby v závode PSA Peugeot Citroën a KIA Slovakia v roku 2006.

Pri odhade potenciálneho produktu bol súčasne zohľadnený aj mierny efekt asociovaný so vstupom krajiny do EÚ v roku 2004. Tento efekt bol pozorovateľný vo viacerých krajinách, avšak vzhľadom na to, že z historického hľadiska nie je jednoznačne preukázaný pre všetky prístupujúce krajiny, bola mu zatiaľ pripísaná len menšia váha.

V budúcnosti bude potrebné metodológiu naďalej zlepšovať, avšak vzhľadom na skutočnosť, že minulosť nie je vždy dobrým vodidlom pre prognózy v prípade prístupujúcich krajín, určitá miera subjektivity bude vždy prítomná vo výsledkoch. Je to podľa MF SR stále lepšie, ako exaktnými výpočtami dospieť k nie dobre interpretovateľným výsledkom. Pre porovnanie uvádzame, že OECD na základe podobných úvah predpokladá potenciálny rast slovenskej ekonomiky počas najbližších rokov v blízkosti 5%.

II.5 Očakávania v menovej oblasti

Inflácia v strednodobom horizonte

Prognóza NBS prezentovaná v Menovom programe na rok 2004 ako aj predikcia Ministerstva financií SR predpokladá postupné znižovania medziročnej miery celkovej inflácie. **Vplyv administratívnych úprav na cenovú hladinu by sa mal výrazne znižovať, čo by mohlo vytvoriť predpoklady na splnenie Maastrichtského kritéria v oblasti inflácie v období 2006 až 2007**, ako aj jeho udržateľné plnenie v ďalších rokoch. Základným predpokladom je aj konsolidácia verejných financií. V súčasnosti tak NBS, ako aj MF SR pri predikciách inflácie používa národný index spotrebiteľských cien, ktorý by mal byť v budúcnosti doplnený o predikcie harmonizovaného indexu spotrebiteľských cien (HICP).

Tempo dezinflácie bude v celom časovom horizonte ovplyvňované postupne klesajúcim rozsahom administratívnych úprav. Nárast regulovaných cien bude najvýraznejšie prispievať k zvýšeniu cenovej hladiny v roku 2004, pričom v ďalšom období sa ich vplyv zníži. Rovnako vplyv sekundárnych nákladových efektov zvýšenia regulovaných cien na rast cien trhových služieb možno očakávať predovšetkým v roku 2004. Administratívne zásahy, ktoré významným spôsobom ovplyvnia mieru inflácie, sú aj úpravy nepriamych daní. V roku 2007 by mal pokračovať proces prispôsobovania spotrebných daní štandardom EÚ, čo sa prejaví vo zvyšovaní spotrebnej dane z tabaku a tabakových výrobkov.

Vplyv administratívnych zásahov na medziročnú mieru inflácie (p.b.)				
	2004F	2005F	2006F	2007F
Príspevok regulovaných cien	3,6	1,2	0,8	0,5
Príspevok zmien nepriamych daní v neregulovaných cenách	1,1	0,0	0,0	0,3
Administratívne zásahy spolu	4,7	1,2	0,8	0,8

Zdroj: MF SR

Cenový vývoj bude v rokoch 2004–2007 ovplyvnený aj prijatím spoločnej poľnohospodárskej politiky EÚ. Jej najvýraznejší dopad na ceny potravín a celkovú infláciu je možné očakávať v druhom polroku 2004 (vplyv do jedného percentuálneho bodu) a prvom polroku 2005.

Realizácia reformy spoločnej poľnohospodárskej politiky, ktorá je spojená s postupným každoročným poklesom intervenčných cien komodít až do roku 2007, by mala zmierniť jej prorastový vplyv na rast cien potravín. Súčasne by sa vývoj cien potravín mal približovať k ich trajektórii v štátoch EÚ.

V strednodobom horizonte predovšetkým ceny **obchodovateľných tovarov** by mali byť charakterizované stabilizovaným vývojom, ktorý by mal kopírovať predovšetkým mierny cenový rast v eurozóne a predpokladané mierne zhodnocovanie kurzu slovenskej meny. Priaznivo bude na vývoj cien obchodovateľných tovarov vplývať aj ďalší rozvoj konkurenčného prostredia v súvislosti so vstupom do EÚ. Na druhej strane, vzhľadom na to, že nie všetky ceny v obchodovateľnom sektore sú na úrovni priemerných cien EÚ, rýchlejšia reálna konvergencia a vyšší spotrebný dopyt budú pravdepodobne vytvárať mierne inflačné tlaky nad rámec vývoja európskych cien a kurzu slovenskej koruny.

Ceny **trhových služieb** budú predovšetkým v roku 2004 ovplyvnené sekundárnymi nákladovými dopadmi zvýšenia regulovaných cien. Je možné očakávať, že rast cien trhových služieb bude predbiehať rast cien obchodovateľných tovarov, čo bude okrem sekundárnych dopadov zvyšovania regulovaných cien ovplyvnené aj procesom reálnej konvergenencie slovenskej ekonomiky.

Odhad inflačného vývoja podľa MF SR (%)				
	2004F	2005F	2006F	2007F
Priemerný rast CPI	8,1	4,0	2,9	2,5

Zdroj: MF SR

Pri zohľadnení vyššie uvedených predpokladov, odhadov a rizík MF SR očakáva, že inflácia v roku 2004 dosiahne priemernú hodnotu 8,1%, pričom koncoročná úroveň by sa mohla posunúť k 7,6%. V období 2005 až 2007 sa počíta s postupným poklesom inflácie pod 3%, čo znamená, že SR by mohla splniť Maastrichtské kritérium⁸ najneskôr pri hodnotení v roku 2007.

Úrokové sadzby v strednodobom horizonte

Krátkodobé úrokové sadzby sa budú vyvíjať v súlade s cieľmi Národnej banky Slovenska, pričom v strednodobom horizonte sa očakáva postupná konvergencia ich rovnovážnej úrovne k úrokovým sadzbám v eurozóne. Dlhodobé úrokové sadzby budú reflektovať okrem vývoja krátkodobých sadzieb aj vnímané riziko a likviditu na trhu. MF SR predpokladá, že dlhodobé úrokové sadzby budú aj naďalej v tesnej blízkosti sadzieb v eurozóne, pričom rozdiel sa bude postupne znižovať.

Konvergencia dlhodobých úrokových sadzieb (10-ročné štátne dlhopisy, %)							
	2001	2002	2003	2004F	2005F	2006F	2007F
Nemecko	4,8	4,8	4,0	4,4	5,0	5,2	5,6
SLOVENSKO	8,2	7,0	5,1	5,2	5,4	5,5	5,7

Zdroj: OECD, MF SR

Slovenská koruna v strednodobom horizonte a kurzový mechanizmus ERM II

⁸ Viac v časti II.8 o Maastrichtských kritériách

Slovenská republika sa zaviazala ku vstupu do Hospodárskej a menovej únie, a tým aj k zavedeniu eura podpísaním prístupovej zmluvy k Európskej únii v apríli 2003. **Národná banka Slovenska a Ministerstvo financií SR viackrát deklarovali, že podporujú vstup do menovej únie v najskoršom možnom čase v prípade udržateľného plnenia Maastrichtských kritérií. Vychádza sa z toho, že plné čerpanie výhod vyplývajúcich z integračného procesu bude možné až v jeho konečnej fáze - v menovej únii**⁹. Po vstupe do únie v máji tohto roka vláda plánuje v druhom polroku prijať rozhodnutie o vstupe do ERM II. V druhom polroku by dôležité ekonomické reformy mali byť už v takom štádiu, aby hospodárska politika štátu podporovala ekonomickú, finančnú a menovú stabilitu a konvergenciu po vstupe do ERM II a udržateľné plnenie Maastrichtských kritérií.

Ako už bolo uvedené v kapitole menová politika, kurzový režim v strednodobom horizonte zaznamená posun od riadeného floatingu k mechanizmu výmenných kurzov ERM II (najskôr v roku 2005, resp. nasledujúcich rokoch). **V tejto súvislosti sa výmenný kurz stane takisto cieľom menovej politiky, avšak podriadeným voči hlavnému cieľu vo forme explicitného inflačného cieľa.** Aj v záujme eliminácie možného konfliktu medzi inflačným cieľom a kurzovým cieľom NBS preferuje účasť v ERM II **len na dobu nevyhnutnú pre splnenie kurzového kritéria.** Aj keď Národná banka Slovenska bude preferovať pohyb kurzu v blízkosti centrálnej parity, môže si prebiehajúci proces konvergenzie ekonomiky vyžadovať určitú nominálnu apreciáciu¹⁰ korešpondujúcu s vývojom rovnovážneho reálneho kurzu.

Významný stimul pre zhodnocovanie rovnovážneho reálneho kurzu bude v strednodobom horizonte predstavovať prílev priamych zahraničných investícií, predovšetkým tzv. investícií na zelenej lúke. Aj keď z krátkodobého hľadiska môže prílev PZI vyvolať v dôsledku technologických dovozov dočasné zhoršenie obchodnej bilancie, z dlhodobejšieho hľadiska bude podporovať rast konkurencieschopnosti slovenskej ekonomiky. **Prípadná apreciácia výmenného kurzu spojená s prílevom PZI by tak nemala nepriaznivo pôsobiť na exportnú výkonnosť Slovenska.**

Zámerom menovej politiky v kurzovej oblasti bude zamedziť výraznejším výkyvom výmenného kurzu od jeho rovnovážnej trajektórie. V súlade s týmto zámerom bude NBS aj naďalej využívať intervencie na devízovom trhu, na oboch stranách s cieľom eliminovať nadmernú volatilitu výmenného kurzu. Budúce privatizačné príjmy by aj naďalej mali byť konvertované prostredníctvom centrálnej banky, pričom ich korunový ekvivalent bude plne sterilizovaný.

II.6 Bilancia vonkajšieho sektora

Predikcia **obchodnej bilancie** na roky 2004 až 2007 vychádza predovšetkým z predpokladu výraznejšieho oživenia ekonomík EÚ a ich dopytu na jednej strane a z očakávaného rastu investícií a následne dovozov do SR na strane druhej. Do krajín EÚ smeruje 60% nášho vývozu, po vstupe to bude viac ako 90%.

Výsledky zahraničného obchodu v roku 2003 potvrdili pozitívny vývoj. Rast vývozu viac ako dvojnásobne prevýšil rast dovozu. Na jednej strane rástla výroba vďaka investíciám v minulých rokoch, na druhej strane na dovoz netlačil spotrebiteľský dopyt. Obchodná

⁹ Podrobný rozbor výhod a nevýhod je v materiáli Stratégia vstupu do eurozóny

¹⁰ Na základe analýz NBS by rovnovážna apreciácia reálneho kurzu (na báze PPI) mala predstavovať približne 1,5% ročne za obdobie 2003 - 2008.

bilancia zaznamenala najlepší výsledok od roku 1995. Najväčšiu zásluhu na tom mali vozidlá.

Predpokladá sa, že slovenský vývoz bude aj v ďalších rokoch podporovaný najmä automobilovým priemyslom. Od roku 2006 začnú ďalší svetoví výrobcovia automobilov vyrábať na Slovensku približne 300 až 500 tisíc áut ročne, čím sa podiel tohto priemyslu na exporte krajiny ešte zvýši. Výraznejšie zrýchľovanie rastu vývozu sa preto dá očakávať od roku 2006. S týmito investíciami súvisí však aj zvýšenie dovozu investičného tovaru, čím sa pozitívny vývoj obchodnej bilancie z roku 2003 pribrzdí. Od roku 2005 očakávame aj zvýšenie dovozu spotrebných tovarov v závislosti od rastu reálnych miezd a konečnej spotreby domácností. V rokoch 2004 a 2005 dôjde teda k prehĺbeniu deficitu **obchodnej bilancie** a v nasledujúcich dvoch rokoch by sa mal opäť zlepšovať.

Prebytok **bilancie služieb** sa od roku 2002 znižuje. Pokles je zapríčinený najmä poklesom čistých príjmov z dopravných služieb. V rokoch 2005 až 2007 by malo dôjsť k zlepšeniu bilancie služieb v závislosti od zrýchlenia rastu v EÚ. **Bilancie výnosov a bežných transferov** sa očakávajú v prognózovanom období na stabilnej úrovni.

Deficit **bežného účtu platobnej bilancie** dosiahol v roku 2003 výrazné zlepšenie, ku ktorému prispelo predovšetkým zníženie deficitu obchodnej bilancie, ale aj zlepšenie v bilancii bežných transferov a zmenou metodiky aj zlepšenie bilancie výnosov. Minuloročný schodok bežného účtu bol na úrovni 0,9% z HDP. V ďalších dvoch rokoch dôjde k prehĺbeniu deficitu bežného účtu, ktorý však bude bezpečne krytý prebytkom finančného účtu založeným predovšetkým na zvýšenom príleve priamych zahraničných investícií. V roku 2007 môže saldo bežného účtu dosiahnuť úroveň blízko 0% z HDP.

Zvýšený prílev **priamych zahraničných investícií** v rokoch 2004 a 2005 v porovnaní s rokmi 2006 a 2007 súvisí aj s výstavbou dvoch automobiliek na Slovensku (PSA a KIA). Vplyv na ich výšku bude mať aj úspešnosť dokončenia v súčasnosti rozpracovaných investičných projektov. Ide o viacero významných zahraničných investorov z oblasti priemyslu, najmä strojárstva, ktorí prejavili záujem umiestniť svoju investíciu na Slovensku. Ich záujem je dobrým signálom pre slovenskú ekonomiku a aj pre ďalšie potenciálne investície.

Vývoj bežného účtu platobnej bilancie a jeho zložiek (mld. Sk)					
	2003	2004F	2005F	2006F	2007F
Obchodná bilancia	-23,6	-36,5	-51,7	-36,1	-27,2
Vývoz	803,0	860,5	929,3	1058,9	1175,8
Dovoz	826,6	897,0	981,0	1095,0	1203,0
Bilancia služieb	8,6	5,0	10,6	15,7	17,0
Bilancia výnosov	-4,4	-2,1	-3,0	-3,4	-4,0
Bežné transfery	9,2	7,4	7,4	7,4	7,4
Bežný účet	-10,2	-26,2	-36,8	-16,4	-6,8
Bežný účet (% HDP)	-0,9	-2,0	-2,7	-1,1	-0,4

Zdroj MF SR

Celkové **devízové rezervy NBS** dosiahli ku koncu minulého roka 12 149 mil. USD, čo v medziročnom porovnaní predstavovalo nárast o 2 953,5 mil. USD. Ich stav ku koncu roka zodpovedal približne 5,6-násobku priemerného mesačného dovozu tovarov a služieb SR v roku 2003. Na rok 2004 predpokladáme rast devízových rezerv NBS o 1,1 mld. USD, pretože príjmy vlády a NBS (z privatizácie, pôžičiek a úrokov z rezerv NBS) by mali prevyšovať výdavky (na dlhovú službu, garancie a klientsky platobný styk). Ich výška bude pokrývať dovoz tovarov a služieb do výšky približne 4,8 mesiaca. V ďalšom

prognózovanom období budú devízové rezervy klesať vplyvom vyššieho splácania starých úverov ako čerpania nových a nižšími privatizačnými príjmami. Priemerné krytie dovozov tovarov a služieb poklesne zo 4,4 mesiaca v roku 2005 na 4 mesiace v roku 2006 a 3,7 mesiaca v roku 2007.

Celkový **hrubý zahraničný dlh SR** dosiahol ku koncu decembra minulého roka 18,3 mld. USD, čo predstavuje v porovnaní s koncom roka 2002 nárast o 5,1 mld. USD. Zvýšenie je dôsledkom najmä nárastu celkového zahraničného dlhu podnikateľských subjektov a zvýšeného prílevu krátkodobých pasív komerčných bánk, ako aj vplyvu kurzových rozdielov. V ďalších rokoch nepredpokladáme výrazné zmeny v jej výške.

II.7. Alternatívne scenáre vývoja ekonomiky a simulácie

V predloženej ekonomickej prognóze sa kládol veľký dôraz na reálnosť predpokladov a odhadov. Ministerstvo financií sa snaží používať konzervatívne odhady všetkých faktorov. Tento princíp sám osebe predstavuje rezervu pri napĺňaní hlavných fiškálnych cieľov. Existujú však riziká vo vývoji niektorých faktorov, na ktoré vláda nemá dosah a ktorých vývoj môže nepríjemne prekvapiť. Potencionálne riziká naplnenia predloženej makroekonomickej prognózy môžu pochádzať tak z vnútorného, ako aj z vonkajšieho prostredia. Analýzy senzitivnosti však naznačujú, že **ich vplyv by nemal zásadne ohroziť načrtnutý ekonomický rast.**

Potenciálnym rizikovým faktorom **vnútorného prostredia** môže byť okrem politickej neistoty nenaplnenie predpokladu o raste nominálnych miezd. Podľa modelových¹¹ simulácií nižšie tempo rastu nominálnych miezd o 1 percentuálny bod oproti základnej prognóze by mohlo spomaliť ekonomický rast o 0,3 percentného bodu.

Keďže Slovensko je veľmi otvorenou ekonomikou, omnoho väčšie dôsledky na ekonomiku Slovenska by mohli mať výrazné **zmeny v externom prostredí a v objeme prílevu PZI.** V súčasnosti je v tejto oblasti reálne uvažovať najmä s tromi alternatívnymi scenármi: silnejšie posilnenie kurzu koruny, nižší než očakávaný rast zahraničného dopytu a vyšší rast produktivity práce a konkurencieschopnosti v dôsledku otvárania nových výrobných kapacít zahraničnými investormi na Slovensku. V predchádzajúcich rokoch sa zväčša uvažovalo s opačným rizikovým faktorom prognózy – s nižším prílevom zahraničných investícií alebo ich slabším pozitívnym efektom. Tento scenár možno v súčasnosti považovať za menej pravdepodobný, a teda za menej rizikový.

Výsledky vybraných modelových simulácií sú prezentované v dvoch tabuľkách; prvá zachytáva zmenu v dynamike vývoja (rastu) sledovaných premenných oproti pôvodnému scenáru a druhá prezentuje relatívnu odchýlku hodnoty danej premennej od hodnoty, ktorú dosahovala v pôvodnom scenári.

1. simulácia : vyššia nominálna apreciácia kurzu koruny

Prvá simulácia variantného vývoja ekonomiky predpokladá postupné **posilnenie nominálneho kurzu** koruny v priebehu roku 2004 až na úroveň, ktorá by bola o 5% nižšia ako predpokladal pôvodný scenár (ročný priemer 2,7% pre rok 2004) a od roku 2005 jeho trvalé zotrvanie na úrovni o 5% nižšej ako pôvodný scenár. Dá sa očakávať, že v takom prípade by pravdepodobne tvrdo zasiahla centrálna banka, tu však ide o len o čisto modelovú simuláciu efektov neodôvodnenej apreciácie kurzu.

¹¹ MF SR použilo pri simuláciách vlastný model slovenskej ekonomiky.

Posilnenie koruny by malo znížiť infláciu, čo umožní pokles krátkodobých úrokových sadzieb. Nižšie reálne úroky povzbudia súkromnú spotrebu, ktorá je z veľkej časti uspokojená dovozmi zo zahraničia, keďže nedošlo k zmene v produkčnej stránke ekonomiky. Nižšia konkurencieschopnosť a zvýšené spotrebné dovozy prehĺbia deficit bežného účtu o takmer 1 percentuálny bod v roku 2005. Nižšia výkonnosť ekonomiky zvýši nezamestnanosť a zníži rast nominálnych miezd. Keďže inflácia bude mať klesajúcu tendenciu, tak pokles reálnych miezd bude len mierny. Kombinácia efektu poklesu úrokových mier a poklesu reálnych miezd bude mať najprv pozitívny a neskôr negatívny účinok na súkromnú spotrebu. Aj keď dôjde k nominálnemu posilneniu koruny, postupný pokles inflácie spôsobí návrat reálneho výmenného kurzu k hodnote základného scenára. Postupne sa tak ekonomika vráti k svojmu pôvodnému scenáru v reálnych hodnotách, ale so zmenenými nominálnymi hodnotami.

2. simulácia : nižší než pôvodne očakávaný rast zahraničného dopytu

Export do krajín Eurozóny tvorí takmer 60% celkového slovenského exportu, takže **zníženie importu Eurozóny zo Slovenska o 3% ročne** by malo negatívny dopad na celú ekonomiku. V tomto scenári sa predpokladá, že šok je trvalý a centrálna banka vie okamžite identifikovať prítomnosť tohto šoku. Výpadok v exportnej produkcii zvýši deficit bežného účtu, a tým vytvorí tlak na oslabenie koruny. Zároveň dôjde k zníženiu HDP, pričom potencionálny produkt ostane na rovnakej úrovni. Negatívna produkčná medzera vytvorí priestor na zníženie úrokovej miery. Pokles spotreby a investícií oproti pôvodnému scenáru znížia import, ktorý sa postupne vyrovná zníženému exportu a tým sa deficit bežného účtu k HDP dostane k svojmu pôvodnému scenáru. Popri nominálnej deprecii dôjde v dôsledku klesajúcej inflácie k reálnemu oslabeniu koruny o 3% ku koncu roku 2007. V tomto období bude nezamestnanosť o 0,3 p. b. vyššia ako v pôvodnom scenári a spotreba poklesne o 1,1%, investície o 0,4% a HDP o 0,6% (pozri Tabuľka č. 2).

3. simulácia : vyšší rast produktivity práce

Predikovať rast produktivity je veľmi ťažké; často sa používa metóda extrapolácie historických dát do budúcnosti. Avšak v malej otvorenej ekonomike ako je Slovensko môžu jednorazové šoky výrazne urýchliť rast produktivity. Dobrým príkladom môže byť reštrukturalizácia výroby u VW Slovakia. Modelové simulácie ukazujú, že **zvýšenie rastu celkovej produktivity o 0,5%** zvýši konkurencieschopnosť krajiny a proporcionálne aj celkovú úroveň potencionálneho produktu. Avšak, reálne je uvažovať s rastom produktivity najmä v obchodovateľnom sektore. Za predpokladu, že obchodovateľný sektor predstavuje polovicu pridanej hodnoty na Slovensku, znamenalo by to 1% rast v obchodovateľnom sektore ročne. Rýchlejší rast potencionálneho produktu ako HDP spôsobí vznik zápornej produkčnej medzery. Vytvorí sa tým priestor na zníženie úrokovej miery, ktorá síce krátkodobo mierne oslabí nominálny kurz, ale v ďalšom období podporí súkromnú spotrebu a investície. Zvýšenie konkurencieschopnosti podporí vývoz a mierne oslabí dovoz. Aj keď rast spotreby spôsobí mierny nárast dovozov, celkový efekt na platobnú bilanciu bude pozitívny – dôjde k zníženiu pomeru deficitu bežného účtu k HDP. Naštartovaný rast HDP bude sprevádzaný rastom dopytu, a to tak po peniazoch, ako i po tovaroch a službách a pracovnej sile. Súčasne to znamená aj rast zamestnanosti a miezd, ale i možné zvýšenie úrokovvej sadzby. Na zvýšený rast ekonomiky bude reagovať výmenný kurz svojím nominálnym zhodnotením. Celkový reálny efekt uvedeného šoku je rast súkromnej spotreby o 0,7%, pokles nezamestnanosti o 0,4 percentného bodu, rýchlejší rast reálnych príjmov o 0,4 p. b. a reálne posilnenie koruny o 0,4%.

**VPLYV ZMENY NIEKTORÝCH PREDPOKLADOV PROGNÓZY
NA VÝVOJ RELEVANTNÝCH INDIKÁTOROV EKONOMIKY**
1. Relatívna zmena tempa rastu (dynamiky vývoja) jednotlivých premenných oproti pôvodnému scenáru, resp. zmena v percentuálnych bodoch (p.b., ak nie je uvedené inak)

	Spotreba domácností	Hrubé investície	HDP	Úroveň nezamestnanosti	Priem. nominálnej mzdy	Inflácia (CPI)	Krátkodobé úrokové miery	Nominálny kurz SKK/EUR (% zmena)	Reálny kurz SKK/EUR (% zmena)	Bežný účet (% HDP)
Scenár č.1: Posilnenie koruny o 5%										
2003	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
2004F	0,1	-0,1	-0,1	0,0	-0,1	-0,2	-0,1	-2,7	-2,5	-0,3
2005F	0,3	-1,4	-0,8	0,2	-1,1	-0,8	-1,1	-5,0	-4,0	-0,9
2006F	0,0	-0,2	-0,2	0,5	-1,6	-1,0	-1,7	-5,0	-3,1	-1,0
2007F	-0,1	1,2	0,3	0,5	-1,4	-1,2	-1,6	-5,0	-2,0	-0,9
Scenár č.2: Import eurozóny klesne o 3%										
2003	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
2004F	-0,1	-1,1	-0,6	0,1	-0,3	0,0	-0,4	1,0	1,0	-0,1
2005F	-0,3	-0,9	-0,4	0,5	-1,3	-0,1	-1,2	2,5	2,6	-0,1
2006F	-0,4	1,0	0,3	0,5	-0,5	-0,4	-0,9	2,1	2,6	-0,1
2007F	-0,3	0,6	0,1	0,3	-0,8	-0,4	-0,8	2,1	3,0	0,0
Scenár č.3: Zrýchlenie rastu produktivity o 0,5 % p.a.										
2003	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
2004F	0,0	0,1	0,1	0,0	0,0	0,0	-0,1	0,3	0,3	0,0
2005F	0,2	0,5	0,3	-0,1	0,3	0,1	0,0	0,3	0,2	0,1
2006F	0,2	0,6	0,3	-0,3	0,4	0,1	0,1	0,1	-0,1	0,1
2007F	0,3	0,4	0,3	-0,4	0,7	0,3	0,3	0,1	-0,4	0,2

Zdroj: MF SR
**VPLYV ZMENY NIEKTORÝCH PREDPOKLADOV PROGNÓZY
NA VÝVOJ RELEVANTNÝCH INDIKÁTOROV EKONOMIKY**
2. Relatívna zmena hodnoty premennej oproti pôvodnému scenáru

	2003	2004F	2005F	2006F	2007F
Scenár č.1: Posilnenie koruny o 5%					
Spotreba domácností	0,0	0,1	0,4	0,4	0,3
Hrubé investície	0,0	-0,1	-1,4	-1,6	-0,5
HDP	0,0	-0,1	-0,9	-1,1	-0,8
Scenár č.2: Import Eurozóny klesne o 3%					
Spotreba domácností	0,0	-0,1	-0,4	-0,8	-1,1
Hrubé investície	0,0	-1,1	-1,9	-1,0	-0,4
HDP	0,0	-0,6	-1,0	-0,7	-0,6
Scenár č.3: Zrýchlenie rastu produktivity o 0,5 % p.a.					
Spotreba domácností	0,0	0,0	0,2	0,4	0,7
Hrubé investície	0,0	0,1	0,6	1,2	1,6
HDP	0,0	0,1	0,4	0,7	1,0

Zdroj: MF SR

II.8 Zhodnotenie plnenia Maastrichtských kritérií

Maastrichtské kritérium v cenovej oblasti stanovuje, že inflácia nesmie byť vyššia ako priemerná miera inflácie (meranej HICP) troch krajín EÚ s najnižšou infláciou plus 1,5 percentuálneho bodu, pričom referenčným obdobím je posledných 12 mesiacov pred hodnotením.

I keď Slovensko zatiaľ toto kritérium nespĺňa, vzhľadom na spomalenie procesu deregulácie cien v rokoch 2006-2007 je tento cieľ reálny. Dopytové tlaky sú obmedzené a jadrová i čistá inflácia už dnes smeruje k úrovni referenčnej hodnoty, ktorá vyplýva z hore uvedeného kritéria. Vývoj indexu CPI, ako aj slovenského harmonizovaného indexu spotrebiteľských cien (HICP) sa už v roku 2002 priblížil referenčnej hodnote. V roku 2002 dosiahla priemerná medziročná inflácia hodnotu 3,3%. Pritom aj v tom roku došlo k úprave niektorých regulovaných cien. **Čistá inflácia**, ktorá abstrahuje od vplyvu administratívnych úprav ako aj od sezónnosti podliehajúcich cien potravín **dosiahla v roku 2002 priemernú hodnotu len 2,3%, teda pod referenčnou hodnotou** v tom čase. To vytvára predpoklady na splnenie inflačného kritéria po skončení deregulačného procesu.

Maastrichtské kritérium v cenovej oblasti (%)								
	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003
HICP	5,8	6,0	6,7	10,4	12,2	7,0	3,3	8,8
CPI	5,8	6,1	6,7	10,6	12,0	7,3	3,3	8,5
Referenčná hodnota	2,5	2,7	2,2	2,1	2,8	3,3	2,9	2,7

Zdroj: Eurostat, ŠÚ SR

Pri pohľade na vývoj cien v obchodovateľnom a neobchodovateľnom sektore vidíme, že plnenie inflačného kritéria by nemal výrazne obmedziť ani tzv. Balassa-Samuelsonov efekt (B-S efekt), ktorý vychádza z rozdielneho vývoja produktivity práce a rastu cien obchodovateľného a neobchodovateľného sektora. Vývoj spotrebiteľských cien bol v roku 2002 ovplyvnený spomalením deregulačného procesu. Výrazne sa znížila aj tzv. duálna inflácia (rozdiel tempa rastu cien trhových služieb a obchodovateľných tovarov bez potravín), ktorá poklesla zo 6,7% v roku 2001 na -0,3% v roku 2002. To naznačuje, že prevažná časť duálnej inflácie v rokoch 1999 až 2001 a 2003 nebola spôsobená Balassa-Samuelsonovým efektom, ale prenesením sekundárnych efektov zvýšených vstupných nákladov (nie mzdových) do spotrebiteľských cien trhových služieb. **Prenos vplyvu Balassa-Samuelsonov efektu do spotrebiteľských cien sa tak v súčasnosti na Slovensku výraznejšie neprejavuje (odhaduje sa okolo 1 percentuálneho bodu).**

Cenový vývoj v obchodovateľnom a neobchodovateľnom sektore (%)					
	1999	2000	2001	2002	2003
Obchodovateľný sektor					
Potraviny	1,3	6,0	3,7	-0,2	2,6
Ostatné obchodovateľné tovary	7,8	2,6	1,0	2,8	1,2
Neobchodovateľný sektor					
Regulované ceny	38,2	20,7	17,2	6,0	18,7
Trhové služby	14,6	7,5	7,7	2,5	7,0
Duálna inflácia	6,8	4,9	6,7	-0,3	5,8

Zdroj: NBS

Samozrejme B-S efekt môže byť v budúcnosti mierne vyšší, avšak proces dezinflácie by mohla urýchliť **v optimálnom prípade aj mierna nominálna apreciacia kurzu** doprevádzaná **neinflačnou mzdovou a prísnu fiškálnou politikou**. Pomocou vhodného

mixu menovej a fiškálnej politiky by sa mal vytvoriť priestor na ďalší pokles celkovej inflácie aj napriek vyššiemu rastu spotrebiteľského dopytu.

Splnenie Maastrichtského kritéria bude závisieť od inflačného vývoja v iných krajinách eurozóny, najmä v krajinách s nízkou infláciou, ktoré napokon budú ovplyvňovať referenčnú hodnotu. S rozšírením únie sa zvýši počet krajín, ktoré sa budú môcť podieľať na určení referenčnej hodnoty, čo predstavuje určité riziko. Inflačný vývoj bude ovplyvňovať aj to v akej fáze hospodárskeho cyklu sa budú krajiny EÚ nachádzať, akým externým šokom budú vystavené a to, či prípadné šoky zasiahnu v porovnateľnej miere inflácie všetkých krajín EÚ.

Pravdepodobné riziká inflačného vývoja

Proinflačné	Protiinflačné
<ul style="list-style-type: none">• Cenové šoky vo svete (najmä rast cien ropy)• Závazky vyplývajúce zo vstupu do EÚ (možná zmena minimálnych sadzieb spotrebných daní, ciel a dovozných kvót; záväzky z prijatia spoločnej poľnohospodárskej politiky)• Reforma systému v zdravotníctve a školstve• Výmenný kurz EUR voči USD• Vyšší B-S efekt• Inflačné očakávania	<ul style="list-style-type: none">• Apreciácia kurzu SKK• Reforma spoločnej poľnohospodárskej politiky• Nižší než predpokladaný rast cien v eurozóne• Silné konkurenčné prostredie

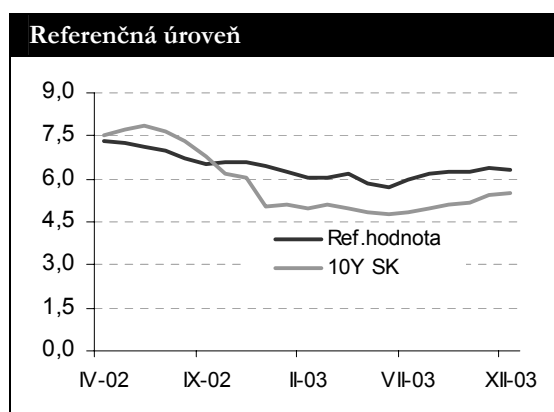
Zdroj: MF SR

Neprimerané inflačné tlaky môžu byť v strednodobom horizonte riešené pomocou vhodného mixu nástrojov menovej politiky, mzdovej politiky a samozrejme aj fiškálnej politiky. **Doterajší vývoj čistej inflácie však naznačuje, že splnenie Maastrichtského kritéria v oblasti inflácie do roku 2007 je realistickým cieľom.**

Maastrichtské kritérium pre dlhodobé nominálne úrokové sadzby stanovuje, že ich úroveň nesmie presiahnuť priemernú úrokovú sadzbu troch členských krajín EÚ s najnižšou mierou inflácie o viac ako 2 percentuálne body, pričom za indikátor dlhodobých sa považuje výnos do splatnosti 10-ročných štátnych dlhopisov.

Na Slovensku existuje len obmedzené množstvo emisií dlhodobých štátnych dlhopisov a história ich vývoja je veľmi krátka. Prvá emisia 10-ročných dlhopisov sa uskutočnila len v auguste 2000 s priemerným výnosom 8,42%. Odvtedy výnos do splatnosti klesol v roku 2003 v priemere na 5,1%. Historické minimum 4,65% dosiahli výnosy dlhopisov s touto splatnosťou v júni 2003. Vývoj dlhodobých úrokových sadzieb odráža sčasti vývoj krátkodobých úrokových sadzieb zohľadňujúc pritom očakávané makroekonomické podmienky, tak doma, ako i v zahraničí. Dlhodobé úrokové sadzby majú tendenciu pohybovať sa v tandeme s výnosmi európskych dlhopisov, predovšetkým nemeckých bundov.

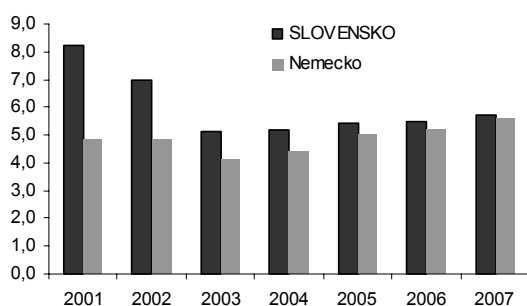
Práve vývoj v krajinách eurozóny s najnižšou infláciou určí referenčnú hodnotu, ktorá bude determinovať plnenie Maastrichtského kritéria. Kým referenčná hodnota v roku 2002 dosahovala v priemere 6,9%, v roku 2003 to bolo len 6,1%. **Slovenská republika by toto kritérium plnila už v minulom roku. S touto podmienkou nominálnej konvergenzie by nemala mať problémy ani v ďalších rokoch.** So zlepšujúcimi sa vyhlídkami na oživenie ekonomík eurozóny možno predpokladať, že výnosy dlhodobých európskych bondov mierne vzrastú a posunú referenčnú hodnotu na vyššiu úroveň. Odhady rastu výnosov 10-ročných nemeckých bundov hovoria o raste zo 4,1% v minulom roku na 5,3% v roku 2007.

Zdroj: Eurostat, Reuters

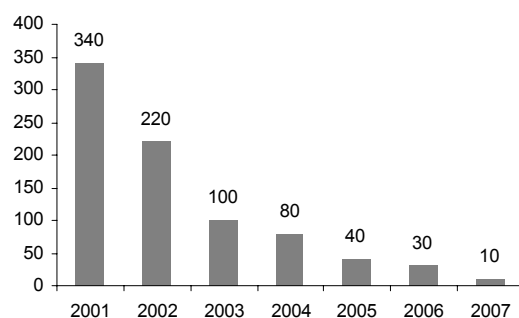
Do roku 2007 sa dá predpokladať, že pokračovanie konvergenencie krátkodobých úrokových sadzieb zníži rozdiely medzi slovenskými (SKK) a nemeckými dlhopismi (EUR). Rozdiel bude potom reflektovať najmä vnímané riziko a likviditu. Len pre porovnanie, spready slovenských eurobondov oproti bundom, ktoré svedčia o rizikovej prirážke, sa v súčasnosti pohybujú okolo 20 základných bodov. Likvidite by mala pomôcť reforma riadenia verejných financií, v rámci ktorej už začala svoju činnosť Agentúra pre riadenie dlhu a likvidity.

Výnosy 10Y štátnych dlhopisov (%)

Zdroj: OECD, Reuters, MF SR

Spready 10Y bondov DE vs SK

Zdroj: OECD, Reuters, MF SR

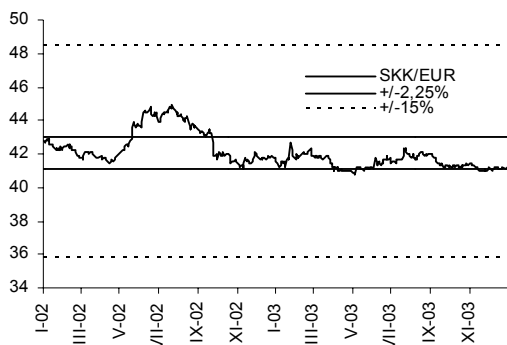
Len výrazný odklon od načrtnutého makroekonomického scenára by mohol spôsobiť nepĺnenie kritéria o úrokových sadzbách, čo je veľmi málo pravdepodobné.

Pre splnenie Maastrichtského kritéria pre výmenný kurz je nevyhnutné členstvo v ERM II minimálne dva roky s pohybom výmenného kurzu v rámci fluktuačného pásma +/-15%. Centrálna parita pritom nesmie byť devalvovaná. Zároveň stabilita meny bude posudzovaná na pôde EÚ.

Hodnota kurzovej parity pri vstupe do ERM II však nemusí nevyhnutne predstavovať hodnotu nezvratného konverzného kurzu, v ktorom bude na konci konvergenčného procesu koruna fixovaná na euro. Je pravdepodobné, že rovnovážny reálny kurz bude v procese dobiehania posilňovať a preto sa nedá vylúčiť, že po vstupe do ERM II alebo pri vstupe do eurozóny bude nevyhnutné kurzovú paritu revalvovať. Určenie kurzovej parity bude rešpektovať aj názory a ekonomické záujmy ostatných členských krajín menovej únie.

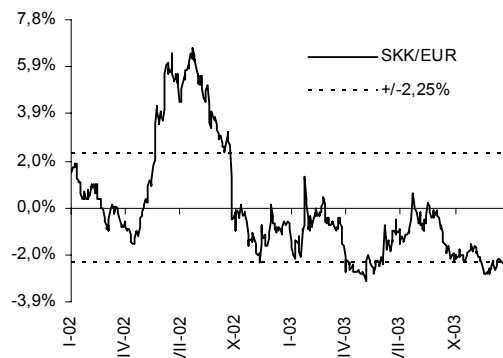
Keďže slovenská mena ešte nepodlieha ERM II a nemá stanovenú centrálnu paritu, možno na priebežné hodnotenie stability výmenného kurzu použiť jeho strednú hodnotu (**len čisto indikatívny prístup**). Za tohto predpokladu možno konštatovať, že sa vývoj výmenného kurzu v období od začiatku 2002 do konca 2003 vôbec nedostal mimo širokého fluktuačného pásma. Navyše platí, že aj extrémne hodnoty kurzu koruny voči euru sú počas tohto obdobia výraznejšie vzdialené od hraníc spomínaného pásma. Najvyššia dosiahnutá depreciácia kurzu predstavovala 6,62% oproti strednej hodnote a najvyššia apreciacia dosiahla 3,06%.

Vývoj výmenného kurzu EUR/SKK

Zdroj: NBS

Zmeny výmenného kurzu

Zdroj: NBS

Na druhej strane hodnotenie vývoja výmenného kurzu SKK/EUR z hľadiska dodržania úzkeho fluktuáčného pásma (t. j. +/- 2,25%) odhaľuje, že v určitom čase došlo k prekročeniu krajných hodnôt tohto pásma. Kurz SKK oproti EUR nadmerne deprecioval v roku 2002¹². V nasledujúcom roku aprecioval v rozsahu viac ako 2,25%. **Z toho vyplýva, že sa výmenný kurz koruny voči euru pohyboval v poslednom roku pomerne stabilne aj vzhľadom na hypotetické úzke fluktuáčné pásmo ERM II.**

Pri správnom načasovaní vstupu krajiny do ERM II a termínu prijatia spoločnej európskej meny bude treba zobrať do úvahy i postup v okolitých krajinách. Neskorší vstup do menovej únie ako v susedných krajinách by pre Slovensko znamenal konkurenčnú nevýhodu v podobe pretrvávajúceho kurzového rizika, mohol by predstavovať negatívny signál pre finančné trhy a investorov a viesť k zaostávaniu v príleve priamych zahraničných investícií.

Pri reálnom zvážení súčasných predpokladov a možností SR sú štyri alternatívy vstupu do mechanizmu do ERM II.

1. Pri konsolidácii rozpočtu a znižovaní deficitu sa predpokladá, že SR do ERM II vstúpi v roku 2005 v prípade, že pri hodnotení Maastrichtských kritérií fiškálny deficit nebude ovplyvnený nákladmi dôchodkovej reformy.
2. V opačnom prípade - ak náklady druhého piliera dôchodkovej reformy budú pri hodnotení kritérií súčasťou deficitu verejných financií - by si dosiahnutie potrebnej fiškálnej konvergenencie vyžadovalo ďalšiu konsolidáciu trvajúcu približne jeden rok. Do ERM II by SR teda pravdepodobne vstúpila v roku 2006.
3. Existuje aj možnosť, keď by SR vstúpila do ERM II už v roku 2005, hoci proces konsolidácie rozpočtu by prebiehal až do roku 2007. Reálnosť tejto alternatívy, výhody a nevýhody skoršieho vstupu do ERM II budú predmetom diskusie v druhom polroku tohto roka. Nutnou podmienkou bude dokončenie štrukturálnych reforiem.
4. Štvrtým scenárom je výrazný odklon kurzu hospodárskej politiky od súčasných zámerov, ktorý by ohrozil konsolidáciu verejných financií. V tom prípade by sa vstup do ERM II mohol aj podstatne oneskoriť.

¹² Išlo predovšetkým o krátkodobý výkyv v súvislosti s parlamentnými voľbami

Riziká

Na základe doterajšieho relatívne stabilného vývoja koruny možno predpokladať, že so splnením tohto kritéria nebude mať Slovensko vážnejšie problémy. Napriek tomu očakávaný vývoj môže ovplyvniť celý rad predovšetkým externých faktorov, ako sú rôzne geopolitické riziká, špekulatívny kapitál, nepriaznivý vývoj na svetových trhoch, neočakávaný vývoj v regióne a v neposlednom rade ho môžu ovplyvniť i zmeny v smerovaní spoločnej menovej politiky eurozóny.

Najväčšie riziko predstavuje nesprávne určenie centrálnej parity, resp. stanovenie na úrovni, ktorá nebude z dlhodobého hľadiska udržateľná a vytvárala by počas pôsobenia v ERM II tlaky na devalváciu. Riziko určenia nesprávnej centrálnej parity by malo nepriaznivý dopad aj po vstupe do menovej únie. Z tohto dôvodu by centrálna parita mala vyjadrovať aktuálny rovnovážny výmenný kurz koruny voči euru.

Stabilný vývoj výmenného kurzu koruny voči euru by ešte mohla narušiť nedostatočná dynamika fiškálnej konsolidácie, avšak už implementované reformy zamerané na zefektívnenie verejných financií dokazujú odhodlanie pre dosiahnutie makroekonomickej stability a čo najskoršieho vstupu do eurozóny. Krátkodobé výkyvy môže samozrejme spôsobiť aj politická situácia, v dlhodobom horizonte by však kurz mal jednoznačne reflektovať vývoj ekonomických fundamentov.

Pre splnenie Maastrichtského kritéria v oblasti hospodárenia verejných financií bude dôležité zníženie deficitu verejných financií pod 3% z HDP alebo preukázanie jednoznačného trendu poklesu schodku pod túto hranicu.

Detailnejší rozbor predpokladaného vývoja v oblasti fiškálneho deficitu ako aj hrubého dlhu obsahuje nasledujúca kapitola a preto na tomto mieste je uvedený iba stručný prehľad. **Hlavným cieľom vlády je zníženie deficitu verejných financií do roku 2006 na úroveň 3% z HDP bez vplyvu implementácie druhého piliera dôchodkovej reformy a na úroveň 3% z HDP v roku 2007 už aj so zarátaním tohto vplyvu.** Tieto ciele sú ambiciózne a zároveň realistické. Deficit na báze ESA 95 v roku 2003 dosiahol 3,6 % z HDP. V pozadí významného zníženia oproti 2002 sú predovšetkým štrukturálne reformy a tvrdé rozpočtové obmedzenie.

Hrubý verejný dlh by nemal presiahnuť 60 % z HDP alebo musí mať preukázateľnú klesajúcu tendenciu.

Vzhľadom na výšku hrubého dlhu v roku 2003 (42,8% z HDP) a na ciele deficitu verejných financií v nasledujúcich rokoch, splnenie tohto kritéria je napriek niektorým rizikám¹³ reálne.

III. VÝHLAD VEREJNÝCH FINANCIÍ

III.1 Strednodobý fiškálny rámec

Strednodobý fiškálny rámec je determinovaný hlavným fiškálnym cieľom vlády, ktorým je konsolidácia verejných financií. Tým by sa umožnilo do roku 2007 udržateľným spôsobom

¹³ Bližšie v nasledujúcej kapitole.

znížiť deficit verejných financií na úroveň 3 % HDP (aj vrátane negatívneho efektu zo zavedenia druhého piliera dôchodkovej reformy) a vytvoril by sa aj priestor pre splnenie Maastrichtských kritérií a následný vstup do eurozóny. Konsolidácia je zároveň predpokladom pre stabilizáciu a postupné znižovanie čistého verejného dlhu na HDP.

Bilancia príjmov a výdavkov verejných financií (% HDP, ESA 95)					
	2003E	2004B	2005F	2006F	2007F
Celkové príjmy	37,4	37,4	38,4	37,8	37,6
Dane	18,2	17,9	17,6	17,3	17,0
Príspevky na soc. zabezpečenie	13,9	13,1	13,7	13,6	13,6
Nedaňové príjmy	5,3	5,0	5,2	4,9	4,7
Granty a transfery	0,0	1,4	1,9	2,0	2,3
Celkové výdavky	40,9	41,5	41,6	40,8	39,6
Bežné výdavky	37,8	37,6	37,4	36,6	35,5
- Mzdy	8,4	8,4	8,0	7,6	7,3
- Tovary a služby	6,6	6,3	6,5	6,5	6,2
- Dotácie a transfery	20,4	20,3	20,2	19,8	19,4
- Úroky	2,4	2,6	2,8	2,7	2,6
Kapitálové výdavky	3,2	3,9	4,2	4,2	4,1
Primárne saldo	-1,2	-1,5	-0,4	-0,3	0,6
Čisté výpožičky(-)/pôžičky(+)	-3,6	-4,0	-3,2	-3,0	-2,0
výpadok príjmov z priebežného piliera	0,0	0,0	-0,7	-1,0	-1,0
Čisté výpožičky(-)/pôžičky(+) s výpadkom	-3,6	-4,0	-3,9	-4,0	-3,0

Zdroj: MF SR

Strednodobý fiškálny rámec je založený na makroekonomickej prognóze prezentovanej v predchádzajúcej časti materiálu. **Predpokladaný makroekonomický vývoj sa stane jedným zo zdrojov konsolidácie verejných rozpočtov.** Postupne akcelerujúci ekonomický rast bude mať priaznivý vplyv na príjmovú i výdavkovú stranu verejných financií prostredníctvom daní a výdavkov na sociálny systém. Stabilné makroekonomické prostredie a pokračujúci proces dezinfácie sa tiež pravdepodobne odrazia v nižších nákladoch na dlhovú službu v rokoch 2006 a 2007.

Dôležitým zdrojom konsolidácie budú štrukturálne reformy na strane príjmov i výdavkov. Prispievajú nielen k finančnej stabilizácii, ale i celkovému zefektívneniu verejných financií. Podstatným pre reálne naplnenie fiškálnych cieľov je fakt, že prevažná väčšina kľúčových reforiem bola už spustená. Posledná fáza reformy zdravotníctva a vysokého školstva by mala prejsť procesom schvaľovania v polovici roka 2004. Daňová reforma bola pripravená tak, aby mierne znížila celkové daňové zaťaženie (o 0,3 percentuálneho bodu). Jej výraznejší pozitívny vplyv na príjmy rozpočtu sa však očakáva v strednodobom horizonte. Reformy v oblasti zdravotníctva a dôchodkového systému sú obzvlášť dôležité. Prinášajú úspory v stredno- až dlhodobom horizonte vďaka zefektívneniu systému. Navyše majú pozitívny vplyv na dlhodobú udržateľnosť verejných financií, keď znižujú implicitný dlh vlády. Reforma systému sociálnych dávok a sociálnej pomoci má tiež prispieť ku konsolidácii najmä opatreniami zabraňujúcimi zneužívaniu systému. Nie však na úkor zabezpečenia základných životných podmienok. Na základe podobnej filozofie boli pripravené reformy nemocenských dávok a dávok pre nezamestnaných.

Fiškálne ciele vlády sú ambiciózne aj v súvislosti s faktormi, ktoré budú výrazne sťažovať ich splnenie. **Hoci sa predpokladá, že vstup do Európskej únie bude mať pozitívny vplyv na ekonomický vývoj, čistý vplyv na verejné financie bude na rozdiel od čistej finančnej pozície krajiny v strednodobom horizonte záporný.** Vstup do EÚ na jednej strane zvýši príjmy aj výdavky rozpočtu, na druhej strane mení výdavkovú politiku štátu. **Podobne**

nepriaznivý vplyv na bilanciu verejného sektora bude mať výpadok príjmov z titulu zavedenia II. piliera dôchodkovej reformy, ktorý je premietnutý v deficitoch prezentovaného fiškálneho rámca. Nasledovná tabuľka ukazuje čistý dopad týchto faktorov na verejné financie.

Čistá pozícia SR po vstupe do EÚ (% HDP)				
	2004F	2005F	2006F	2007F
Príjmy ŠR	2,1	2,7	2,7	2,8
Predstupová pomoc	0,6	0,5	0,3	0,1
Povstupová pomoc	1,6	2,2	2,3	2,7
Výdavky ŠR	0,8	1,1	1,1	1,0
Pozícia SR voči EÚ	1,3	1,6	1,6	1,7

Zdroj: MF SR

Vplyvy na bilanciu verejných financií (% HDP, ESA 95)				
	2004B	2005F	2006F	2007F
Vstup do EÚ	-0,8	-1,4	-1,3	-1,4
- príspevky do rozpočtu EÚ	-0,8	-1,1	-1,0	-1,0
- spoluфинancovanie zo štátneho rozpočtu	-0,5	-0,7	-0,6	-0,6
- rezerva na prostr. EÚ a odvody do EÚ	-0,1	-0,2	-0,1	-0,1
- špeciálna kompenzačná platba	0,2	0,0	0,0	0,0
- úspory v pôdohospodárstve	0,4	0,5	0,4	0,4
Spustenie 2.piliera dôchodkovej reformy	0,0	-0,7	-1,0	-1,0
SPOLU	-0,8	-2,1	-2,3	-2,3

Zdroj: MF SR

Jednotlivé úrovne verejných financií sa budú podieľať na celkovom deficite rôznym spôsobom. Konsolidačné úsilie vlády bude viditeľné predovšetkým na úrovni centrálnej vlády. Hlavný objem deficitu bude koncentrovaný v štátnom rozpočte, čím sa jednak zvyšuje možnosť kontroly plnenia cieľov a prijímania stabilizačných opatrení zo strany vlády a tiež je tým zabezpečená väčšia transparentnosť.

Reformy v oblasti sociálnych fondov boli nastavené tak, aby z dlhodobého hľadiska dosahovali vyrovnané hospodárenie. Transitívne náklady dôchodkovej reformy však budú musieť byť riešené transfermi z centrálnej vlády a prostredníctvom štátnych finančných aktív. Bez výpadku príjmov z titulu zavedenia II. piliera dôchodkovej reformy by Sociálna poisťovňa produkovala v dlhodobom horizonte vďaka zvýšeniu veku odchodu do dôchodku výrazné prebytky.

Nad hospodárením obcí nemá vláda priamu kontrolu, predpokladá sa však približne vyrovnané hospodárenie. Existuje totiž forma nepriamej kontroly vo forme pravidiel (zákonne ukotvených), ktoré musia municipality splniť, ak sa chcú vyhnúť nútenej správe. Z pohľadu fiškálnej disciplíny existujú dve dôležité pravidlá:

- Celková suma dlhu nesmie presiahnuť 60% skutočných bežných príjmov z predchádzajúceho roka.
- Suma ročných splátok návratných zdrojov financovania, vrátane výnosov, môže dosiahnuť maximálne 25% skutočných bežných príjmov z predchádzajúceho roka.

Výsledky z roku 2003 dokazujú, že naozaj nedochádza k rastu zadlženosti municipalít. Je to spôsobené aj tým, že veľké mestá v súčasnosti dosahujú vysoké hodnoty hore uvedených kritérií a preto skôr znižujú ako zvyšujú svoju zadlženosť.

Ďalej sa pripravuje projekt fiškálnej decentralizácie, ktoré pravdepodobne presunie niektoré dane na lokálne úrovne.

Bilancia príjmov a výdavkov verejných financií 2003 – 2007 (% HDP, ESA 95 – konsolidovaná)					
	2003E	2004B	2005F	2006F	2007F
CELKOVÉ PRÍJMY	37,4	37,4	38,4	37,8	37,6
Daňové príjmy	18,2	17,9	17,6	17,3	17,0
Daň z príjmu fyzických osôb	3,3	2,1	2,2	2,2	2,2
z toho : zo závislej činnosti	3,0	1,8	1,9	1,9	1,9
- do štátneho rozpočtu	2,3	1,1	1,9	1,9	1,9
- do rozpočtu obcí	0,7	0,7	0,0	0,0	0,0
z podnikania a inej samostatnej zár. činnosti	0,3	0,3	0,3	0,3	0,3
Daň z príjmu právnických osôb	2,7	1,8	2,0	2,1	2,1
- do štátneho rozpočtu	2,5	1,7	2,0	2,1	2,1
- do rozpočtu obcí	0,1	0,1	0,0	0,0	0,0
Daň z príjmov vyberaná zrážkou	0,8	0,9	0,6	0,6	0,6
Dane z majetku	0,4	0,4	0,4	0,3	0,3
- do štátneho rozpočtu	0,1	0,1	0,0	0,0	0,0
- do rozpočtu obcí	0,3	0,3	0,4	0,3	0,3
Daň z pridanej hodnoty	6,7	8,8	8,7	8,6	8,4
Spotrebné dane	3,4	3,3	3,2	3,1	3,0
Cestná daň	0,2	0,2	0,2	0,2	0,2
- do štátneho rozpočtu	0,1	0,1	0,2	0,2	0,2
- do rozpočtu obcí	0,1	0,1	0,0	0,0	0,0
Dane z medzinárodného obchodu a transakcií	0,3	0,1	0,0	0,0	0,0
Dane za špecifické služby (do rozpočtu obcí)	0,3	0,2	0,2	0,2	0,2
Poistné na sociálne zabezpečenie	13,9	13,1	13,7	13,6	13,6
Nedaňové príjmy	5,3	5,0	5,2	4,9	4,7
z toho úroky	0,8	0,5	0,6	0,6	0,5
Granty a transfery	0,0	1,4	1,9	2,0	2,3
z toho z EÚ	0,0	1,4	1,9	2,0	2,3
CELKOVÉ VÝDAVKY	40,9	41,5	41,6	40,8	39,6
Bežné výdavky	37,8	37,6	37,4	36,6	35,5
Hrubé mzdy	8,4	8,4	8,0	7,6	7,3
- Mzdy	6,2	6,3	6,0	5,7	5,4
- Poistné na sociálne zabezpečenie	2,2	2,1	2,0	1,9	1,8
Tovary a služby	6,6	6,3	6,5	6,5	6,2
Dotácie a transfery	20,4	20,3	20,2	19,8	19,4
- Dotácie do poľnohospodárstva	0,7	1,0	1,0	1,0	1,1
- Dotácie do dopravy	0,7	0,7	0,7	0,6	0,6
- Zdravotné poisťovne	4,8	4,7	4,6	4,8	4,7
- Nemocenské dávky	0,8	0,4	0,4	0,4	0,4
- Starobné a invalidné dôchodky	7,5	7,5	7,6	7,6	7,5
- Dávka v nezamestnanosti	0,3	0,2	0,2	0,2	0,2
- Štátna podpora a dávky sociálnej pomoci	2,6	2,5	2,4	2,2	2,1
- Poistné na soc. zabezp. za vyb. skupiny obyv.	2,0	1,8	1,9	1,9	1,8
- Odvody do rozpočtu EU	0,0	0,7	1,0	0,9	0,9
- Ostatné dotácie a transfery	0,9	0,8	0,3	0,2	0,1
Úroky	2,4	2,6	2,8	2,7	2,6
Kapitálové výdavky	3,2	3,9	4,2	4,2	4,1
ČISTÉ VÝPOŽIČKY	-3,6	-4,0	-3,2	-3,0	-2,0
Výpadok zo zavedenia 2. piliera dôchodk. reformy	0,0	0,0	-0,7	-1,0	-1,0
ESA 95 deficit s výpadkom	-3,6	-4,0	-3,9	-4,0	-3,0

Zdroj: MF SR

Čisté pôžičky/výpožičky na rôznych úrovniach vlády (% HDP, ESA 95)					
	2003E	2004B	2005F	2006F	2007F
Ústredná správa	-4,2	-4,3	-3,9	-3,6	-2,7
Municipality	-0,2	0,0	0,0	0,0	0,0
Fondy sociálneho zabezpečenia	0,8	0,3	0,7	0,5	0,7
Verejné financie spolu	-3,6	-4,0	-3,2	-3,0	-2,0
Výpadok príjmov z priebežného piliera	0,0	0,0	0,7	1,0	1,0
Verejné financie spolu s výpadkom	-3,6	-4,0	-3,9	-4,0	-3,0

Zdroj: MF SR

III.2. Príjmy verejných financií

Celkové príjmy verejných financií na konsolidovanej báze by sa mali v období 2003 až 2007 narásť z 37,4% HDP na 37,6% z HDP. Mimo zdrojov z EÚ sa očakáva pokles o 2,1 percentuálneho bodu.

Daňové príjmy

S platnosťou od začiatku roka 2004 bola na Slovensku spustená fundamentálna daňová reforma¹⁴. Jej hlavnou črtou bolo zavedenie **jednotnej sadzby dane z príjmu**, čím sa zjednotila miera zdanenia fyzických a právnických osôb. Filozofiou zavedenia rovnej dane bolo zvýšiť produkčnú schopnosť ekonomiky prostredníctvom prílevu zahraničných investícií, zvýšenej motivácie pracovať a podnikat'. Odstránilo sa množstvo výnimiek a úľav, čím sa dosiahlo rozšírenie daňovej základne s priestorom pre nižšiu sadzbu dane, ako i celkové sprehľadnenie a zjednodušenie systému. **Zrušením zdanenia dividend** sa odstránilo dvojité zdanenie zisku. Okrem toho sa zo systému **odstránila aj daň z darovania, dedičstva a od roku 2005 aj daň z prevodu a prechodu nehnuteľností**.

Daňová reforma bola koncipovaná tak, aby zohľadňovala strednodobé hospodárske ciele. Pozitívny vplyv na daňové príjmy sa očakáva až po zvýšení produkčnej schopnosti ekonomiky. Rovná daň výrazne znížila progresivitu zdanenia príjmov. V záujme rešpektovania strednodobého cieľa fiškálnej konsolidácie sa totiž sadzba rovnej dane stanovila na 19% (u fyzických osôb sa zvýšila hodnota odpočítateľnej položky na daňovníka na 19,2 násobok životného minima), pričom výpadok z priamych daní sa kompenzoval **zjednotením sadzby DPH na 19%** a zvýšením **sadzieb u niektorých spotrebných daní** (pivo, tabak, minerálne oleje). Tým sa presunula významná časť daňového bremena z priamych na nepriame dane.

Celkové daňové príjmy na konsolidovanej báze k HDP by mali medzi rokmi 2003 a 2007 poklesnúť o 1,2 percentuálneho bodu.

Príspevky sociálneho a zdravotného zabezpečenia

V dôsledku transformácie systému sociálneho zabezpečenia začali s účinnosťou od 1. 1. 2004 platiť viaceré zákony, ktoré **menia rozsah a objem poskytovaného zabezpečenia pri sociálnom poistení**. Súčasťou týchto zmien je aj zmena poistného vzťahu tak, aby existovala úzka väzba medzi odvodmi a dávkami.

¹⁴ Podrobnejšie v Cardiffskej správe za rok 2003

Celková sadzba poistného na sociálne zabezpečenie (bez úrazového poistenia) klesla od roku 2004 o 3,0 percentuálneho bodu, pričom zamestnávateľom sa znížila až o 3,6 percentuálneho bodu. Jednému z rodičov sa navyiac znižuje sadzba poistného na starobné poistenie o 0,5 percentuálneho bodu za každé nezaopatrené dieťa. Zároveň však došlo k zvýšeniu minimálnych a niektorých maximálnych vymeriavacích základov a ich naviazaniu na vývoj minimálnej a priemernej mzdy v národnom hospodárstve.

Príspevky sociálneho zabezpečenia (% z hrubej mzdy)						
	2002	2003	2004F	2005F	2006F	2007F
Zamestnávateľ	38,2	38,2	35,2	35,2	35,2	35,2
Dôchodkové poistenie	21,60	21,60	19,00	17,00	17,00	17,00
- starobné poistenie*	-	-	16,00	14,00	14,00	14,00
- invalidné poistenie	-	-	3,00	3,00	3,00	3,00
Nemocenské poistenie	3,40	3,40	1,40	1,40	1,40	1,40
Poistenie v nezamestnanosti	2,75	2,75	1,00	1,00	1,00	1,00
Garančné poistenie	0,25	0,25	0,25	0,25	0,25	0,25
Úrazové poistenie**	0,20	0,20	0,80	0,80	0,80	0,80
Rezervný fond	-	-	2,75	4,75	4,75	4,75
Zdravotné poistenie	10,00	10,00	10,00	10,00	10,00	10,00
Zamestnanec	12,8	12,8	13,4	13,4	13,4	13,4
Dôchodkové poistenie	6,40	6,40	7,00	7,00	7,00	7,00
- starobné poistenie	-	-	4,00	4,00	4,00	4,00
- invalidné poistenie	-	-	3,00	3,00	3,00	3,00
Nemocenské poistenie	1,40	1,40	1,40	1,40	1,40	1,40
Poistenie v nezamestnanosti	1,00	1,00	1,00	1,00	1,00	1,00
Zdravotné poistenie	4,00	4,00	4,00	4,00	4,00	4,00

**Za zamestnancov, ktorí prejdú do dvojpilierového systému, bude zamestnávateľ platiť len 5%
** Sadzby úrazového poistenia sa budú od roku 2007 diferencovať v závislosti od stupňa nebezpečnosti výkonu práce.
Predpokladáme, že vážená priemerná sadzba zostane na úrovni 0,8%
Zdroj: MF SR*

Systém **zdravotného poistenia** momentálne podlieha reformnej zmene, nové zákony budú do legislatívneho procesu zaradené v prvom polroku 2004. Táto zmena prináša posilnenie rozpočtových obmedzení a posilnenie iných ako verejných zdrojov financovania. Súčasťou zmien bude aj zjednotenie minimálnych a maximálnych vymeriavacích základov so systémom sociálneho poistenia. Príspevky zo štátneho rozpočtu za ekonomicky neaktívnu populáciu budú mandatorne a výška príspevku sa naviaže na vývoj priemernej mzdy za prechádzajúce obdobie. Zároveň sa zrušia nesystémové transfery zo Sociálnej poisťovne.

Odvodové zaťaženie by malo do roku 2007 klesnúť **o 0,3 percentuálneho bodu na 13,6% z HDP.**

Z pohľadu celkovej výšky poistných sadzieb vláda predpokladá v budúcnosti (po roku 2007) ďalšie znižovanie odvodového zaťaženia. Pokles sadzieb bude závislý najmä od výsledkov daňovej reformy v kontexte pokračujúcej konsolidácie verejných financií.

Daňová kvóta I a II (% HDP, ESA 95)						
	2003B	2003E	2004F	2005F	2006F	2007F
Daňová kvóta I	20,2	18,2	17,9	17,6	17,3	17,0
Daňová kvóta II	35,0	32,1	31,0	31,3	30,9	30,6

Zdroj: MF SR

Nedaňové príjmy

Nedaňové príjmy (nájomné z prenajatých pozemkov a budov, administratívne a iné poplatky, príjmy z predaja nepotrebného investičného majetku, úhrady za vydobyté nerastné bohatstvo), ktorých charakter neumožňuje predikciu na základe makroekonomických veličín. Z tohto dôvodu sa predpokladá len mierny nominálny nárast. Ich podiel na HDP tak **klesne z 5,3% na 4,5%**.

Výšku nedaňových príjmov v značnej miere ovplyvňujú *dividendy* z podnikov, v ktorých má štát majetkovú účasť. Pri nich sa predpokladá v roku 2004 a ďalších rokoch opätovne mierny rast. Významnou zložkou nedaňových príjmov sú aj *úrokové príjmy*. Oproti roku 2003 dôjde v ďalšom období k rastu kreditných úrokov zo zostatku prostriedkov štátu sústredených na jedinom účte v Štátnej pokladnici. Okrem toho sa počíta s úrokovým príjmom z termínovaného účtu prostriedkov určených na dôchodkovú reformu. Po spustení 2. piliera dôchodkovej reformy v roku 2005 však bude tento príjem postupne klesať, keďže prostriedky na účte budú slúžiť na vykrytie výpadku príjmov Sociálnej poisťovne.

Granty a transfery

Po vstupe Slovenskej republiky do Európskej únie sa zvýšia príjmy verejných financií o prostriedky zo všeobecného rozpočtu EU. Tie budú rásť z 1,4 % HDP v roku 2004 až na očakávané 2,3% HDP v roku 2007. Keďže ide predovšetkým o prostriedky na financovanie projektov a prostriedky určené na podporu poľnohospodárstva, bilanciu verejných financií v konečnom dôsledku neovplyvnia, pretože sa prejavia tiež ako výdavok.

III.3 Výdavky verejných financií

Výdavky verejných financií by mali podľa odhadov MF SR klesnúť medzi rokmi 2003 a 2007 o 1,3 percentuálneho bodu na 39,6% z HDP.

Bežné výdavky

V nasledujúcich rokoch sa nepredpokladá reálny pokles výdavkov na mzdy, platy, služobné príjmy a ostatné osobné vyrovnania¹⁵. Zároveň je vytváraný tlak na jednotlivé zložky verejných financií na vlastné riadenie zamestnanosti a určovanie mzdovej politiky. Vzhľadom na prezamestnanosť v niektorých oblastiach verejnej správy, mierny nominálny rast mzdového balíka môže spolu s poklesom počtu zamestnancov vytvoriť dostatočný priestor na vysoký rast reálnych miezd (príkladom môže byť MF SR, kde došlo k dvojcifernému rastu reálnych miezd). Podiel osobných výdavkov na HDP by mal tak do roku 2007 **klesnúť o 1,1 percentuálneho bodu** v porovnaní s rokom 2003.

Zvýšenie **výdavkov na tovary a služby** sa odvíja najmä od očakávaného rastu výrobných cien, ktorý by v nasledujúcich rokoch nemal byť výrazný. Rýchly rast ekonomiky zabezpečí pri tomto valorizačnom mechanizme pokles podielu týchto výdavkov na HDP medzi rokmi 2003 a 2007 **o 0,4 percentuálneho bodu**.

V oblasti **dotácií a transferov** sa predpokladá do roku 2007 **pokles o jeden percentuálny bod**. Jednotlivé položky sú popísané nižšie.

¹⁵ Od roku 2003 sa v snahe zvýšiť porovnateľnosť údajov presunuli z transferov odhadované mzdy a platy príspevkových organizácií.

Osobitný prístup je uplatňovaný v oblasti poľnohospodárstva. Slovenská republika po vstupe do EÚ v roku 2004 prevezme uplatňovanie spoločnej poľnohospodárskej politiky. Okrem iného, priame platby sa budú zo štátneho rozpočtu, podľa návrhu MF SR, dorovnávať do úrovne 52,5/40/45/50 % priemeru EÚ počas rokov 2004 – 2007.¹⁶ Na priame platby sa tiež presunie 20% zdrojov alokovaných pre rozvoj vidieka zo Záručnej sekcie EAGGF (vrátane spolufinancovania zo štátneho rozpočtu).

Druhý najväčší objem dotácií predstavujú úhrady výkonov vo verejnom záujme v železničnej a autobusovej doprave. Ich podiel v súčasnosti je 0,7% HDP.

Vyrovnané hospodárenie systému zdravotných poisťovní sa od roku 2003 dosahuje zvýšením alokačnej efektívnosti na mikroúrovni a obmedzením rozsahu výkonov plne hrađených zo solidárneho zdravotného poistenia. Výraznou zmenou od roku 2003 je zavedenie diferencovaných spoluúčasí pacientov na výkonoch zdravotnej starostlivosti. Cieľom je dosiahnuť vyrovnanú bilanciu systému na úrovni 6,5% HDP. Eliminácia deficitu a stabilizácia dlhu môže vytvoriť priestor na budúce znižovanie odvodového zaťaženia aj v tejto oblasti.

Vyplácanie dávok nemocenského poistenia prešlo taktiež systémovou zmenou. Úplne novým prvkom v prípade dočasnej pracovnej neschopnosti zamestnanca bude poskytovanie náhrady príjmu zamestnávateľom počas prvých desiatich kalendárnych dní. Nárok na nemocenské z verejných zdrojov tak vznikne zamestnancom až od jedenásteho dňa dočasnej pracovnej neschopnosti. Od tohto opatrenia sa očakáva výrazný pokles zneužívania systému.

Po reforme priebežného piliera dôchodkového systému od 1. 1. 2004, došlo k výraznej zmene podmienok potrebných pre získanie nároku na jednotlivé druhy dôchodkov. Reforma mení systém zo systému dávkovo definovaného na systém príspevkovo definovaný, pričom došlo k zmene spôsobu výpočtu starobných dôchodkov (v priebežnom pilieri) podľa *bodového systému*. Súčasťou reformy je aj postupné zvyšovanie veku odchodu do dôchodku na 62 rokov, čo do značnej miery v najbližších rokoch odbremení výdavkovú časť rozpočtu Sociálnej poisťovne. Zároveň bolo stanovené automatické pravidlo valorizácie dôchodkov percentom danej súčtom 50% medziročnej zmeny inflácie a 50% medziročného rastu miezd v národnom hospodárstve za minulý rok.

V súčasnosti určité skupiny zamestnancov verejného sektora (policajti, vojaci a pod.) podliehajú zvláštnemu režimu sociálneho zabezpečenia na základe špeciálneho zákona. V štádiu rozpracovania je včlenenie týchto skupín zamestnancov do systému všeobecného sociálneho zabezpečenia.

Výdavky na starobné a invalidné dôchodky vrátane vdovských, vdoveckých a sirotských, tak **budú stagnovať na úrovni 7,5% HDP**. Poklesu bráni aj prechodné obdobie, ktoré má chrániť najmä nízkopríjmové skupiny.

Reforma sociálneho poistenia sa dotkla aj pasívnej politiky trhu práce. Ešte v priebehu roka 2003 došlo k niektorým zmenám, ktoré sprísnila pravidlá evidencie uchádzača o zamestnanie. Zároveň od roku 2004 došlo k predĺženiu potrebnej doby platenia poistného pre získanie dávky v nezamestnanosti. Na druhej strane výška poskytovanej dávky odráža príjem, z ktorého sa poistné platilo. Tieto faktory spolu so zlepšujúcou sa situáciou na trhu práce prinesú úsporu do roku 2007 vo výške približne **0,1% HDP**.

¹⁶ Ich konkrétna výška bude predmetom ďalších politických rokovaní.

Mení sa filozofia poskytovania sociálnych dávok vyplácaných zo štátneho rozpočtu. Zvyšuje sa ich adresnosť tak, aby sa zároveň dosiahla motivácia poberateľa dosiahnuť alebo zvýšiť jeho pracovný príjem, pričom ciele sociálnej inklúzie zostávajú zachované. Rýchly rast HDP a pokles počtu poberateľov spolu s miernym nominálnym nárastom objemu prostriedkov na dávky prinesú úsporu do roku 2007 vo výške **0,5% HDP**.

Položkou, ktorá od roku 2004 zaťaží výdavkovú časť rozpočtu sú transfery Slovenskej republiky do rozpočtu EÚ. Kým v roku 2004 predstavujú odvody vo vzťahu k EÚ 0,7% HDP, v roku 2005 to bude už 1% HDP. Vzhľadom na rýchly rast ekonomiky v rokoch 2006 až 2007 však očakávame zníženie podielu transferov SR do rozpočtu EÚ na **0,9% HDP**.

Úrokové náklady obsluhy verejného dlhu by aj napriek možnému poklesu krátkodobých úrokových sadzieb mali vzrásť do roku 2007 **o 0,2 percentuálneho bodu** v porovnaní s rokom 2003. Hlavným dôvodom je vysoký hotovostný deficit štátneho rozpočtu v roku 2004 ako aj očakávaný mierny rast dlhodobých úrokových sadzieb.

Kapitálové výdavky

Hospodárska politika vlády a realizované štrukturálne reformy sa snažia najmä zefektívniť použitie prostriedkov z verejných zdrojov. Riadenie bežných výdavkov je preto orientované reštriktívne. Na druhej strane, cieľom hospodárskej politiky je zameranie sa na financovanie kapitálových výdavkov (rozvojové programy, infraštruktúra, a pod.), pričom aj pri reštriktívnej politike v snahe dosiahnuť kritérium deficitu verejných financií, by sa podiel týchto výdavkov **mal zvýšiť nad úroveň 4,0% HDP**. Pri kvantifikácii kapitálových výdavkov sa vychádzalo z predpokladaných potrieb jednotlivých rozpočtových kapitol. Zároveň sa predpokladá 60 percentné využitie prostriedkov Európskych spoločenstiev vo forme kapitálových výdavkov. Na zvýšenie objemu kapitálových výdavkov by mala slúžiť aj rezerva vlády na prioritné projekty, ktorá sa pre rok 2005 navrhuje v objeme 8,0 mld. Sk, pričom jej použitie závisí od rozhodnutia vlády v ďalšom procese tvorby rozpočtu. Pre rok 2005 sa predkladá použitie predmetnej rezervy na kapitálové výdavky v objeme 4,0 mld. Sk.

III.4 Cyklicky upravená bilancia

Odhad cyklicky upraveného deficitu naznačuje, či verejné rozpočty čelia štrukturálnym problémom. Prebiehajúca fiškálna konsolidácia prinesie výraznú redukciu štrukturálneho deficitu na Slovensku, ktorá sa dosiahne najmä opatreniami na strane výdavkov, ktoré budú viac než kompenzovať pokračujúci pokles daňových príjmov na HDP. Reformy na strane výdavkov budú realizované v prostredí akcelerujúceho ekonomického rastu. Fiškálna politika by teda nemala pôsobiť na rozdiel od minulých rokov v rozpore s fázou ekonomického cyklu, čo môže zvýšiť šance úspešnej konsolidácie verejných financií. Momentálnou prioritou fiškálnej politiky je prostredníctvom konsolidácie verejných financií vytvoriť priestor pre dlhodobu udržateľný ekonomický rast s nízkou infláciou, nízkymi úrokovými sadzbami, stabilným výmenným kurzom a stabilnými očakávaniami subjektov ohľadom budúcej hospodárskej politiky. Až redukcia štrukturálneho deficitu vytvorí podmienky pre voľné pôsobenie automatických fiškálnych stabilizátorov a cyklicky vyrovnanú bilanciu verejných rozpočtov v strednodobom horizonte.

Cyklický vývoj (% HDP)						
	ESA kód	2003	2004F	2005F	2006F	2007F
1. Rast HDP v stálych cenách	B1g	4,2	4,1	4,3	5,0	4,7
2. Čisté pôžičky poskytnuté / prijaté	B9	-3,6	-4,0	-3,9	-4,0	-3,0
3. Úrokové platby	D41	2,4	2,6	2,8	2,7	2,6
4. Potenciálny rast HDP		4,6	4,0	3,9	4,8	4,7
5. Produkčná medzera		-0,2	-0,1	0,2	0,4	0,4
6. Cyklická zložka rozpočtu		0,0	0,0	0,0	0,1	0,1
7. Cyklicky upravené saldo (2 - 6)		-3,5	-4,0	-3,9	-4,1	-3,1
8. Cyklicky upravené primárne saldo (7-3)		-1,2	-1,5	-1,1	-1,4	-0,5

Zdroj: MF SR

Nasledujúci prvý graf ilustruje dlhodobé štrukturálne problémy verejných financií a konsolidačné plány vlády v nasledujúcom období. Vývoj deficitov podľa metodiky ESA 95 je však poznamenaný typickými jednorazovými efektmi tranzitívnej ekonomiky, ako privatizácia a reštrukturalizácia bánk, čo znižuje jeho analytickú vypovedaciu schopnosť. Tento nedostatok je prekonaný na druhom grafe, kde vidno rozhodujúci príspevok primárneho salda ku rozpočtovej konsolidácii, čo vytvára priaznivé predpoklady pre budúce znižovanie podielu verejného dlhu na HDP. Výrazná synchronizácia kriviek zmeny salda verejných financií a produkčnej medzery od roku 2004 tiež dokumentujú fakt, že konsolidačné úsilie vlády nebude pôsobiť anticyklicky na vývoj ekonomiky.

Metóda výpočtu cyklicky upraveného salda verejných financií

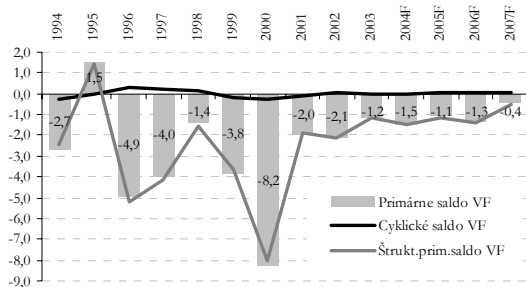
Pre odhad štrukturálnej zložky salda verejných financií je potrebné identifikovať príjmy a výdavky verejných financií, ktoré sú citlivé vzhľadom na cyklický vývoj ekonomiky. V prípade Slovenska ide o daň z príjmov právnických osôb, daň z príjmov fyzických osôb zo závislej činnosti a z podnikania, daň z pridanej hodnoty, spotrebné dane, sociálne odvody a výdavky na nezamestnaných.

Vzhľadom na to, že nie je možné v podmienkach častých zmien legislatívy a hlbokých štrukturálnych zmien ekonomiky priamo odvodiť daňové elasticity, bol použitý nasledovný postup. Regresnou analýzou sa odhadli elasticity daňových základní jednotlivých daní vzhľadom na HDP. Boli použité makroekonomické základne ako spotreba domácností v prípade DPH a spotrebných daní a počet zamestnaných v ekonomike u daní z príjmov FO a sociálnych odvodov. Elasticity boli odhadnuté na základe sezónne očistených štvrtročných údajoch.

Pokým odhadnutá elasticita počtu zamestnaných bola v súlade so štandardne pozorovanými hodnotami v iných krajinách, elasticita spotreby domácností je veľmi nízka. Je to spôsobené charakterom ekonomického rastu v predchádzajúcom období, keď dominoval príspevok exportu a rast produktivity. Hlavnú časť transformačného procesu však už má slovenská ekonomika za sebou a očakáva sa postupne stabilizácia podielu spotreby domácností na HDP. Z tohto dôvodu sa pri odhade cyklicky upraveného salda verejných financií stanovila arbitrárne elasticita spotreby domácností vo výške 0,9. Väzbu makroekonomickej základne na príslušnú daň zaistil predpoklad jednotkovej elasticity dane k základni, čo je v súlade s konštrukciou výpočtu daňovej povinnosti. Cyklická príjmová zložka salda verejných financií je súčet cyklických zložiek jednotlivých daní.

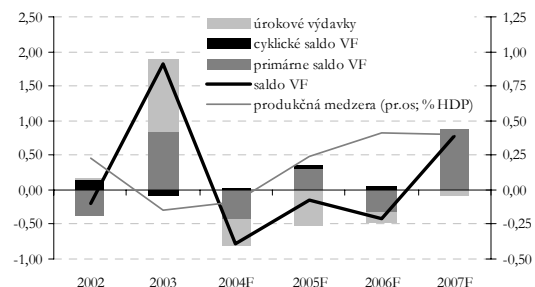
Na výpočet výdavkovej cyklickej zložky sa použili priemerné nezamestnanecké dávky a počet zamestnaných, resp. nezamestnaných, generovaných ekonomickým cyklom. Súčet príjmovej a výdavkovej cyklickej zložky je potom cyklické saldo verejných financií.

Cyklicky upravené saldo VS (% HDP)

Zdroj: ŠÚ SR, MF SR

Zmeny rozp.poz. VS a príspevky prim., cykl. zložky salda a úrokov ku schodku (p.b.)

Zdroj: ŠÚ SR, MF SR

III.5 Analýza senzitivity a riziká pre verejné financie

V časti materiálu týkajúcej sa makroekonomického výhľadu boli prezentované tri simulácie pre vývoj ekonomiky. Ich dopad na bilanciu verejných financií ukazuje tabuľka.

Tabuľka rozdielov (% zmeny oproti základnému scenáru, ak nie je uvedené inak)

	Výmenný kurz SKK/EUR - 5% v 2004			Rast produktivity +0.5% pa			Dovoz eurozóny -3%		
	Vládne príjmy	Vládne výdavky	Bilancia verejného sektora (% HDP)	Vládne príjmy	Vládne výdavky	Bilancia verejného sektora (% HDP)	Vládne príjmy	Vládne výdavky	Bilancia verejného sektora (% HDP)
2003	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
2004F	-0,1	-0,2	0,0	0,0	-0,1	0,1	-0,4	-0,4	0,0
2005F	-1,2	-1,6	0,2	0,3	0,0	0,1	-1,5	-1,5	0,0
2006F	-2,6	-3,1	0,2	0,9	0,3	0,2	-2,1	-1,7	-0,2
2007F	-3,8	-4,0	0,1	1,6	0,8	0,3	-2,7	-2,2	-0,2

Zdroj: MF SR

Scenár **5%-ného zhodnotenia kurzu Sk/EUR** spôsobí mierne zlepšenie fiškálnej pozície napriek poklesu HDP a rastu nezamestnanosti. To spolu s poklesom inflácie prinesie pokles daňových príjmov, tento pokles však bude čiastočne kompenzovaný rastom reálnej spotreby domácností. Pokles inflácie navyše spôsobí pokles výdavkov vlády jednak na sociálne transfery (predpoklad ich indexácie na cenové indikátory) a tiež na tovary a služby (cenový efekt). Pokles inflácie tiež prostredníctvom poklesu úrokových mier mierne zníži úrokové náklady vlády.

Dopad **zníženia importu krajín eurozóny o 3%** (oproti základnému scenáru) bude zanedbateľný. Pokles výdavkov z dôvodu nižších úrokových mier bude takmer úplne kompenzovaný poklesom príjmov z dôvodu poklesu zamestnanosti, miezd a spotreby domácností.

Scenár **rastu produktivity o 0,5%** ročne má pozitívny efekt na verejné financie. Výdavky poklesnú vďaka nižšej nezamestnanosti a úrokových mier a príjmy budú profitovať z rastu zamestnanosti, miezd a spotreby.

Iné riziká

Pomerne značným rizikom ostáva správnosť odhadu dopadov daňovej reformy na verejné príjmy. Reforma prinesla okrem zmien sadzieb zásadné systémové zmeny, ktoré je len

ťažko kvantifikovať. Navyše v roku 2004 bude negatívne pôsobiť na príjmy DPH a spotrebných daní výpadok z titulu vstupu do EÚ. Prípadný výrazný výpadok daňových príjmov by musel byť korigovaný opatreniami vlády, ktoré by mohli značne pozmeniť makroekonomická i fiškálny scenár. Avšak vzhľadom na to, že odhad daňových príjmov MF SR je najnižší medzi inštitúciami, ktoré dopad reformy počítali podrobne (vrátane MMF) je riziko vážnejšieho výpadku nízke (potvrdzujú to aj dáta za prvý kvartál). Mierny výpadok sa dá v rámci bežného roka kompenzovať opatreniami na strane výdavkov. Celý dopad daňovej reformy sa prejaví až v rokoch 2005 a 2006. Potom bude možné vyhodnotenie nastavenia daňových parametrov.

Rizikom je aj zavedenie kapitalizačného piliera v rámci dôchodkovej reformy. Neistota vyplýva predovšetkým z toho, že je veľmi ťažké odhadnúť počet ľudí, ktorí prejdú do dvojpilierového systému.

Podobné problémy s kvantifikáciou efektov reforiem by mohli nastať na strane výdavkov. Tam by malo byť však riziko s výnimkou dôchodkovej reformy nižšie, keďže do prognóz nezasahuje toľko behaviorálnych aspektov.

III.6. Verejný dlh a riziká

Hrubý verejný dlh (zahŕňajúci dlh centrálnej aj miestnych vlád, municipalít a fondov sociálneho a zdravotného poistenia) sa bude v priebehu sledovaného obdobia zvyšovať v nominálnom vyjadrení z 511,3 mld. Sk na 727,0 mld. Sk. Vzhľadom na rastúci nominálny HDP však bude podiel dlhu na HDP stabilizovaný až mierne klesajúci, dosiahnuc 45,4% v roku 2007. Táto výška dlhu je v plnom súlade s Maastrichtskými kritériami. Čistý verejný dlh dosiahne v roku 2007 úroveň 36,6 % HDP.

Prírastky dlhu sú generované najmä centrálnou vládou, ostatné zložky verejných financií sú v prebytku, ktorý však nie je používaný na úhradu dlhu iných subsektorov všeobecnej vlády. V súvislosti s prechodom na viacpilierové financovanie dôchodkového poistenia sa časť implicitného dlhu predchádzajúceho systému transformuje na explicitný.

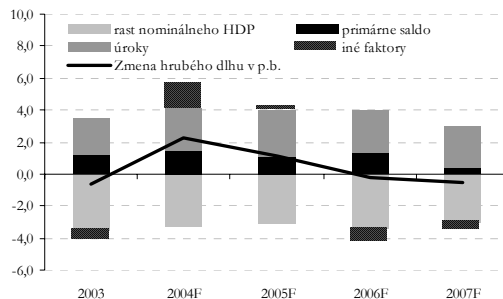
Ukazovatele verejného dlhu					
	2003	2004F	2005F	2006F	2007F
Čistý dlh (mil. Sk)	348 387	429 668	480 345	532 355	586 380
Čistý dlh (% HDP)	29,1	33,3	34,7	35,6	36,6
Hrubý dlh (mil. Sk)	511 336	581 776	638 705	686 580	727 049
z toho: štátne záruky	63 089	42 251	41 746	33 509	21 617
Hrubý dlh (% HDP)	42,8	45,1	46,2	45,9	45,4
Zmena hrubého dlhu (p.b.)	-0,6	2,3	1,1	-0,3	-0,5
rast nominálneho HDP	-3,6	-3,3	-3,1	-3,4	-3,0
primárne saldo	1,2	1,5	1,1	1,3	0,4
Úroky	2,3	2,7	2,9	2,7	2,6
iné faktory	-0,6	1,5	0,2	-0,8	-0,5
<i>p.m. Implicitná úroková miera (%)</i>	6,0	6,4	6,7	6,4	6,1

Zdroj: MF SR

Z faktorov, pôsobiacich na zmenu hrubého dlhu je významným vplyv platených úrokov, ktorý bude v období rokov 2004-2007 do značnej miery stabilný. Vplyv primárneho salda sa v súvislosti so znižovaním deficitov štátneho rozpočtu bude postupne znižovať. Od roku 2007 sa predpokladá pozitívne primárne saldo verejných financií (bez nákladov na spustenie druhého piliera dôchodkovej reformy) pôsobiace na redukcii verejného dlhu. Príspevok rastu HDP bude pôsobiť pozitívne na redukcii dlhu pomocou dvoch mechanizmov -

nominálne zvyšovaním bázy pre výpočet podielu verejného dlhu na HDP a nepriamo zlepšením samotnej bilancie verejných financií.

Príspevky faktorov k zmene hrubého verejného dlhu (p.b.)

Zdroj: MF SR

Výrazný prorastový vplyv iných faktorov na výšku hrubého dlhu v roku 2004 súvisí predovšetkým s jednorázovým hotovostným výpadkom v daňových príjmoch. Na druhej strane, v roku 2006 a 2007 sa použijú štátne finančné aktíva na krytie deficitu súvisiaceho so zavedením druhého piliera dôchodkovej reformy.

V rámci reformy riadenia verejných financií bola vytvorená Agentúra pre riadenie dlhu a likvidity (ARDaL), ktorej úlohou je „prechod k aktívnemu riadeniu štátneho dlhu, racionalizácia výdavkov spojených s financovaním štátneho dlhu, minimalizácia rizík súvisiacich s finančnými aktívami, pasívami aj otvorenými trhovými pozíciami štátu.“ Ustupuje sa od neefektívneho úverového financovania v prospech financovania prostredníctvom dlhopisov. S ohľadom na limitovanú absorpčnú schopnosť domáceho kapitálového trhu najmä v prvej časti sledovaného obdobia a v súvislosti s predpokladaným budúcim zavedením eura a s tým spojenou potrebou komunikovať s inštitucionálnymi investormi v eurozóne sa predpokladá každoročná emisia časti dlhu v EUR. Pri predpokladanom stabilnom alebo mierne rastúcom kurze SKK voči EUR a malom objeme existujúceho zahraničného dlhu (okolo 30%) toto riešenie nepredstavuje výrazne zvýšené kurzové riziko. V oblasti poskytovania štátnych záruk za úvery sa zaviedli transparentné pravidlá poskytovania týchto záruk v súlade s legislatívou Európskej únie, ktoré by mali zabrániť nahradzovaniu vládnych pôžičiek (v konečnom dôsledku nákladnejšími) zárukami.

Vzhľadom na to, že z ekonomického hľadiska je dôležitý čistý dlh, v tabuľke uvádzame aj jeho hodnotu, ktorej rast viac korešponduje s celkovým deficitom verejných financií.

Čistý dlh je v tomto prípade konzervatívne definovaný ako hrubý dlh mínus hotovosť na účtoch jednotlivých subjektov verejnej správy. K významnejšiemu nárastu hrubého dlhu v roku 2004 dôjde predovšetkým v dôsledku jednorazového výpadku daňových príjmov v súvislosti so vstupom SR do Európskej únie. Výber niektorých daní (DPH a spotrebné dane) prejde totiž z Colného úradu na Daňový úrad, čo spôsobí niekoľkotýždňový sklz v hotovostnom toku (efekt sa odhaduje na úrovni 17,7 mld. Sk).

S ďalším vývojom dlhu sú spojené nasledujúce **riziká**:

- Súdne spory – ide predovšetkým o riziko spojené pri spore štátu s ČSOB a o zmenky Slovenského plynárenského priemyslu.
- Oddĺženie zdravotníctva – po systémových zmenách v tejto oblasti bude potrebné zbaviť tento sektor dlhov. Ich hodnota voči súkromnému sektoru sa odhaduje okolo 1% z HDP.

Ďalší vývoj hrubého dlhu by mohli pozitívnym smerom ovplyvniť nasledujúce **príležitosti**:

- Privatizačné príjmy – vláda sa rozhodla, že privatizačné príjmy použije výlučne na zníženie dlhu, čo v budúcnosti môže znamenať pokles hrubého dlhu. Toto rozhodnutie by aj v súvislosti s predpokladaným vyrovnaným až prebytkovým primárnym saldom verejných financií mohlo spôsobiť obrátený „efekt snehovej gule“.
- Iné štátne aktíva – pri čistom dlhu sa počítalo iba s hotovosťou na účtoch, avšak štát má aj ďalšie významné a pomerne likvidné aktíva ako napr. úvery poskytnuté Štátnym fondom rozvoja bývania na úrovni cca. 1,5% z HDP.

Analýza senzitivity

Na úrokové náklady verejného dlhu bude podľa prognóz MF SR priaznivo vplývať stabilné makroekonomické prostredie. Nasledujúca tabuľka ukazuje porovnanie úrokových nákladov verejnej správy pre základný scenár prezentovaný v Konvergenčnom programe a scenár pri nepriaznivom vývoji kurzu a úrokových sadziieb.

Je potrebné zdôrazniť, že už **základný scenár** bol zostavený na báze konzervatívnych predpokladov. Použil sa pri ňom o 5% horší kurz a mierne vyššie úrokové sadzby ako v makroekonomickej prognóze MF SR.

Rizikový scenár bol špecifikovaný ako 5% znehodnotenie kurzu slovenskej meny a zvýšenie úrokových mier o 1 percentuálny bod nad úroveň v základnom scenári v každom roku prognózy. Riziková marža vo výške 1 p. b. bola zvolená u krátkodobých úrokových mier, ktoré sú relevantné pre štátne pokladničné poukážky. S rastom lehoty splatnosti cenných papierov bola marža postupne znižovaná, pričom dolný limit vo výške 0,2 percentuálneho bodu bol stanovený u 15-ročných štátnych dlhopisoch a 10-ročných eurobondoch. **Celkové riziko pre verejné financie** sa pohybuje mierne nad **0,1 % HDP** a malo by byť dostatočne pokryté konzervatívnym prístupom pri kvantifikácii základného scenára.

Úrokové náklady verejnej správy			
v % HDP	2005	2006	2007
Základný scenár	2,82	2,72	2,60
Rizikový scenár	2,94	2,84	2,73
- rozdiel	0,11	0,12	0,13

IV. ŠTRUKTURÁLNA POLITIKA A JEJ VPLYV NA VEREJNÉ FINANCIÉ

Slovensko v poslednom období prijalo množstvo zákonov, ktoré zásadným spôsobom menia filozofiu systémov na strane výdavkov verejných financií. Tieto potrebné štrukturálne reformy by mali priniesť aj značné úspory v stredno- až dlhodobom horizonte. Táto časť dokumentu prináša prehľad oblastí, ktoré sú najnáročnejšie z pohľadu financovania. Všetky údaje uvedené v predchádzajúcej časti korešpondujú s kalkuláciami, ktoré sú uvedené nižšie. Prepočty v tejto časti však abstrahujú od rezervy vyčlenenej vo východiskách rozpočtu na roky 2005 až 2007 (8 mld. Sk; 14,7 mld. Sk; 13,1 mld. Sk). Táto rezerva bude predmetom rokovania vlády a bude rozdelená podľa politických priorít z Programového vyhlásenia vlády SR. Je preto veľmi pravdepodobné, že mnohé z nasledujúcich oblastí dostanú k dispozícii aj ďalšie zdroje.

IV.1 Sociálna pomoc a podpora

Hlavné reformné kroky v oblasti sociálnej pomoci a podpory sa týkajú zmeny spôsobu pomoci ľuďom v hmotnej núdzi (veľký dôraz je kladený na adresnosť a na aktivizáciu). Nový systém funguje od začiatku roka 2004 a predpokladá sa, že jeho hlavné črty v priebehu najbližších rokov nebudú predmetom výrazných zmien.

Dávka v hmotnej núdzi

Nová právna úprava pomoci v hmotnej núdzi vychádza z **filozofie motivácie a poskytnutia perspektívy jednotlivcovi a jeho rodine**. Občanovi v hmotnej núdzi a osobám, ktoré sa s občanom v hmotnej núdzi spoločne posudzujú sa poskytuje dávka v hmotnej núdzi na zabezpečenie základných životných podmienok a príspevky k dávke. Príspevky k dávke sú nasledovné: príspevok na zdravotnú starostlivosť, aktivačný príspevok, príspevok na bývanie, ochranný príspevok¹⁷. Nárok na jednotlivé príspevky je podmienený splnením podmienok, ktoré taxatívne vymedzuje zákon o pomoci v hmotnej núdzi. Osobitne treba vyzdvihnúť požiadavku aktivizácie pre vznik nároku na aktivačný príspevok.

Celková výška dávky v hmotnej núdzi a príspevkov k dávke je oproti predchádzajúcej právnej úprave nižšia iba u viacpočetných rodín s deťmi, kde sa vylúčila možnosť výrazného zvyšovania dávky podľa počtu detí. Pre ostatné skupiny je absolútna výška dávky približne rovnaká, zmenila sa však štruktúra a podmienky nároku. Charakteristikou systému je významná motivácia k hľadaniu si zamestnania, keďže v dôsledku iných sociálnych a daňových opatrení sa výrazne **zvyšuje rozdiel medzi hodnotou dávky a čistého príjmu pri plate aj na úrovni minimálnej mzdy**.

Pri výpočte odhadov čerpania rozpočtových prostriedkov na roky 2004-2007 sa vychádzalo z predpokladu, že sa podiel počtu poberateľov dávky v hmotnej núdzi na celkovom počte evidovaných nezamestnaných zachová na úrovni približne 62%. Počítalo sa aj s valorizáciou dávky a príspevkov vždy k septembru (až na rok 2004) v takej miere, aby si zachovávali reálnu hodnotu.

Odhad čerpania dávky v hmotnej núdzi (mil. Sk)				
	2004F	2005F	2006F	2007F
Dávka v hmotnej núdzi	10 091	10 274	10 258	10 156

Zdroj: MF SR

¹⁷ Pre tých, kde sa neočakáva aktivácia (napr. dôchodcovia)

Podpora rodiny

Podľa doteraz platnej právnej úpravy sa prídavok na dieťa poskytoval vo výške 270 Sk mesačne na každé dieťa bez ohľadu na príjem rodiny a vek dieťaťa. Diferencovane v závislosti od príjmu spoločne posudzovaných osôb a veku nezaopatrených detí sa poskytoval príspevok k prídavku vo výške od 210 do 620 Sk mesačne. Podľa novej úpravy vzniká nárok na prídavok na dieťa **na všetky nezaopatrené deti v rovnakej výške 500 Sk** mesačne bez ohľadu na vek dieťaťa a príjem rodiny. V prvom rade sa podporuje udalosť, ktorou je prítomnosť nezaopatreného dieťaťa v rodine a osobitný dôraz sa kladie na účelné využívanie finančných prostriedkov určených na prídavok na dieťa najmä v súvislosti s riadnou starostlivosťou o dieťa a plnením povinnej školskej dochádzky. Prídavok poskytovaný plošne, keďže nezávisí od výšky príjmu, pôsobí viac motivačne. Pri odhade čerpania prostriedkov sa vychádzalo zo stredného variantu demografickej prognózy.

Podpora rodinám (mil. Sk)				
	2004F	2005F	2006F	2007F
Priama forma podpory cez výdavky	15 032	15 633	16 087	16 489
Neríama forma podpory	6 339	6 408	6 488	6 569
- daňový bonus	5 600	5 631	5 666	5 701
- nižšia odvodová sadzba	739	777	822	868

Zdroj: MF SR

Medzi ďalšie formy štátnej podpory rodiny patrí daňový bonus (400 Sk na mesiac) a zníženie odvodovej povinnosti na starobné poistenie (o 0,5 percentuálneho bodu) pre jedného z rodičov na každé nezaopatrené dieťa.

Kompenzácia dôsledkov ťažkého zdravotného postihnutia

Osobám ťažko zdravotne postihnutým štát prispieva na kompenzáciu dôsledkov ich zdravotného postihnutia formou peňažných príspevkov. Pri výpočtoch do budúcnosti sa vychádzalo z legislatívneho stavu platného od februára 2004 a z dostupných relevantných historických údajov.

Príspevky na kompenzáciu dôsledkov ťažkého zdravotného postihnutia (mil. Sk)				
	2004F	2005F	2006F	2007F
Kompenzácie	5 348	5 562	5 723	5 866

Zdroj: MF SR

IV.2 Sociálne poistenie a dôchodkové sporenie

Nový zákon o **sociálnom poistení** nadobudol účinnosť 1. januára 2004. Zámerom novej úpravy problematiky sociálneho poistenia bolo zvýšenie prepojenia medzi odvodmi do systému a dávkami. Nový systém zahŕňa aj zmeny inštitucionálneho charakteru, aby sa zefektívnila jeho činnosť a dosiahol lepší systém kontroly.

Nový systém sociálneho poistenia taktiež zahŕňa ďalšie zmeny zásadného charakteru. Novo sa definuje sústava sociálneho poistenia, ktorého súčasťou okrem systémov nemocenského poistenia, dôchodkového poistenia a úrazového poistenia je aj systém poistenia v nezamestnanosti so súčasným začlenením právnej úpravy poskytovania dávky z tohto systému v pôsobnosti Sociálnej poisťovne (NÚP bol zrušený). Rozčleňuje sa dôchodkové poistenie na starobné poistenie a invalidné poistenie z dôvodu transparentnosti financovania

tohto systému. Postupne sa predlžuje a zjednocuje dôchodkový vek (9 mesiacov za rok) na nárok na starobný dôchodok, a to na 62 rokov v časovom období od roku 2004 do roku 2006 u mužov a od roku 2004 do roku 2020 u žien, čo predstavuje výrazný posun k dlhodobej udržateľnosti dôchodkového systému z hľadiska verejných financií. Doteraz bol vek odchodu do dôchodku u mužov na úrovni 60 rokov a u žien od 53 do 57 rokov v závislosti od počtu detí. Rozširuje sa aj možnosť dobrovoľného poistenia. Z hľadiska bilancie verejných financií je taktiež dôležité, že sa zužuje sa okruh fyzických osôb podliehajúcich povinnému dôchodkovému poisteniu, za ktoré platí poistné štát.

Dochádza k zásadným zmenám aj v poskytovaní nemocenskej dávky v snahe zabrániť jej zneužívaniu a vytváraniu nežiaduceho tlaku na verejné financie. Prvých desať dní práceneschopnosti hradí zamestnávateľ.

Novou legislatívnou úpravou sa rovnako ako odpoveď výzvam starnúcej spoločnosti nekladú žiadne medze poberaniu dôchodku pri súčasnom výkone zárobkovej činnosti, z ktorej sa platí poistné, čo sa premieta aj v spôsobe určovania výšky dôchodku. Zavádza sa nový valorizačný mechanizmus zvyšovania dôchodkov (priemer inflácie spotrebiteľských cien a priemerného rastu nominálnych miezd v hospodárstve).

Bilancia sociálneho poistenia v bežnom roku (mil. Sk)				
	2004F	2005F	2006F	2007F
Tvorba fondov v bežnom roku	114 027	123 395	133 609	143 498
Nemocenské poistenie	8 299	9 055	9 854	10 593
Dôchodkové poistenie	85 017	91 951	99 640	107 064
- starobné poistenie	66 142	71 535	77 522	83 299
- invalidné poistenie	18 875	20 416	22 118	23 766
Úrazové poistenie	2 108	2 377	2 546	2 713
Garančné poistenie	640	689	748	802
Poistenie v nezamestnanosti	7 189	7 099	7 633	8 128
Rezervný fond	7 427	8 843	9 651	10 397
Správny fond	3 347	3 382	3 537	3 801
Použitie fondov v bežnom roku	109 931	118 157	127 139	133 937
Nemocenské poistenie	5 580	5 414	5 630	5 827
Dôchodkové poistenie	97 299	105 356	113 673	119 702
- starobné poistenie	72 210	79 404	85 317	89 862
- invalidné poistenie	25 088	25 951	28 356	29 840
Úrazové poistenie	700	760	820	880
Garančné poistenie	150	150	150	150
Poistenie v nezamestnanosti	2 856	3 096	3 328	3 577
Rezervný fond	0	0	0	0
Správny fond	3 347	3 382	3 537	3 801
Bilancia (príjmy - výdavky)	4 096	5 238	6 470	9 560
Nemocenské poistenie	2 719	3 641	4 224	4 765
Dôchodkové poistenie	-12 282	-13 404	-14 034	-12 637
- starobné poistenie	-6 068	-7 869	-7 795	-6 564
- invalidné poistenie	-6 214	-5 535	-6 238	-6 074
Úrazové poistenie	1 408	1 617	1 726	1 833
Garančné poistenie	490	539	598	652
Poistenie v nezamestnanosti	4 333	4 003	4 305	4 551
Rezervný fond	7 427	8 843	9 651	10 397
Správny fond	0	0	0	0

Zdroj: Sociálna poisťovňa

Zákonom o starobnom **dôchodkovom sporení**, (ktorý bol schválený v parlamente na začiatku 2004) sa realizuje ďalší dôležitý bod v reforme dôchodkového systému: zavádza sa od roku 2005 **silný II. pilier** dôchodkového systému - systém starobného dôchodkového sporenia - s cieľom zabezpečiť dlhodobú finančnú stabilitu dôchodkového systému, diverzifikovať riziká jednotlivých spôsobov financovania dôchodkov a vytvoriť priestor pre zvýšenie úrovne poskytovaných dôchodkov. Vstup do systému starobného dôchodkového sporenia bude povinný pre tie osoby, ktoré pred 1. januárom 2005 neboli dôchodkovo poistené v Sociálnej poisťovni. Osoby, ktoré boli pred 1. januárom 2005 dôchodkovo poistené v Sociálnej poisťovni, sa budú môcť rozhodnúť v čase od 1. januára 2005 do 30. júna 2006, či vstúpia do systému starobného dôchodkového sporenia alebo zostanú iba v priebežnom systéme. Odhad počtu prechádzajúcich do nového systému predstavuje riziko pre verejné financie. Neistota bude eliminovaná až po prvom polroku 2006.

V súčasnosti MPSVR SR pripravuje návrh zákona o **doplnkovom dôchodkovom sporení**, ktorým by sa mal reformovať systém doplnkového dôchodkového poistenia.

Vyššie uvedená tabuľka ukazuje predpovedaný vývoj bilancie systému sociálneho poistenia bez vplyvu zavedenia druhého piliera, ktorý je kvantifikovaný začiatkom predchádzajúcej kapitoly. Prepočet odlevu prostriedkov do druhého piliera ráta s mierou zapojenia jednotlivých vekových skupín do druhého piliera, ako ich na základe empirických skúseností odhadla Svetová banka. Zároveň sa predpokladalo, že 50 percent z celkového počtu ľudí, ktorí sa zapoja do druhého sporivého piliera bude postupne prechádzať (lineárne kumulovanie) v priebehu roku 2005.

IV.3 Aktívna politika trhu práce

Vytvoril sa právny rámec pre poskytovanie služieb zamestnanosti na novej kvalitatívne vyššej úrovni v súlade s cieľmi a zámermi Európskej stratégie zamestnanosti. **Hlavným cieľom prijatých reformných opatrení je spružnenie trhu práce a zvýšenie motivácie občanov zamestnať sa čo v najkratšom čase a zlepšiť svoju sociálnu situáciu prostredníctvom pracovnej činnosti.**

Zdroje na aktívnu politiku trhu práce (mil. Sk)				
	2004F	2005F	2006F	2007F
Zdroje EÚ	1 273	2 251	2 491	3 784
Spolufinancovanie	482	831	920	1 398
Zdroje ŠR - národné programy APTP	1 519	1 569	1 405	602
Zdroje celkom	3 273	4 651	4 816	5 784
Počet nezamestnaných	426	418	404	394

Zdroj: MF SR

Pri predpokladanom postupnom znižovaní miery evidovanej nezamestnanosti celkový rozpočtovaný **objem finančných prostriedkov na aktívnu politiku trhu práce v rokoch 2005-2007 dynamicky medziročne rastie**. Významnú úlohu bude zohrávať Európsky sociálny fond, ktorý v ďalšom období poskytne výrazne viac peňazí ako v roku 2004.

IV.4. Školstvo

Regionálne školstvo

Za posledné desaťročie postupne **poklesol počet žiakov základných a stredných škôl**, zatiaľ čo **kapacity v regionálnom školstve ostali zachované**. Pokles žiakov sa doposiaľ neprejavil

ani v redukcii resp. optimalizácii siete škôl, ani v zodpovedajúcom poklese počtu pedagogických a nepedagogických pracovníkov v školstve. Legislatíva platná od roku 2004 sa snaží riešiť tento problém pomocou **zavedenia normatívov na jedného žiaka**. Valorizačný mechanizmus normatívu je viazaný na počet študentov a na infláciu.

Regionálne školstvo					
	m.j.	2004F	2005F	2006F	2007F
Počet žiakov základných a stredných škôl*	osoby	931 541	899 955	872 823	843 216
Medziročná zmena počtu žiakov	%	-	-3,4	-3,0	-3,4
Objem prostriedkov na regionálne školstvo	mil. Sk	39 683	39 874	39 793	39 404
Medziročná zmena výdavkov na žiaka	%	-	4,0	2,9	2,5
Predpokladaná výška inflácie	%	8,1	4,0	2,9	2,5

** pri prepočtoch prostriedkov na žiaka sú zohľadňované len uvedené počty žiakov základných a stredných škôl, prepočty neobsahujú počty žiakov špeciálnych škôl, predškolských a mimoškolských zariadení*

Zdroj: Ministerstvo školstva SR, MF SR

V roku 2004 boli na regionálne školstvo schválené finančné prostriedky v sume 38,9 mld Sk, ktoré pre východiskovú základňu na rok 2005 boli upravené o rozpočtovanú valorizáciu v roku 2004 v sume 826,6 mil. Sk. V roku 2005 sa na regionálne školstvo uvažuje vynaložiť prostriedky štátneho rozpočtu v objeme **39,9 mld Sk**. V porovnaní s rokom 2004 predmetné výdavky **rastú o 2,6% napriek klesajúcemu trendu počtu žiakov**. V roku 2006 sa uvažuje so sumou 39,8 mld. Sk a v roku 2007 s čiastkou 39,4 mld. Sk.

Vysoké školstvo

V návrhu východísk na rok 2005 sa uvažuje so štátnymi transfermi pre 20 verejných vysokých škôl v objeme **10,0 mld Sk**, čo predstavuje nárast o 5,5% oproti roku 2004. V roku 2005 sa predpokladá zvýšenie finančného transferu vysokým školám na 10,5 mld. Sk a v roku 2007 na 11,03 mld. Sk. Ide o stabilný medziročný nárast zdrojov štátneho rozpočtu vo vysokom školstve o 5%. V rámci navrhovaného objemu výdavkov určeného pre verejné vysoké školy sa počíta aj s financovaním vedy a výskumu na vysokých školách, tie však majú možnosť uchádzať sa aj o granty na výskumnú činnosť zo zdrojov EÚ alebo Agentúry na podporu vedy a techniky.

Financovanie štátnych vysokých škôl na rok 2005 prostredníctvom rozpočtových kapitol MO SR, MV SR, MZ SR, MS SR sa uvažuje v sume približne **1,2 mld Sk**.

Všetky typy škôl a školských zariadení môžu v roku 2005 čerpať na svoje projekty prostriedky zo štrukturálnych fondov EÚ rozpočtované v kapitole MŠ SR v sume 0,8 mld. Sk vrátane spolufinancovania. V ďalšom období sa predpokladá postupné zvyšovanie objemu finančných prostriedkov z EÚ, ako aj prostriedkov štátneho rozpočtu určených na ich spolufinancovanie. Vysoké školy sa môžu zároveň uchádzať o granty z prostriedkov EÚ v rámci vnútorných opatrení v celkovom objeme od 1,5 mld Sk v roku 2005 až do 2,7 mld Sk v roku 2007. Reálne je možné predpokladať, že vysoké školy využijú v roku 2005 z prostriedkov EÚ minimálne **0,5 mld Sk**.

Z pohľadu rozpočtu verejnej správy sa predpokladá, že na vysokoškolské vzdelávanie budú v roku 2005 plynúť verejné zdroje v sume **11,7 mld. Sk** za predpokladu čerpania prostriedkov EÚ v sume cca 0,5 mld. Sk. **Navrhovaný objem výdavkov na vysokoškolské vzdelávanie na rok 2005 predstavuje 0,85% podiel na HDP.**

Strategickým a najnáročnejším cieľom reforiem v oblasti vysokého školstva je vytvoriť podmienky pre efektívne fungovanie vysokoškolského systému tak, aby sa kvalitné

vysokoškolské vzdelávanie, zodpovedajúce medzinárodným štandardom, stalo v priebehu niekoľkých rokov prístupné všetkým občanom, ktorí majú pre úspešné štúdium predpoklady. Pre dosiahnutie tohto cieľa je rozhodujúce doriešenie adekvátneho finančného zabezpečenia činnosti vysokých škôl. V tejto súvislosti sa bude aktívne podporovať systém viaczdrojového financovania. Novým prvkom pripravovanej novely zákona o vysokých školách bude **zavedenie príspevkov študentov na náklady**, ktoré sú súvisia s dennou aj externou formou štúdia. Zároveň sa bude osobitná pozornosť venovať zlepšeniu systému sociálnej podpory študentov. Cieľom je vytvoriť **účinný systém študentských pôžičiek a rozšírenie možnosti čerpať sociálne štipendium**. Východiská rozpočtu na roky 2005-2007 zatiaľ so študentskými pôžičkami nepočítajú.

IV.5. Zdravotníctvo

V relevantnom období bude situácia v oblasti verejných financií determinovaná reformou systému poskytovania zdravotnej starostlivosti. Cieľom reformy je zosúladienie zdrojov a výdavkov v zdravotníctve zvýšením efektívnosti systému (na strane ponuky), mobilizáciou zdrojov zvýšením spoluúčasti pacienta (na strane zdrojov) a upravením očakávaní občanov (na strane dopytu). Cieľom je dosiahnuť vyrovnanú bilanciu systému na úrovni 6,5% HDP, pričom verejné zdroje by mali predstavovať 5,2% HDP. Súčasný systém financovania pri príjmoch na úrovni 6,1% HDP a výrazne vyšších výdavkoch naakumuloval dlh 26,6 mld. Sk, riešiteľný len mimosystémovými ad hoc transfermi. Zreformovaný systém sa bude navyše schopný vyrovnáť s negatívnymi fiškálnymi dopadmi posunu v prevalencii chorobnosti (dominujú neprenosné a chronické ochorenia) a starnutia obyvateľstva. Reforma bude implementovaná v troch etapách:

1. Stabilizačné opatrenia zameraná na zastavenie rastu dlhu.
2. Systémové opatrenia zamerané na zefektívnenie fungovania zdravotného poistenia.
3. Sieťové opatrenia zamerané na zvýšenie kvality a efektívnosti poskytovateľov.

Prvá etapa reformy, spustená v roku 2003 mala za následok zníženie výdavkov o 0,4% HDP. Jej jadrom bolo vymedzenie pojmu zdravotná starostlivosť a súvisiace služby, zavedenie poplatkov za návštevu lekára, recept a poskytovanie súvisiacich služieb. Zavedenie poplatkov malo skôr mikroekonomický ako fiškálny cieľ – obmedzenie nadspotreby liekov a výkonov zdravotnej starostlivosti. Ďalším krokom boli zmeny v liekovej politike a v kategorizácii liečiv. Lieky sú kategorizované inovovaným spôsobom na základe účinných látok. Treťou významnou zmenou bola reštrukturalizácia siete štátnych zdravotníckych zariadení.

Nová architektúra systému, založená na kritériách rovnosti (vertikálnej aj horizontálnej) a univerzálnosti sa, podobne ako starý systém, financuje z verejných zdrojov, ktoré sa vyberajú a prerozdeľujú na základe princípu solidarity.

Odvodové zaťaženie povinné pre všetky zárobkovo činné osoby je lineárne; od najvyššieho vymeriavacieho základu – trojnásobok priemernej mzdy – degresívne. Navrhované zvýšenie maximálneho vymeriavacieho základu pre odvody približne o 30% sa dotkne asi 5,4% zamestnaných a napriek miernemu zvýšeniu ceny práce pre zamestnávateľov sa nepredpokladá dopad na zamestnanosť – dotknutá skupina sú vedúci a riadiaci pracovníci, prípadne profesionáli-špecialisti. Príspevky zo štátneho rozpočtu za ekonomicky neaktívnu populáciu a zraniteľné skupiny poistencov (vrátane bývalých poistencov NÚP a Sociálnej poisťovne) budú na rozdiel od doterajších ad hoc príspevkov **určené mandatórne zákonom vo výške 4% z priemernej mesačnej mzdy** za 2 kalendárne roky dozadu. Navrhované riešenie prispeje k transparentnosti a predpovedateľnosti príjmov a naviaže ich na

ukazovatele reálnej ekonomiky. Vývoj príjmov po systémovej zmene v roku 2004 by mal do značnej miery zodpovedať rastu nominálnej mzdovej základne. Zrušia sa nesystémové transfery zo Sociálnej poisťovne.

Pri určovaní rozsahu zdravotnej starostlivosti hradenej z verejného zdravotného poistenia sa brala do úvahy zmena štruktúry ochorení, nepriaznivý demografický vývoj, technologický pokrok v zdravotníctve najmä vo farmaceutickom priemysle, do istej miery nadhodnotené očakávania občanov, dostupnosť zdrojov financovania a požiadavka vyrovnanej bilancie systému. Na rozdiel od implicitného rationingu (prídelovania) zdravotnej starostlivosti na mikroúrovni v pôvodnom systéme je v zreformovanom využitý explicitný rationing, t. j. stanovenie jasných, transparentných a kvantifikovateľných pravidiel, pri rešpektovaní medicínskych, etických a ekonomických kritérií. Takéto riešenie zabraňuje neriešiteľným etickým dilemám u poskytovateľov a odstraňuje priestor pre korupciu. Navrhnutý rozsah solidárneho balíka maximalizuje zlepšenie zdravotného stavu a kvality života pri danom objeme zdrojov. Počas sledovaného obdobia sa predpokladá postupná eliminácia kapitálových výdavkov centrálného štátneho rozpočtu (pribl. o 0,5 mld. ročne) a presun zodpovednosti za kapitálové investície na zdravotné poisťovne. **Výraznou zmenou je postupné zavedenie diferencovaných spoluúčasí (co-payment) pacientov na výkonoch zdravotnej starostlivosti.** Podiel výdavkov z verejných zdrojov by sa mal stabilizovať na úrovni 5,2% HDP. Povinné odvody by však mali byť naďalej podstatnou zložkou príjmov – na konci obdobia by mali tvoriť približne 2/3 celkových príjmov.

Prehľad príjmov systému zdravotného poistenia (v mld. Sk)					
	2003E	2004F	2005F	2006F	2007F
Verejné poistenie	58,2	61,3	70,9	75,3	79,8
Príjmy z poistného	40,8	43,3	50,0	53,0	56,1
Zamestnanci a zamestnávateľa	37,5	39,9	45,4	48,3	51,4
- zamestnanci	10,8	11,5	13,0	13,9	14,8
- zamestnávateľov	26,7	28,5	32,3	34,4	36,7
SZČO	2,0	2,8	4,0	4,0	4,0
Ostatní	0,3	0,5	0,7	0,7	0,7
Penále, pokuty, dlžné poistné	0,2	0,2	0,2	0,1	0,1
Poistné hradené štátom	16,1	18,1	20,8	22,2	23,7
Poistné hradené z NÚP	0,6	0,0	0,0	0,0	0,0
Výdavky hradené Sociálnou poisťovňou	0,7	0,0	0,0	0,0	0,0
Výdavky kapitoly MZ SR (bez poistného plateného štátom) vrátane výdavkov ostatných ministerstiev a orgánov štátnej správy + výdavky na výskum + kapitálové výdavky	4,8	5,5	3,4	3,2	3,2
VEREJNÉ ZDROJE	63,0	66,8	74,3	78,5	83,0
SÚKROMNÉ ZDROJE	10,5	14,0	16,0	19,0	21,0
ZDROJE SPOLU (verejné aj súkromné)	73,5	80,8	90,3	97,4	104,0
HDP	1195,8	1291,3	1383,6	1495,9	1602,6
Zdroje/HDP	6,1%	6,3%	6,5%	6,5%	6,5%
Verejné zdroje/HDP	5,3%	5,2%	5,4%	5,2%	5,2%

Zdroj: MF SR

Z tabuľky je možné pozorovať významný nárast zdrojov medzi rokmi 2005 a 2004, avšak na druhej strane treba poznamenať, že systém už nebude tvoriť nové dlhy. Okrem verejného zdravotného poistenia **bude existovať aj individuálne, súkromné zdravotné poistenie**, ktoré bude fakultatívne a bude pokrývať výkony zdravotnej starostlivosti nad rámec

verejného zdravotného poistenia. Kým v predchádzajúcom systéme boli zdravotné poisťovne verejnoprávnymi inštitúciami so zákonne povinným vyrovnaným hospodárením, reforma predpokladá existenciu poisťovní ako podnikateľských subjektov – akciových spoločností. Zavádza sa možnosť produkovať zisk alebo stratu, tvrdé rozpočtové obmedzenia, transparentné finančné vzťahy, štandardné účtovníctvo a audit. Základom bude aplikácia pravidiel trhovej ekonomiky za regulovaných podmienok aj na oblasť zdravotnej starostlivosti. Na zabezpečenie dohľadu nad zdravotnými poisťovňami pri vykonávaní verejného zdravotného poistenia a nad poskytovateľmi zdravotnej starostlivosti sa zriaďuje osobitný Úrad pre dohľad nad zdravotnou starostlivosťou. Dohľad nad poisťovňami poskytujúcimi individuálne zdravotné poistenie bude mať Úrad pre finančný trh.

IV.6. Iné významné oblasti

Pôdohospodárstvo

Vstupom SR do Európskej únie (EÚ) dochádza k významným zmenám v oblasti financovania pôdohospodárstva. Tieto trendy súvisia so Spoločnou poľnohospodárskou politikou (CAP) EÚ, ktorá vzhľadom na negociovanú pozíciu Slovenska limituje manévrovací priestor v oblasti výdavkov kapitoly. **Podiel európskych zdrojov** na celkovom rozpočte výdavkov kapitoly pôdohospodárstva dosiahne v roku 2005 **takmer 70%** z celkového rozpočtu. Spolu s trendom zvýšeného prílevu finančných zdrojov z EÚ bude rásť aj potreba domácich zdrojov na spolufinancovanie rozvoja vidieka, štrukturálnych fondov a predvstupových fondov. Vzhľadom na uvedené trendy budú celkové výdavky do pôdohospodárstva v nasledujúcich rokoch stúpať.

Zdroje kapitoly Ministerstva pôdohospodárstva SR (v mil. Sk)				
	2004F**	2005F	2006F	2007F
Prostriedky ŠR *	8 100	6 100	6 100	6 200
Prostriedky EÚ	10 600	14 200	15 600	17 000
Celkom	18 700	20 300	21 700	23 200

* suma vlastných výdavkov ŠR a výdavkov na spolufinancovanie

** v roku 2004 sú výdavky kapitoly očistené o delimitované vodné hospodárstvo v objeme 0,5 mld. Sk

Zdroj: MF SR

Vo východiskách rozpočtu na roky 2005 až 2007 je viditeľný značný nárast prílevu finančných prostriedkov z rozpočtu EÚ. V roku 2005 sa ich objem oproti roku 2004 zvýši o 26%. V nasledujúcich rokoch sa predpokladá miernejší nárast.

Životné prostredie

Zdroje kapitoly Ministerstva životného prostredia SR (v mld. Sk)					
	2003	2004F**	2005F	2006F	2007F
Prostriedky ŠR *	3,3	3,5	3,9	4,3	4,4
Prostriedky EÚ	1,1	1,7	4,7	6,2	7,3
Celkom	4,4	5,2	8,6	10,5	11,7

* suma vlastných výdavkov ŠR a výdavkov na spolufinancovanie

** v roku 2004 už bola vo výdavkoch kapitoly MŽP zohľadnená aj delimitácia vodného hospodárstva

Zdroj: MF SR

Životné prostredie patrí medzi oblasti s **najväčším očakávaným prílevom finančných zdrojov z EÚ** v rokoch 2005 až 2007. Táto skutočnosť sa premietne do významného nárastu výdavkov kapitoly, ktorých majoritná časť bude projektovo viazaná. V roku 2005 **vzrastú**

výdavky kapitoly vrátane predvstupových fondov **o takmer 66%** v porovnaní s predchádzajúcim rokom. V ďalších rokoch sa ich medziročný nárast stabilizuje na priemernej úrovni 17%. S nárastom prílevu európskych zdrojov sa vo východiskách rozpočtu kapitoly zohľadnili aj potreby zvýšených nárokov na spolufinancovanie.

Infraštruktúra

Výdavky štátneho rozpočtu, ktoré smerujú do **oblasti železníc**, sú určené na financovanie výkonov vo verejnom záujme a modernizáciu železničných dopravných ciest.

Výdavky na infraštruktúru v mil. Sk				
	2004F	2005F	2006F	2007F
Železnice dotácie VVZ	6 630	6 900	6 900	6 900
Železnice investície	4 881	5 270,8	5 078,4	5 179,9
Spolu železnice	11 511	12 170,8	11 978,4	12 079,9
Cesty údržba	1 387,3	1 415,0	1 443,3	1 472,2
Cesty investície *	11 411,7	11 129,9	11 352,5	11 579,6
Spolu cesty	12 799	12 544,9	12 795,8	13 051,8
Celkom železnice a cesty	24 310	24 715,7	24 774,2	25 131,7

* zohľadnená delimitácia na VÚC vo výške 1200 mil. Sk

** zohľadnená delimitácia na VÚC vo výške 100 mil. Sk

Zdroj: MF SR

Na financovanie **výkonov vo verejnom záujme** sa navrhujú výdavky na roky 2005, 2006 a 2007 v sume 6,9 mld. Sk, čo je o 4% viac oproti roku 2004.

Na podporu modernizácie **železničných dopravných ciest** budú v roku 2005 využívané v plnej miere výhradne prostriedky zo štrukturálnych fondov, kohézneho fondu a z predvstupových fondov, čo vrátane ich spolufinancovania predstavuje 5,3 mld. Sk. V porovnaní s rokom 2004 ide o 8% nárast výdavkov. V rokoch 2006 a 2007 v porovnaní s návrhom roku 2005 sa počíta s miernym poklesom uvedených výdavkov, súvisiacim s nižšou podporou z prostriedkov EÚ.

Na **cestnú infraštruktúru** sa prostredníctvom kapitoly MDPT SR, po zohľadnení presunu kompetencií v oblasti správy a údržby ciest II. a III. triedy na VÚC navrhuje vynaložiť na výstavbu a obnovu cestnej siete a na výstavbu diaľnic a rýchlostných ciest celkovo 11,1 mld. Sk, z toho zo štrukturálnych fondov, z kohézneho fondu, ISPA a PHARE vrátane spolufinancovania 4,7 mld. Sk. V porovnaní s rokom 2004 sa výdavky na cestnú infraštruktúru zvyšujú o 0,2 mld. Sk. Na rok 2006 sa uvažuje s celkovým objemom v sume 11,4 mld. Sk a na rok 2007 s čiastkou 11,6 mld. Sk.

IV.7. Reforma manažmentu verejných financií

Nielen štrukturálne reformy ale aj správny manažment je mimoriadne dôležitý pri zefektívnení procesov v rámci verejných financií.

Na dosiahnutie trvalo udržateľného vývoja verejných financií a plnenie konvergenčných kritérií pokračuje realizácia reformy riadenia verejných financií. V roku 2003 boli zmeny zamerané najmä na:

- vytvorenie metodiky zostavovania strednodobého fiškálneho výhľadu, a Predvstupového ekonomického programu podľa požiadaviek EÚ,

- ďalšia implementácia metodiky ESA95
- obmedzenie možnosti tvorby nekontrolovaných deficitov územnou samosprávou a fondmi sociálneho zabezpečenia,
- zvýšenie koncepcnosti pri tvorbe rozpočtu posilnením významu východísk rozpočtu,
- uskutočnenie uvádzacieho projektu implementácie tzv. programového rozpočtovania (rozpočtovania orientovaného na výsledky).

Vláda SR schválila v apríli 2003 dokument *Stratégia reformy riadenia verejných financií*. Vychádzajúc zo stratégie, reforma riadenia verejných financií je zameraná na tri vzájomne podmienené oblasti:

- posilnenie transparentnosti verejných financií,
- posilnenie úlohy strategického plánovania pri alokácii zdrojov a prechod k rozpočtovaniu orientovanému na výsledky,
- vytvorenie systému pre tvorbu strednodobého rámca verejných financií.

V oblasti *transparentnosti* je zámerom ďalší posun smerom k napĺňaniu štandardov a princípov fiškálnej transparentnosti. Cieľom je identifikovať potenciálne zdroje skrytého dlhu v ekonomike a následne kvantifikovať riziká vyplývajúce z neho pre verejné financie. Zabezpečiť, aby rovnaké princípy transparentnosti boli uplatňované pre všetky zložky verejného rozpočtu, aby vývoj deficitu a dlhu v okruhu verejných financií bol plne pod kontrolou vlády a parlamentu. Zámerom je výrazné posilnenie aktuálneho princípu v účtovníctve subjektov verejnej správy. V roku 2003 boli verejné rozpočty zostavované už v metodike ESA95.

Jedným z hlavných smerov modernizácie rozpočtovania je posilnenie strategického plánovania a riadenia prostredníctvom programového rozpočtovania (rozpočtovanie orientované na výsledky). Implementácia programového rozpočtovania začala uvádzacím projektom štyroch kapitol v rozpočte na rok 2002, ktorý bol rozšírený na deväť kapitol v rozpočte na rok 2003. Rozpočet na rok 2004 je už zostavovaný v plnej programovej štruktúre. Od roku 2005 bude prioritnou štruktúrou pre alokáciu rozpočtových výdavkov práve programová štruktúra. Racionalizácia výdavkov prechodom od financovania kapacít k financovaniu výstupov bude posilnená aj analýzou rozpočtových výdavkov. Prvý krok sa uskutočnil už v máji 2003, keď špecializovaná misia MMF analyzovala „makroštruktúru“ verejných výdavkov.

Cieľom vlády v oblasti posilnenia *strednodobého rámca verejných financií* je najmä vytvorenie systému makroekonomického prognózovania vlády, ktorý by poskytoval vierohodné a konzervatívne odhady budúceho makroekonomického vývoja, a vytvorenie a implementácia metodiky viacročného rozpočtu vrátane transparentného mechanizmu rozhodovania o budúcich aktivitách vlády a s nimi súvisiacimi výdavkami. V priebehu roka 2003 bol vytvorený systém makroekonomického modelovania, ktorý je od roku 2004 plne funkčný. Implementácia metodiky viacročného rozpočtu sa predpokladá už v rozpočte na rok 2005.

Dôležitou zložkou reformy riadenia verejných financií je aj zriadenie Štátnej pokladnice a Agentúry pre riadenie dlhu a likvidity. Úlohou Agentúry pre riadenie dlhu a likvidity je profesionalizácia riadenia dlhu štátu, rozvoj trhu so štátnymi cennými papiermi a minimalizácia nákladov na dlhovú službu. Úlohou Štátnej pokladnice je zefektívnenie hotovostných tokov v rámci verejných financií. Obe inštitúcie sú funkčné od 1. januára 2004.

V. DLHODOBÁ UDRŽATEĽNOSŤ VEREJNÝCH FINANCIÍ

Dlhodobá udržateľnosť sa pre potreby konvergenčného programu definovala ako udržanie deficitu verejných financií pod 3% z HDP a čistého dlhu pod 60% z HDP pred aj po vyvrcholení demografických problémov okolo 2055. Hlavnou úlohou tejto časti je stručne popísať snahy Slovenskej vlády zreformovať verejné financie a zistiť ich dopad na dlhodobú udržateľnosť. Jedným z hlavných cieľov je znížiť deficit verejných financií v roku 2007 na 3% HDP. Tento ambiciózny cieľ môže byť dosiahnutý len cestou hlbokých a ďalekosiahlych reforiem v mnohých oblastiach verejných financií. Ďalším míľnikom bude dosiahnutie dlhodobej udržateľnosti verejných financií do roku 2010.

V.1. Predpoklady

Základným kameňom projekcie sú schválené alebo pripravované legislatívne zmeny, ktoré podchyťávajú kľúčové piliere reformy verejných financií:

- Daňová reforma - vplyv najmä na produktivitu: zavedenie rovnej dane (19%) a zrušenie väčšiny výnimiek z platenia dane; zjednotenie sadzieb DPH na 19%; zrušená daň z dividend, dedičstva, prevodu a prechodu nehnuteľnosti a daň z darovania;
- Dôchodková reforma - vplyv na verejné výdavky a na mieru participácie: postupné zvyšovanie dôchodkového veku na 62 rokov; priama závislosť medzi plateným poisťným a prijímaným dôchodkom; zavedenie druhého kapitalizačného piliera, pričom 9% hrubej mzdy pôjde do priebežného systému a 9% do druhého piliera;
- Reforma zdravotníctva - vplyv na verejné výdavky: zavedenie finančnej spoluúčasti pacientov a redukcia základného balíka služieb poskytovaného z verejného poistenia;
- Trh práce a poskytovanie sociálnej pomoci - vplyv na mieru nezamestnanosti: reštrukturalizácia dávok sociálnej pomoci a zároveň prísnejšie podmienky pre vznik nároku; zavedenie daňového bonusu na dieťa (motivácia pre pracujúcich) a jednotný prídavok na dieťa bez ohľadu na príjem rodičov;
- Reforma školstva: zavedenie finančnej spoluúčasti počas štúdia na vysokej škole;

Vo väčšine prípadov sa pri výpočtoch používala podobná metodológia ako bola prezentovaná v publikácii „Budgetary challenges posed by ageing populations“ (2001), napísanú pracovnou skupinou Výboru pre hospodársku politiku (EPC). Projekcia zahŕňa výdavky dôchodkového systému, zdravotníctva, školstva, a tiež prídavok na dieťa a daňový bonus. Výpočty pokrývajú obdobie do roku 2080, pričom vrchol demografického cyklu sa očakáva okolo roku 2055.

Kalkulácie ukazujú, že vládne reformy predstavujú veľký krok smerom k dosiahnutiu dlhodobej udržateľnosti verejných financií. Znížiť deficit verejných financií na 3% HDP v roku 2007 nie je postačujúce na zvládnutie problému starnutia populácie. Napriek tomu dlhodobú udržateľnosť je možné dosiahnuť v rokoch 2008 - 2010 bez ďalších hlbokých štrukturálnych reforiem.

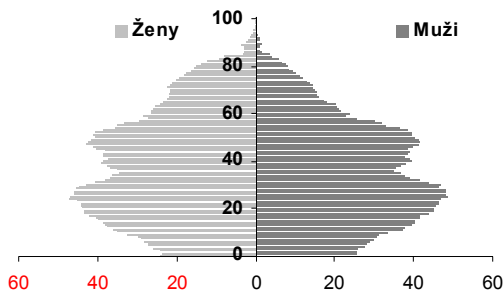
V.2. Demografia

Pre účely konvergenčného programu MF SR urobilo vlastnú simuláciu populácie, ktorá vychádza zo skutočnosti zistenej pri sčítaní obyvateľstva v roku 2001. Pre porovnanie uvádzame v tabuľke aj predpoklady, s ktorými pracovala pri prognóze obyvateľstva Svetová banka.

Demografia									
	Slovenská republika							EU priemer	
Stredný variant	2004	2010	2020	2030	2040	2050	2080	2000	2050
Populácia (tis.)	5 381	5 404	5 447	5 405	5 237	5 031	4 379		
vo veku 0-14	941	810	812	751	662	664	594		
vo veku 15-64	3 817	3 919	3 735	3 518	3 308	2 904	2 506		
vo veku 65 a viac	622	674	900	1 136	1 267	1 463	1 279		
Očak.dĺžka života (M)	70,2	71,3	73,3	74,9	76,0	77,1	81,0	75	80
Očak.dĺžka života (Ž)	78,0	79,0	80,8	82,2	83,0	84,0	87,7	81,3	85,5
Miera pôrodnosti	1,17	1,28	1,46	1,58	1,64	1,70	1,70	1,50	1,70
Migračné saldo (tis.)	1,4	2,4	4,2	5,9	7,7	9,5	15,0		
Čistá migrácia (% pop.)	0,03	0,05	0,08	0,11	0,15	0,19	0,34		
Predpoklady Svetovej banky									
Miera pôrodnosti	1,40	1,40	1,70	2,00	2,10	2,10	2,10		
Očak.dĺžka života	73,3	75,1	76,6	78,0	79,5	81,1	84,3		
Nízky variant	2004	2010	2020	2030	2040	2050	2060	2070	2080
Populácia (tis.)	5 381	5 402	5 399	5 270	5 005	4 657	4 261	3 842	3 464
Miera pôrodnosti	1,17	1,22	1,34	1,42	1,46	1,50	1,50	1,50	1,50
Migračné saldo (tis.)	1,4	0,7	1,6	2,3	2,8	3,4	3,9	4,5	5,0
Vysoký variant	2004	2010	2020	2030	2040	2050	2060	2070	2080
Populácia (tis.)	5 381	5 407	5 507	5 570	5 531	5 470	5 396	5 328	5 337
Miera pôrodnosti	1,17	1,38	1,66	1,82	1,86	1,90	1,90	1,90	1,90
Migračné saldo (tis.)	1,4	4,3	8,1	11,2	13,7	16,1	18,6	21,0	23,5

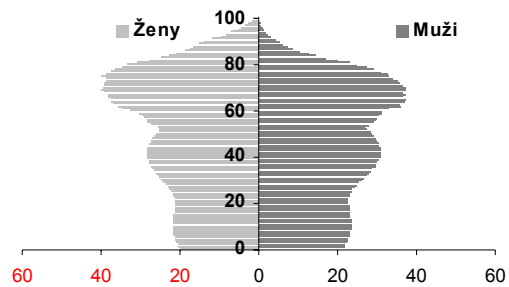
Zdroj MF SR:

Štruktúra populácie v roku 2004 (tis. osôb)

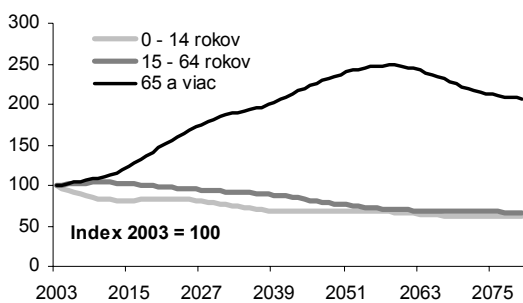
Zdroj: MF SR

Štruktúra populácie v roku 2055 (tis. osôb)

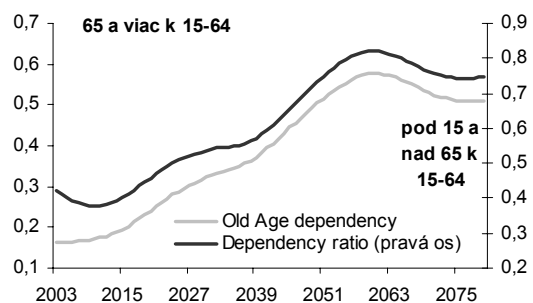
Zdroj: MF SR:

Trendy vo vekových skupinách

Zdroj: MF SR

Demografia - ukazovatele

Zdroj: MF SR

Slovenská republika v súčasnosti patrí medzi tie krajiny EÚ, ktoré majú najnižšie úrovne pôrodnosti (Taliansko, Španielsko, Luxembursko). Napriek tomu očakávame, že v najbližších rokoch bude **miera pôrodnosti** rásť a úroveň priemeru bývalej EU 15 dosiahne v roku 2050. Očakávaná dĺžka života vzrastie do roku 2050 u mužov o viac ako 7 rokov a u žien o 6 rokov.

Pri takomto nastavení parametrov sa očakáva, že z pohľadu demografie bude najkritickejšia štruktúra populácie okolo roku 2060, keď podiel obyvateľov starších ako 65 rokov na pracujúcej populácii (15 - 64) dosiahne takmer 58%. O tomto vzťahu vypovedá „old age dependency ratio“, ktorý ukazuje, že problém starnutia na Slovensku nie je taký akútne ako v Európskej únii. Napriek tomu sa však tento vývoj na Slovensku rýchlo obráti a rast tohto ukazovateľa sa zastaví až v roku 2060, kedy jeho hodnota dosiahne trojnásobok úrovne roku 2002.

Demografia - ukazovatele									
	Slovenská republika							EU priemer	
	2002	2010	2020	2030	2040	2050	2080	2000	2050
Old Age Dependency ratio (inv.)	6,14	5,81	4,15	3,10	2,61	1,99	1,96	4,17	2,04
2002 index	1,00	0,95	0,68	0,50	0,43	0,32	0,32	1,00	0,49

Zdroj MF SR

V.3. Zamestnanosť a ekonomický rast

Pri výpočtoch sa okrem schválenej legislatívy zobrali do úvahy aj ďalšie pripravované zmeny, ktoré sú v koncepcii dôchodkovej reformy. Tieto sa týkajú hlavne postupného zvyšovania dôchodkového veku zo schválených 62 rokov až na 65 rokov so začiatkom v roku 2013. Keďže úprava dôchodkového veku sa týka predovšetkým 55 - 64 ročných, pri týchto vekových skupinách došlo k výraznému nárastu **miery participácie**. U zvyšných vekových skupín došlo iba k miernemu nárastu. Po roku 2020, kedy sa zvyšovanie dôchodkového veku zastaví, sa miery participácie lineárne zvyšovali s predpokladom postupného predlžovania očakávanej dĺžky života.

Kombináciou stredného variantu demografickej prognózy a očakávanej miery participácie vychádza pomerne výrazná redukcia pracovnej sily medzi rokmi 2015 a 2060 (o viac ako 25%), čo je pravdepodobne konzervatívny scenár. V skutočnosti MF SR očakáva, že miery participácie a migrácia budú vyššie než v uvedenom scenári. Za hlavné dôvody považujeme:

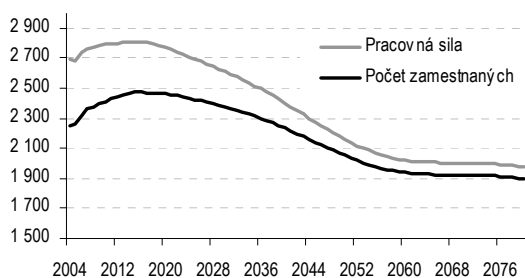
- vysoká miera obyvateľov so stredoškolským vzdelaním v európskom meradle
- súčasná miera participácie u žien vo veku 25-49 je o viac ako 10 percentuálnych bodov vyššia, ako je EÚ priemer
- SR je hranicou EÚ na východ, čo z pohľadu imigrácie je výhodná geografická poloha
- možnosť pracovať aj pri poberaní dôchodku
- v súčasnosti je veľmi nízka úroveň prác na čiastočný úväzok
- dobiehanie ekonomickej úrovne EÚ bude zvyšovať dopyt po práci

Úroveň nezamestnanosti je vo veľkej miere ovplyvňovaná rozdielom medzi počtom ľudí vstupujúcich a odchádzajúcich z trhu práce. Predpoklady o **miere nezamestnanosti** zobrali tieto skutočnosti do úvahy, a aj z dôvodu poslednej odrážky by nezamestnanosť mala klesnúť na 13,8% v roku 2010 (veľmi konzervatívny scenár), 11% v 2020 a 9% v 2030. Počas

obdobia 2050 – 2060, keď vrcholila demografické problémy a prudko klesá ponuka pracovnej sily je odhad 5% až 4%.

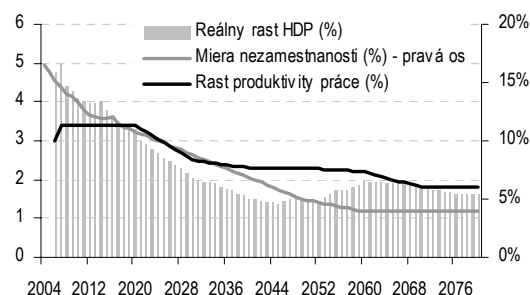
Od **produktivity práce** sa očakáva postupné približovanie k priemeru EU15. Napriek tomu môžeme v najbližších 20 až 30 rokoch očakávať relatívne silnú reálnu konvergenciu a podstatne vyššiu rast produktivity práce ako v prípade rozvinutých krajín.

Vývoj na trhu práce (tis.)

Zdroj: MF SR

Makroekonomické predpoklady

Zdroj: MF SR

Trh práce a makroekonomické predpoklady (%)

	Slovenská republika							EU priemer	
	2002	2010	2020	2030	2040	2050	2080	2000	2050
Miera participácie (muži)									
15 – 54	80,9	83,4	86,3	84,9	84,4	85,3	85,8	85,1	84,6
55 – 64	42,1	49,8	52,0	56,9	57,7	59,4	68,6	52,6	56,0
65 a viac	5,1	5,2	5,5	6,3	7,3	8,1	10,9	5,0	3,9
Miera participácie (ženy)									
15 - 54	71,7	73,7	77,0	76,4	75,4	76,3	77,4	67,0	77,1
55 - 64	10,7	20,0	31,9	37,5	41,5	45,9	60,8	29,9	46,7
65 a viac	1,8	1,9	2,1	2,8	3,6	4,3	6,5	1,9	1,7
Miera nezamestnanosti	18,5	13,8	11,0	9,0	7,0	5,0	4,0	7,8	8,0
Produktivita práce	4,3	3,4	3,4	2,5	2,3	2,3	1,8	1,8	1,8
Reálny rast HDP	4,4	4,1	3,3	2,0	1,5	1,5	1,6		
Miera inflácie	3,3	3,8	3,5	2,8	2,5	2,3	2,0		

Zdroj: MF SR

V.4. Analýza výdavkov

Výdavky dôchodkového systému

Na odhad výdavkov dôchodkového systému MF SR použilo model Svetovej banky „PROST“ (Pension Reform Option Simulation Toolkit), ktorý sa používal aj na simuláciu dopadov už spustenej dôchodkovej reformy a zavedenie II. kapitalizačného piliera. Tento model umožňuje sledovať starobné aj invalidné dôchodky, ale tiež dôchodky pre vdovy, vdovcov a siroty.

Všetky tieto skupiny boli definované ako percento z populácie a jednotlivé druhy dôchodkov boli počítané cez priemernú mieru náhrady (priemerný dôchodok v čase odchodu do dôchodku bol v stanovenom pomere k priemernej mzde).

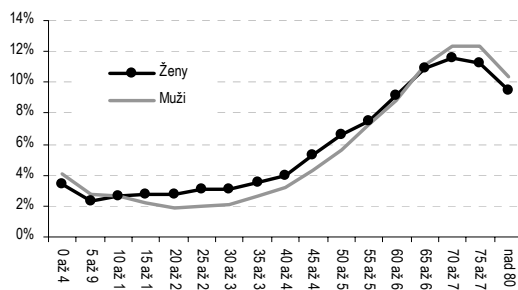
Okrem už spomínaných zmien v dôchodkovom veku (rast až na 65 rokov), simulácia zahŕňa parametre spustenej dôchodkovej reformy, a tiež ďalšie očakávané zmeny ako je zmena v spôsobe valorizácie už priznaných dôchodkov v priebežnom systéme. Do roku 2009 sa očakáva ponechanie súčasnej metódy, kým od roku 2010 bude valorizácia dôchodkov závisieť len od vývoja inflácie.

Odhaduje sa, že podiel výdavkov dôchodkového systému na HDP vzrastie o **0,2 percentuálneho bodu** do roku 2050. Tento relatívne malý nárast môže byť vysvetlený spustením druhého piliera dôchodkovej reformy. Do úvahy treba brať aj výpadok príjmov priebežného piliera, ktorý nie je súčasťou verejných príjmov a s určitosťou bude ovplyvňovať úroveň hrubého dlhu.

Výdavky zdravotných poisťovní

Pri prognóze výdavkov na poskytovanie zdravotnej starostlivosti sa vychádzalo z vekovej štruktúry obyvateľstva a ich podielom na celkových výdavkoch. Dlhodobá starostlivosť je financovaná cez sociálne programy, ale neexistujú zatiaľ relevantné dáta pre výpočet výdavkov v tejto kategórii. Na druhej strane, táto kategória nie je na Slovensku veľká, a preto jej zanedbanie nespôsobí výrazné skreslenia vo výpočtoch. Pre najbližšie roky sa zoberali do úvahy návrhy Ministerstva zdravotníctva na zmenu financovania celého systému poskytovania zdravotnej starostlivosti, ktoré by mali začať platiť v priebehu roka 2004. Nasledujúci graf zobrazuje výšku výdavkov na zdravotnú starostlivosť pre jednotlivé vekové skupiny, vyjadrených ako podiel HDP na obyvateľa.

Priem. výdavky na 1 osobu cez HDP/obyv.

Zdroj: MZ SR

Výdavky na školstvo

Súčasná úroveň výdavkov na školstvo je približne 3,9% HDP. Na úrovni výdavkov v nasledujúcich rokoch sa premietne pokles žiakov vďaka demografickým zmenám, a preto ich podiel na HDP klesne na 3,3% HDP. Po tomto období sme úroveň výdavkov fixovali na úrovni roku 2007, a to aj napriek tomu, že sa očakáva ďalší významný pokles počtu žiakov v regionálnom školstve. SR totiž chce v dlhodobom horizonte podporovať investície do ľudského kapitálu. K tomu by mali pomôcť aj súkromné zdroje vo vysokom školstve.

Prídavky na deti a daňový bonus

Vďaka mnohým zmenám v sociálnej oblasti a tiež spustením daňovej reformy od 1. 1. 2004 začína platiť nový spôsob podpory rodičov nezaopatrených detí. Pomoc pozostáva predovšetkým z prídavkov vo výške 500 Sk na dieťa, bez ohľadu na výšku príjmov rodičov.

Spustením daňovej reformy si navyiac pracujúci rodičia môžu za každé nezaopatrené dieťa znížiť daňovú povinnosť o 400 Sk. S ďalšou pomocou, napr. príspevok pri narodení dieťaťa, sa pri výpočtoch neuvažovalo. V oboch prípadoch sa počítalo s indexáciou podľa nominálnej mzdy.

V.5. Výsledky

Nasledujúca tabuľka sumarizuje dosiahnuté výsledky projekcie:

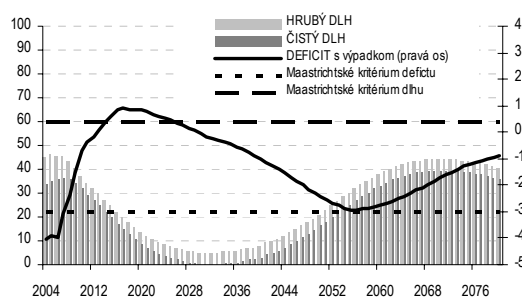
Predpokladaný vývoj verejných financií do roku 2080 – základný variant (% HDP)														
	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2020	2030	2040	2050	2060	2070	2080
Daňové príjmy	17,9	17,6	17,3	17,0	17,0	17,0	17,0	17,0	17,0	17,0	17,0	17,0	17,0	17,0
<i>daňový bonus</i>	-0,4	-0,4	-0,4	-0,4	-0,3	-0,3	-0,3	-0,3	-0,3	-0,3	-0,3	-0,3	-0,3	-0,3
Príspevky na sociálne zabezpečenie	13,1	13,7	13,6	13,6	13,6	13,6	13,6	13,6	13,6	13,6	13,6	13,6	13,6	13,6
<i>príspevky do 2. piliera</i>	0,0	0,7	1,0	1,0	1,2	1,3	1,3	1,5	1,7	1,9	2,0	2,0	2,1	2,1
Ostatné príjmy	6,4	7,1	6,9	7,0	7,0	7,0	7,0	7,0	7,0	7,0	7,0	7,0	7,0	7,0
CELKOVÉ PRÍJMY	37,4	38,4	37,8	37,6	37,6	37,6	37,6	37,6	37,6	37,6	37,6	37,6	37,6	37,6
Bežné výdavky	37,6	37,4	36,6	35,5	34,6	33,7	32,9	31,1	31,8	32,6	33,9	34,2	33,1	32,3
Dôchodkový systém	7,2	7,3	7,2	7,1	7,0	6,8	6,6	5,8	6,7	7,1	7,4	6,8	5,5	4,9
Zdrav. starostlivosť	4,7	4,6	4,8	4,7	4,8	4,8	4,9	5,3	5,7	6,1	6,3	6,4	6,2	6,2
Dávky v nezamestn.	0,2	0,2	0,2	0,2	0,2	0,2	0,2	0,2	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1
Školstvo	3,9	3,9	3,7	3,5	3,5	3,5	3,5	3,5	3,5	3,5	3,5	3,5	3,5	3,5
Prídavky na deti	0,7	0,6	0,6	0,6	0,6	0,6	0,6	0,5	0,5	0,4	0,4	0,5	0,4	0,4
Ostatné výdavky	20,9	20,7	20,1	19,3	18,6	17,8	17,2	15,9	15,4	15,5	16,1	17,0	17,4	17,3
<i>mzdy</i>	8,4	8,0	7,6	7,3	7,1	6,9	6,8	6,8	6,8	6,8	6,8	6,8	6,8	6,8
<i>tovary a služby</i>	6,3	6,5	6,5	6,2	6,0	5,7	5,4	5,4	5,4	5,4	5,4	5,4	5,4	5,4
<i>úroky</i>	2,6	2,8	2,7	2,6	2,3	2,2	2,1	0,8	0,3	0,4	1,0	1,9	2,3	2,2
<i>iné</i>	3,7	3,5	3,3	3,3	3,2	3,0	2,9	2,9	2,9	2,9	2,9	2,9	2,9	2,9
Kapitálové výdavky	3,9	4,2	4,2	4,1	4,1	4,1	4,1	4,1	4,1	4,1	4,1	4,1	4,1	4,1
CELKOVÉ VÝDAVKY	41,5	41,6	40,8	39,6	38,8	37,9	37,0	35,3	35,9	36,8	38,0	38,3	37,3	36,4
DEFICIT	-4,0	-3,2	-3,0	-2,0	-1,1	-0,3	0,6							
DEFICIT (s výpad. do 2.pil.)	-4,0	-3,9	-4,0	-3,0	-2,4	-1,5	-0,7	0,8	-0,1	-1,0	-2,4	-2,8	-1,7	-0,9
<i>Primárne saldo</i>	-1,5	-1,1	-1,3	-0,4	-0,1	0,7	1,3	1,6	0,2	-0,6	-1,4	-0,8	0,6	1,3
HRUBÝ DLH	45,1	46,2	45,9	45,4	43,5	40,5	36,9	13,8	5,2	8,2	21,1	38,1	44,3	40,9
ČISTÝ DLH	33,3	34,7	35,6	36,6	36,0	34,2	31,9	8,8	0,2	3,2	16,1	33,1	39,4	35,9

Zdroj: MF SR

Poznámky:

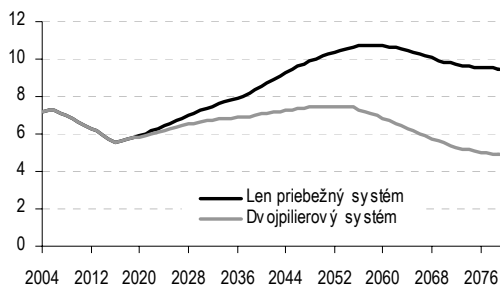
- 1) od roku 2007 predpokladáme rast HDP na úrovni potenciálneho rastu
- 2) indexácia miezd infláciou + 2% (2008 - 2010)
- 3) indexácia tovarov a služieb 3% ročne (2008 - 2010)
- 4) indexácia ostatných výdavkov infláciou
- 5) hrubý dlh je počítaný cez deficit (ESA95) + výpadok do 2. piliera (od roku 2011)
- 6) čistý dlh je počítaný ako Hrubý dlh a zmena hotovosti na účtoch (rast dlhu vplyvom poklesu úložky v NBS)
- 7) deficit zo zavedenia 2. piliera je do roku 2010 hradený príjmami z privatizácie (úložka v NBS)
- 8) priemerná úroková sadzba pri výpočte úrokových nákladov dlhu bola stanovená na 5,5%

Vývoj dlhu a deficitu (% HDP)

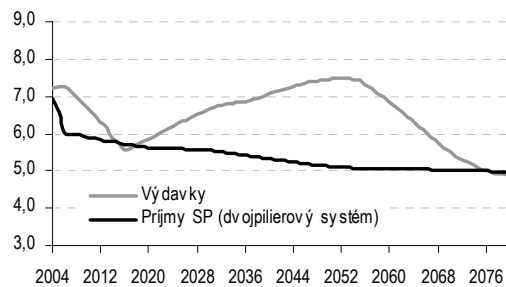
Zdroj: MF SR

Výdavky na dôch. zabezpečenie (% HDP)

Zdroj: MF SR

Príjmy a výdavky Sociálnej poisťovne (% HDP)

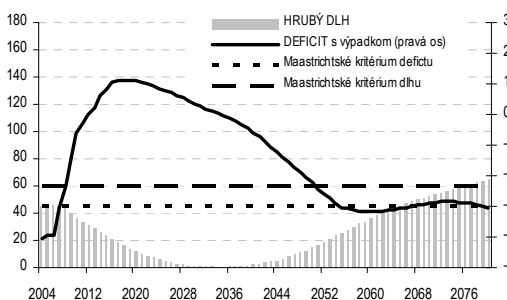
Zdroj: MF SR

Z výsledkov môžeme vidieť, že ďalšia konsolidácia verejných financií v rokoch 2008 až 2010 zabezpečí (pomocou indexácie výdavkov uvedenej pod tabuľkou) dlhodobú udržateľnosť verejných financií. Bez ďalších hlbokých zmien budú verejné financie pripravené odolávať tlakom spôsobeným starnutím populácie. **Kľúčovým bodom dosiahnutia takéhoto vývoja je dosiahnutie vyrovnaného až prebytkového hospodárenia verejných financií koncom tohto alebo začiatkom nasledujúceho desaťročia**, ktorý je základným predpokladom aj pre efektívne znižovanie dlhu.

V.6. Simulácie

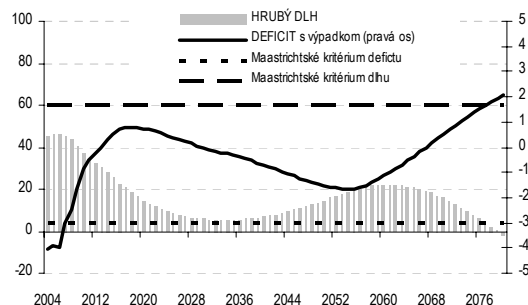
Okrem stredného variantu MF SR pripravilo aj ďalšie možné scenáre demografického vývoja: nízky variant a vysoký variant (s predpokladom rovnakej dodatočnej konsolidácie v rokoch 2008 až 2010). Nasledujúce grafy ukazujú dopad na verejné financie pri týchto scenároch. Navyše, ďalšie grafy ukazujú predpokladaný vývoj deficitu a dlhu bez ďalšej konsolidácie od roku 2004 a v druhom prípade od roku 2007. V oboch prípadoch je použitý stredný variant demografickej prognózy a ďalších makroekonomických ukazovateľov. Na konci je uvedený hypotetický scenár, ktorý sa oproti základnému líši tým, že sa očakáva o 0,5 percentuálneho bodu vyšší rast produktivity práce.

Vplyv demografie – nízky variant (% HDP)

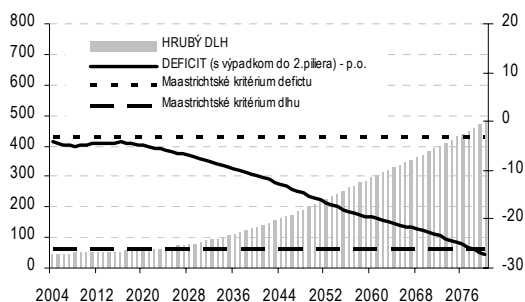
Zdroj: MF SR

Vplyv demografie – vysoký variant (% HDP)

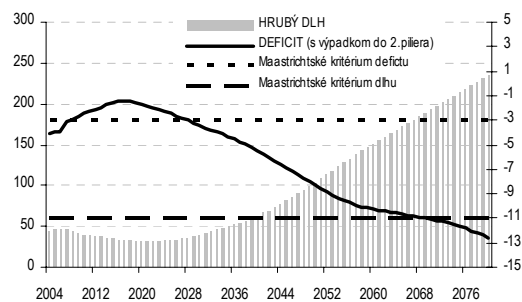
Zdroj: MF SR

Vývoj pri fixovaní 2004 (% HDP)

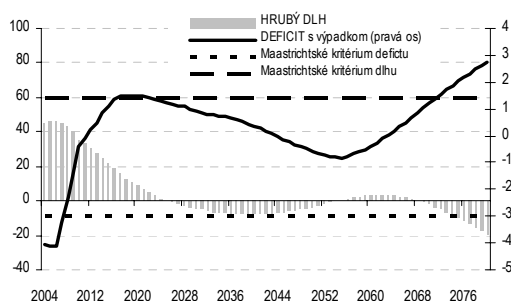
Zdroj: MF SR

Vývoj pri fixovaní 2007 (% HDP)

Zdroj: MF SR

Výššia produktivita práce o 0,5 %

Zdroj: MF SR

V.6. Fiškálna medzera (fiscal gap)

Užitočným ukazovateľom pri úsilí plniť kritéria Paktu stability a rastu v dlhodobom horizonte je fiškálna medzera. Fiškálna medzera predstavuje hodnotu, o ktorú by sa malo zmeniť primárne saldo, aby sa dosiahol sledovaný cieľ vo vopred definovanom období.

MF SR si zvolilo rok 2030 a rok 2055 (ktorý je z pohľadu vývoja demografie a tlaku na verejné financie najkritickejší). Medzi sledované indikátory stavu ekonomiky patrili výška hrubého a čistého dlhu (cieľ 60% HDP) a deficit verejných financií do úrovne 3% HDP (vrátane výpadku spôsobeného zavedením 2. piliera dôchodkovej reformy). Podľa Paktu stability a rastu by však bilancia verejných financií mala byť vyrovnaná, a preto MF SR počítalo fiškálnu medzeru aj pri týchto podmienkach.

Nasledujúca tabuľka zobrazuje fiškálnu medzeru v situácii bez ďalšej konsolidácie od roku 2004 a 2007 a tiež základný scénar s dodatočnou konsolidáciou do roku 2010. Vo všetkých výpočtoch sa použil rovnaký – stredný variant demografie.

Fiškálna medzera (% HDP)					
		Hrubý dlh	Čistý dlh	Deficit	Deficit
		60,0	60,0	-3,0	0,0
2030	2004	1,0	0,8	2,1	3,5
	2007	-1,0	-1,2	0,2	1,7
	2010	-2,9	-3,1	-1,5	0,0
2055	2004	3,0	2,9	3,5	4,2
	2007	1,1	1,0	1,6	2,3
	2010	-0,5	-0,6	0,0	0,7

Zdroj: MF SR

Prezentované výsledky ukazujú, že nečinnosť pri konsolidácii verejných financií (od roku 2004) by viedla k rozšíreniu medzery a pre splnenie kritérií by sa museli zvýšiť príjmy (alebo znížiť výdavky) až o 4,1 percentuálneho bodu do roku 2055. Tiež možno vidieť, že pripravované východiská rozpočtu verejnej správy na roky 2005 – 2007 vytvárajú priaznivé podmienky na dosiahnutie dlhodobej udržateľnosti už v roku 2010.

VI. POROVNANIE S PEP 2003

V Konvergenčnom programe sa potvrdzuje rastový trend ekonomiky SR prezentovaný v PEP 2003. Pôvodná predikcia reálneho rastu HDP na rok 2003 a 2004 sa zhoduje so súčasnými odhadmi a rozdiely pre roky 2005 a 2006 sú zanedbateľné. Znamenajú skôr signál, že v roku 2006 možno očakávať vyššie pozitívne efekty z novo vytváraných výrobov orientovaných zväčša na vývoz.

V prípade deficitu verejných financií došlo k najvýznamnejšej odchýlke v roku 2003, čo súvisí s najmä jednorazovým pozitívnym efektom v nadväznosti na prebytok prostriedkov na mimorozpočtových účtov kapitol. V nasledujúcich rokoch je cieľ (bez vplyvu druhého piliera dôchodkovej reformy) približne rovnaký ako v čase prípravy PEP 2003.

Pri hrubom dlhu došlo k zmene najmä v dôsledku splácania niektorých záruk prostredníctvom privatizačných príjmov.

Porovnanie predchádzajúcej (PEP 2003) a aktualizovanej prognózy						
	ESA kód	2003E	2004F	2005F	2006F	2007F
Rast HDP (%)						
Predchádzajúca aktualizácia	B1g	4,0	4,1	4,4	4,8	
Súčasná aktualizácia	B1g	4,2	4,1	4,3	5,0	4,7
Rozdiel		0,2	0,0	-0,1	0,2	
Súčasná saldo rozpočtu (% z HDP)						
Predchádzajúca aktualizácia	B9	-5,0	-3,9	-3,4	-2,9	
Súčasná aktualizácia	B9	-3,6	-4,0	-3,2	-3,0	-2,0
Rozdiel		1,4	-0,1	0,2	-0,1	
Úroveň hrubého dlhu verejnej správy (% z HDP)						
Predchádzajúca aktualizácia		43,9	44,8	46,4	47,6	
Súčasná aktualizácia		42,8	45,1	46,2	45,9	45,4
Rozdiel		-1,1	0,3	-0,2	-1,7	

Zdroj: MF SR

PRÍLOHY

Príloha č. 1 - Indikatívny odhad do roku 2010

Odhad do roku 2010							
	m.j.	2003	2004F	2005F	2006F	2007F	Priemer 2008F–2010F
HDP, stále ceny 1995	%	4,2	4,1	4,3	5,0	4,7	4,3
Konečná spotreba domácností	%	-0,6	1,3	3,8	4,1	3,8	3,5
Konečná spotreba verejnej správy	%	2,9	-0,1	1,0	1,9	1,5	1,1
Tvorba hrubého fixného kapitálu	%	-1,2	3,8	7,0	7,0	3,3	4,3
Vývoz tovarov a služieb	%	22,6	9,7	8,7	13,0	8,4	9,5
Dovoz tovarov a služieb	%	13,8	9,5	10,0	11,6	6,8	9,2
Priemerná ročná miera inflácie	%	8,5	8,1	4,0	2,9	2,5	3,5
Saldo bežného účtu PB	% HDP	-0,9	-2,0	-2,7	-1,1	-0,4	-0,5
Priemerný počet pracujúcich (podľa VZPS)	%	1,8	0,5	0,6	0,6	0,9	0,7
Priemerná miera nezamestnanosti (podľa VZPS)	%	17,4	16,4	15,9	15,2	14,6	13,5
Priemerná reálna mesačná mzda zamestnanca	%	-2,0	-0,3	3,0	2,7	3,0	2,8
Priemerný výmenný kurz EUR	Sk	41,5	40,2	39,4	39,0	39,0	39,0
Príjmy VF (podľa ESA 95) *	% HDP	37,4	37,4	38,4	37,8	37,6	37,6
Výdavky VF (podľa ESA 95)	% HDP	41,0	41,5	41,6	40,8	39,6	37,9
Saldo VF (podľa ESA 95) *	% HDP	-3,6	-4,0	-3,2	-3,0	-2,0	-0,3

* bez vplyvu 2. piliera, VF - verejné financie
Zdroj: MF SR

Príloha č.2 - Výbor pre makroekonomické prognózy

V snahe dosiahnuť vyššiu transparentnosť, využiť všetky dostupné informácie a relevantné skúsenosti z oblasti makroekonomických prognóz, MF SR oslovilo 7 inštitúcií, ktoré v tejto oblasti dosahujú dobré výsledky, a založilo **Výbor pre makroekonomické prognózy**.

Výbor zasadá pravidelne dvakrát do roka: pred tvorbou východísk a pred finalizáciou samotného návrhu štátneho rozpočtu. Cieľom je diskutovať o predbežných prognózach MF SR, ktoré môžu byť následne upravené v nadväznosti na prevažujúci názor vo výbore. Dôležitou povinnosťou členov výboru je hodnotiť prognózu MF SR.

Strednodobá makroekonomická prognóza MF SR, ktorá je základom pre tvorbu východísk viacročného rozpočtu na roky 2005 až 2007, bola členmi výboru hodnotená nasledovne:

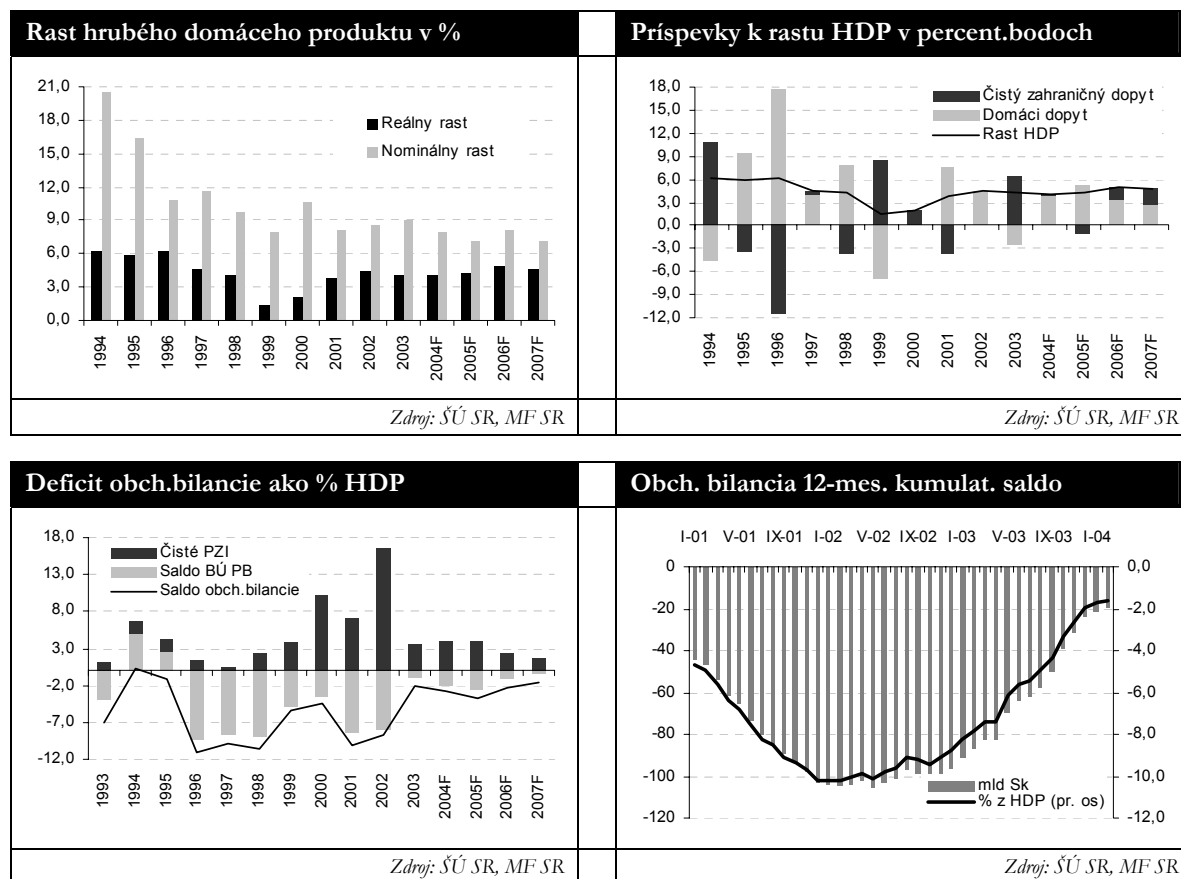
- konzervatívna (ING Bank)
- konzervatívna (Tatra banka)
- mierne konzervatívna (SLSP)
- realistická (Infostat)
- realistická (VÚB)
- dominantne realistická (SAV)
- optimistická (NBS)

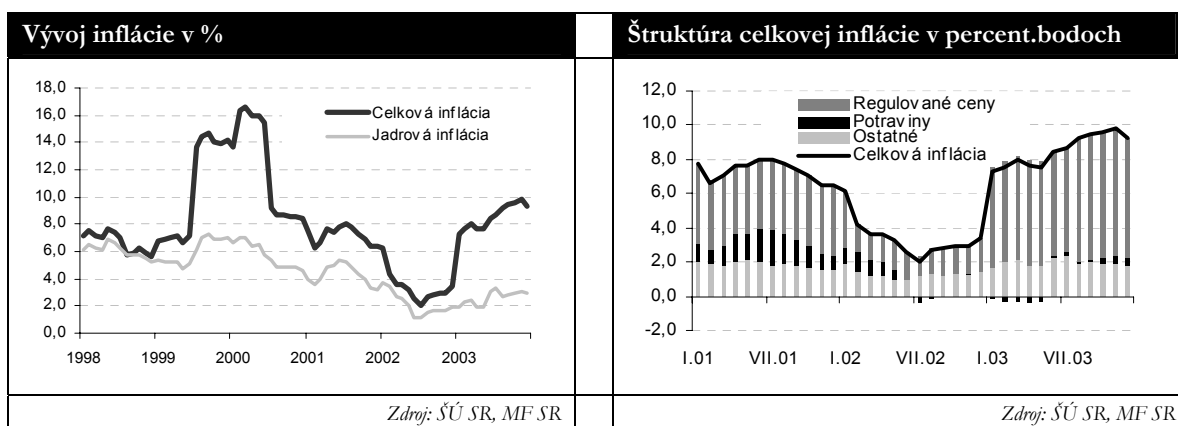
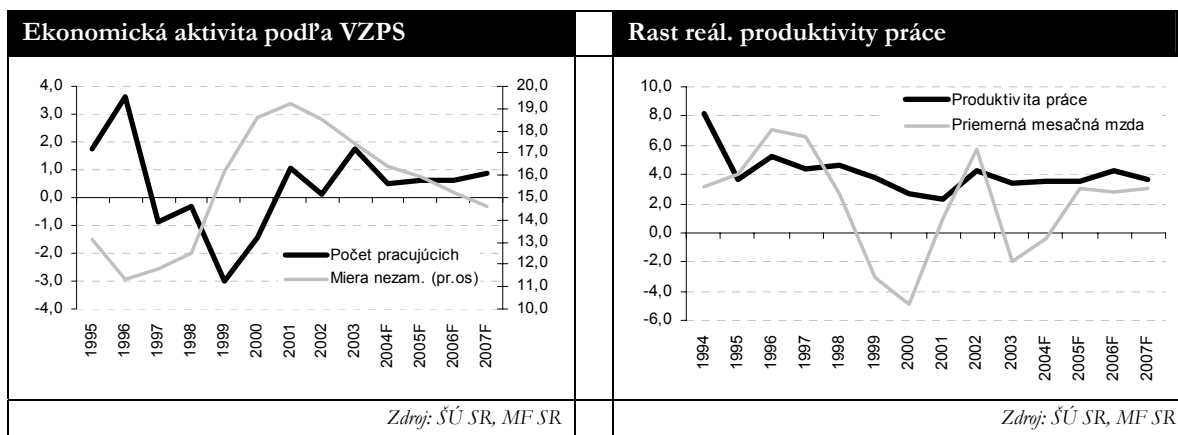
Výbor pre makroekonomické prognózy (priemer 7 inštitúcií)

	m.j.	2003	2004F	2005F	2006F	2007F
HDP v bežných cenách	mld. Sk	1 184,6	1 289,2	1 394,6	1 509,0	1 630,8
Reálny rast HDP	%	4,0	4,4	4,8	5,0	4,8
Konečná spotreba domácností; reálny rast	%	0,0	2,1	4,1	4,6	3,9
Konečná spotreba domácností; nominálny rast	%	6,7	7,7	7,6	7,7	6,7
Priem. mes. mzda za hospodárstvo (nom. rast)	%	6,8	8,1	7,5	7,2	6,4
Priemerný rast zamestnanosti podľa VZPS	%	2,0	1,1	1,1	1,2	1,0
Priemerný rast zamestnanosti podľa evid.počtu	%	1,0	0,9	0,8	0,9	0,8
Index spotrebiteľských cien (priemerný rast)	%	8,5	7,8	3,7	3,2	2,8
Index výrobných cien (priemerný rast)	%	8,3	3,9	2,9	2,6	2,4
Deficit bežného účtu (podiel na HDP)	%	-0,9	-1,7	-2,4	-1,9	-1,6
Konečná spotreba verejnej správy (reálny rast)	%	-0,3	1,6	2,2	3,1	1,5
Tvorba hrubého fixného kapitálu (reálny rast)	%	-0,5	7,3	7,8	6,7	5,5
Export tovarov a služieb (reálny rast)	%	21,6	9,7	9,6	11,6	9,7
Import tovarov a služieb (reálny rast)	%	14,2	9,8	10,1	11,6	9,4
Miera nezamestnanosti (priemer, VZPS)	%	17,3	16,1	15,4	14,5	14,0

Zdroj: Výbor pre makroekonomické prognózy

Príloha č.3 – Grafy

Príloha č.4 – Požadované tabuľky

Tabuľka 1: Rast a príslušné faktory (% , ak nie je uvedené inak)						
	ESA kód	2003	2004F	2005F	2006F	2007F
Rast HDP v stálych trh. cenách (7+8+9)	B1g	4,2	4,1	4,3	5,0	4,7
Úroveň HDP v bežných trh. cenách, mld. Sk	B1g	1 195,8	1 291,3	1 383,6	1 495,9	1 602,6
Deflátor HDP (medziročný rast)		4,7	3,7	2,7	3,0	2,3
Zmena CPI (ročný priemer)		8,5	8,1	4,0	2,9	2,5
Rast zamestnanosti*		1,8	0,5	0,6	0,6	0,9
Rast produktivity práce**		3,4	3,5	3,6	4,3	3,7
Zdroje rastu: percentuálne zmeny v stálych cenách						
1. Výdavky na súkromnú spotrebu	P3	-0,6	1,3	3,8	4,1	3,8
2. Výdavky na spotrebu verejnej správy	P3	2,9	-0,1	1,0	1,9	1,5
3. Hrubá tvorba fixného kapitálu	P51	-1,2	3,8	7,0	7,0	3,3
4. Zmena stavu zásob a čisté nadobudnutie cenností ako % z HDP***	P52 + P53	-0,7	1,3	2,5	1,6	1,2
5. Vývoz výrobkov a služieb	P6	22,6	9,7	8,7	13,0	8,4
6. Dovoz výrobkov a služieb	P7	13,8	9,5	10,0	11,6	6,8
Príspevky k rastu HDP						
7. Konečný domáci dopyt (1 + 2 + 3)		0,1	1,6	3,9	4,2	3,0
8. Zmena stavu zásob a čisté nadobudnutie cenností (= 4) ***	P52 + P53	-2,3	2,0	1,4	-0,9	-0,3
9. Saldo zahraničného obchodu s výrobkami a službami	B11	6,4	0,4	-1,0	1,6	1,9

* Podľa výberového zisťovania pracovných síl
 ** Rast HDP v trhových cenách na zamestnanú osobu v stálych cenách
 *** Vrátane štatistickej diskrepancie
 Zdroj: ŠÚ SR, MF SR

Tabuľka 2: Vývoj rozpočtov verejnej správy (% HDP)

	ESA kód	2003E	2004F	2005F	2006F	2007F
Čisté pôžičky (B9) podsektorov verejnej správy						
1. Štátna správa	S13	-3,6	-4,0	-3,2	-3,0	-2,0
2. Ústredná štátna správa	S1311	-4,2	-4,3	-3,9	-3,6	-2,7
3. Regionálna štátna správa	S1312	-0,2	0,0	0,0	0,0	0,0
4. Miestna štátna správa	S1313	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
5. Fondy sociálneho zabezpečenia	S1314	0,8	0,3	0,7	0,5	0,7
Verejná správa (S13)						
6. Celkové príjmy	ESA	37,4	37,4	38,4	37,8	37,6
7. Celkové výdavky	ESA	40,9	41,5	41,6	40,8	39,6
8. Čisté pôžičky poskytnuté / prijaté	B9	-3,6	-4,0	-3,2	-3,0	-2,0
9. Čisté úrokové platby		2,4	2,6	2,8	2,7	2,6
10. Primárne saldo		-1,2	-1,5	-0,4	-0,3	0,6
Zložky príjmov						
11. Dane	D2+D5	18,2	17,9	17,6	17,3	17,0
12. Príspevky na sociálne zabezpečenie	D61	13,9	13,1	13,7	13,6	13,6
13. Výnosy z úrokov	D41	0,8	0,5	0,6	0,6	0,5
14. Iné		4,5	5,9	6,4	6,3	6,5
15. Celkové príjmy	ESA	37,4	37,4	38,4	37,8	37,6
Zložky výdavkov						
16. Výdavky na kolektívnu spotrebu	P32	11,1	11,0	10,9	10,7	10,8
17. Naturálne sociálne transfery	D63	3,1	3,0	2,8	2,8	2,7
18. Sociálne dávky okrem naturálnych sociálnych transferov	D62	9,2	9,5	9,8	9,8	9,7
19. Úrokové platby	D41	2,4	2,6	2,8	2,7	2,6
20. Dotácie	D3	1,3	1,3	1,4	1,5	1,4
21. Hrubá tvorba fixného kapitálu	P51	2,6	2,5	2,7	2,7	2,7
22. Iné		11,3	11,6	11,2	10,6	9,7
23. Celkové výdavky	ESA	40,9	41,5	41,6	40,8	39,6

Zdroj: MF SR
Tabuľka 3: Vývoj dlhu verejnej správy (% HDP)

	ESA kód	2003E	2004F	2005F	2006F	2007F
Hrubý dlh		42,8	45,1	46,2	45,9	45,4
Zmena hrubého dlhu		-0,6	2,3	1,1	-0,3	-0,5
Položky ovplyvňujúce zmenu hrubého dlhu						
Primárne saldo		1,2	1,5	1,1	1,3	0,4
Úrokové platby	D41	2,3	2,7	2,9	2,7	2,6
Rast nominálneho HDP	B1g	-3,6	-3,3	-3,1	-3,4	-3,0
Iné faktory		-0,6	1,5	0,2	-0,8	-0,5
p. m. Implicitná úroková miera na dlh (v %)		6,0	6,4	6,7	6,4	6,1

Zdroj: MF SR
Tabuľka 4: Cyklický vývoj (% HDP, ESA 95)

	ESA kód	2003	2004F	2005F	2006F	2007F
1. Rast HDP v stálych cenách	B1g	4,2	4,1	4,3	5,0	4,7
2. Čisté pôžičky poskytnuté / prijaté	B9	-3,6	-4,0	-3,9	-4,0	-3,0
3. Úrokové platby	D41	2,4	2,6	2,8	2,7	2,6
4. Potenciálny rast HDP		4,6	4,0	3,9	4,8	4,7
5. Produkčná medzera		-0,2	-0,1	0,2	0,4	0,4
6. Cyklická zložka rozpočtu		0,0	0,0	0,0	0,1	0,1
7. Cyklicky upravené saldo (2 - 6)		-3,5	-4,0	-3,9	-4,1	-3,1
8. Cyklicky upravené primárne saldo (7 - 3)		-1,2	-1,5	-1,1	-1,4	-0,5

Zdroj: MF SR

Tabuľka 5: Porovnanie predchádzajúcej a aktualizovanej prognózy (% HDP)

	ESA kód	2003	2004B	2005F	2006F	2007F
Rast HDP (%)						
Predchádzajúca aktualizácia	B1g	4,0	4,1	4,4	4,8	
Súčasná aktualizácia	B1g	4,2	4,1	4,3	5,0	4,7
Rozdiel		0,2	0,0	-0,1	0,2	
Súčasná saldo rozpočtu						
Predchádzajúca aktualizácia	B9	-5,0	-3,9	-3,4	-2,9	
Súčasná aktualizácia	B9	-3,6	-4,0	-3,2	-3,0	-2,0
Rozdiel		1,4	-0,1	0,2	-0,1	
Úroveň hrubého dlhu verejnej správy						
Predchádzajúca aktualizácia		43,9	44,8	46,4	47,6	
Súčasná aktualizácia		42,8	45,1	46,2	45,9	45,4
Rozdiel		-1,1	0,3	-0,2	-1,7	

Zdroj: MF SR
Tabuľka 6: Dlhodobá udržateľnosť verejných financií (% HDP)

	2004F	2005F	2010F	2020F	2030F	2050F
Celkové výdavky	41,5	41,6	37,0	35,3	35,9	38,0
Výdavky na starobné dôchodky	7,2	7,3	6,6	5,8	6,7	7,4
Zdravotná starostlivosť (vrátane starostlivosti pre staršiu generáciu)	4,7	4,6	4,9	5,3	5,7	6,3
Úrokové platby	2,6	2,8	2,1	0,8	0,3	1,0
Celkové príjmy	37,4	38,4	37,6	37,6	37,6	37,6
z toho: z príspevkov na dôchodkové poistenie	13,1	13,7	13,6	13,6	13,6	13,6
Predpoklady						
Rast produktivity práce	3,5	3,6	3,4	3,4	2,5	2,3
Reálny rast HDP	4,1	4,3	4,1	3,3	2,0	1,5
Miera participácie mužov (vek 15-64)	76,7	77,2	78,0	79,9	79,4	78,7
Miera participácie žien (vek 15-64)	62,9	63,4	64,1	67,8	68,2	68,1
Celková miera participácie (vek 15-64)	69,8	70,3	71,0	73,9	73,8	73,5
Miera nezamestnanosti (definícia ILO)	16,4	15,9	13,2	10,8	8,8	4,9

Zdroj: MF SR